AZ ATHENAEUM

14.993/2/11

OLVASÓ TÁRA

Bus Vitéz

Árnyképek

Ára 1 korona

Az Athenaeum Olvasótára

hazai és külföldi jeles szép-irodalmi termékeket, regényeket és elbeszéléseket közöl kéthetenként megjelenő diszes és tartós kiállitásu kötetekben, szép vászonkötésben felülmulhatatlan olcsó áron.

Az Athenaeum Olvasótárában megjelent kötetek szerzők szerinti betürendben:

Abonyi Arpád. Novellák. Két kötet. Kötve (II. 17. 18.) ... 2 kor.
— A Mammuth. Regény. Kötve (III. 2.) ... 1 kor.
— A második férj. Regény. 2 köt. Kötve (III. 20. 21.) ... 2 kor.
— Jön a hajnal. Regény. Kötve (V. 20.) ... 1 kor.
— Haldokló gladiátor. Regény. 1 kötet. Kötve (IX. 21.) ... 1 kor.
— Orvosok. Elbeszélések. Két kötet. Kötve. (X. 16. 17.) ... 2 kor.
— Bosnyák novellák. X. 23. ... 1 kor.
Abonyi Lajos. A fejetlen barát. Regény. Kötve (VIII. 3.) ... 1 kor.
— A Tyuki prókátor kliensei. Elbeszélés. Kötve. (X. 13.) ... 1 kor.
Ábrányiné Katona Kl. Földön és föld felett. Elbesz. Kötve (XI. 16—17.) 2 kor.
Ábrányi Emil. Lábán ur könnyei és egyéb elbeszélések. Kötve (XI. 19.) 1 kor.
Acsády Ignácz. Fridényi bankja. Reg. 2 kötet. Kötve (III. 14. 15.) ... 2 kor.
Alarcon. Különös történetek. Kötve (III. 17.) ... 1 kor.
— Venegas Manuel. Regény. 2 köt. Kötve (IX. 13. 14.) ... 2 kor.
Alexander Mrs. Az ő legkedvesebb ellensége. Reg. 2 k. (IV. 21. 22.) ... 2 kor.
— Komorna és grófné. Regény. 3 kötet. Kötve (IX. 16—18.) ... 3 kor.
Ambrus Zoltán. Ninive pusztulása és egyéb elb. Köt. (III. 5.) ... 1 kor.
— Pókháló kisasszony. Tiz elbeszélés. Kötve (X. 18.) ... 1 kor.
— Szeptember. Regény. Kötve (VI. 18.) ... 1 kor.
Annunzio. A gyermek. Regény. 2 kötet. Kötve (III. 6. 7.) ... 2 kor.
Auerbach B. Waldfried. Reg. 3 köt. Kötve (IV. 10—12.) ... 3 kor.
Balzac. 30 éves asszony. Regény. 2 kötet. Kötve (VIII. 1. 2.) ... 2 kor.
Bársony István. Élőképek. Elbeszélések. Kötve (XI. 21.) ... 1 kor.
Bartók Lajos. A szemfényvesztők. Reg. 2 k. Kötve (IV. 23. 24.) ... 2 kor.
Beck Károly. Mater Dolorosa. Elbeszélés. 1 kötet. Kötve (I. 11.) ... 1 kor.
Bellamy. Ida. Regény. Kötve (VI. 24.) ... 1 kor.
Benedek Elek. Huszár Anna. Regény. Kötve (II. 16.) ... 1 kor.
— A szív könyve. Elbesz. 2 köt. Kötve (VII. 7. 8.) ... 2 kor.
— Csendes órák. Elmélkedés, hangulat. Kötve (X. 19.) ... 1 kor.
Beniczkyné-Bajza Lenke. Két szív harcza. R. 2 k. Köt. (I. 4. 5.) ... 2 kor.
— Itt és a jövő életben. Regény. 2 kötet. Kötve (II. 5. 6.) ... 2 kor.
— Kiközösitve. Regény. 3 kötet. Kötve. (VI. 12—14.) ... 3 kor.
— Az első nyom. Regény. 2 kötet. Kötve (X. 1. 2.) ... 2 kor.
Bentzon. Constanze. (II. 4.) ... 2 kor.
Björnson Björnsterne. Isten nyomai. Reg. 2 k. Köt. (III. 11. 12.) ... 2 kor.
Bogdánovics György. (Beksics G.-né.) A bukottak. Reg. K. (I. 7.) ... 1 kor.
Bourget Pál. Asszonyi szív. Regény 2 k. Köt. (I. 15. 16.) ... 2 kor.
— Hazugságok. Regény. 3 kötet. Kötve (II. 1—3.) ... 3 kor.
— Bünös szerelem. Regény 2 kötet. Kötve (IV. 19. 20.) ... 2 kor.
— Végzetes idyll. Regény 3 kötet. Kötve (V. 1—3.) ... 3 kor
— A kék herczegnő. Regény. 2 kötet. Kötve (VII. 11. 12.) ... 2 kor.
Bréte, de la, Jean. Csak játék volt. Regény. Kötve. (I. 3.) ... 1 kor.
Brougthon Rhoda. Olyan, mint a virág. Regény. Kötve. (X. 6.) ... 1 kor.
Castellet. Egy szív. I/II. Regény. (IV. 16. 17.) ... 2 kor.
Catulle Mendès. Tavaszi románcz. Elbeszélés. Kötve (IV. 4.) ... 1 kor.
Cherbuliez V. Saint Maur kisasszony jegyese. Reg. Köt. (II. 13.) ... 1 kor.
Collins W. Két végzet. Regény. (I. 14.) ... 1 kor.
Coppée. Nyolcz beszély. Kötve (II. 7.) ... 1 kor.
Cortambert R. A tenger fenekén. Regény. Kötve (II. 8.) ... 1 kor.
Craven. Fleurange. Regény. (V. 18. 19.) ... 2 kor.
Daudet Alphonse. A Kápolna. Reg. 3 köt. Köt. (IV. 1—3.) ... 3 kor.
— A család támasza. Reg. 3 kötet. Kötve (VII. 1—3.) ... 3 kor.
Daudet Ernő. De SardesMarquisné. Regény. 1 kötet. Kötve (I. 13.) ... 1 kor.
De Marchi. Pianelli Demetrio. Reg. 2 köt. Kötve (VII. 4. 5.) ... 2 kor.

Detleff. Feloldhatatlan kötelékek. Reg. Kettős köt. K. (V. 22. 23.) ... 2 kor.
—Apa és fiu. Regény. 2 kötet. Kötve (V. 5. 6.) ... 2 kor.
Donászy Ferencz. Anarkalli. Reg. 2 kötet. Kötve (IV. 7. 8.) ... 2 kor.
Dosztojevszky. Egy halottas ház emlékiratai. Reg. 3 k. K. (VII. 17—19.) 3 kor.
Edwards. Kalandorné. Regény. Kötve (V. 10.) ... 1 kor.
— Borbála története. Regény. Kötve (IV. 21. 22.) ... 2 kor.
Erdélyi. Szegény Dezső. Regény. Kötve (V. 9.) ... 1 kor.
Fraser Mrs. Hugh. A pompás herczeg. Regény. 3 köt. Kötve (IX. 9—11.) 3 kor.
Gaál Mózes. Apró történetek. Kötve (III. 19.) ... 1 kor.
Galdos, B. Peréz. Donna Perfecta. Regény. 2 kötet. Kötve (XI. 14—15.) 2 kor.
Green. Tetemre-hivás. Bünügyi regény. 2 kötet. Kötve (IX. 3. 4.) ... 2 kor.
Grévville Henry. A barátnő. Regény. 1 kötet. Kötve (III. 8.) ... 1 kor.
— Vihar alatt és után. Regény. Kötve. (IV. 5. 6.) ... 2 kor.
Gyarmathyné. Régi urak, uj parasztok. Elbesz. Kötve (V. 4.) ... 1 kor.
Gyarmathy Zsigáné. nkéntes martirok. Kötve (XI. 20.) ... 1 kor.
Gyp Pipiske házassága. Regény. 2 kötet. Kötve (VI. 4. 5.) ... 2 kor.
Haggard Rider. Ösök kincse. Reg. 3 köt. Köt. (VI. 7—9.) ... 3 kor.
— Náda, a liljom. Regény. 2 kötet. Kötve (VII. 13. 14.) ... 2 kor.
Hawthorne. Malmaison Arkibáld. Reg. Kötve (III. 16.) ... 1 kor.
— A nászutazás és egyéb elbeszélések. Kötve (I. 17.) ... 1 kor.
Helmburg W., Tollen Lóri. Reg. 2 kötet. Kötve. (VI. 16. 17) ... 2 kor.
— Egy jelentéktelen asszony. Reg. 2 köt. Kötve (VII. 15. 16.) ... 2 kor.
Hermann Öttóné. Kisvárosiak. Regény. Kötve. (VIII. 8.) ... 1 kor.
Hegedüs Sándor, Ifj. Alakok a köd homályban. Elbeszélések. X. 22. ... 1 kor.
Hillern Wilhelmine. És mégis jönni fog! Kolostori történet. 2 kötet. Kötve. (X. 7. 8.) ... 2 kor.
Hock. Szivárvány. Elbeszélések. I. 12. ... 1 kor.
Horváth Miklós. A kik sorsunkat vezérlik. Kötve (I. 22.) ... 1 kor.
Houssaye A. Éva leányai. Regény. Kötve. (II. 11.) ... 1 kor.
Hrabovszky Julia. A Porczellán-Comtessek. Reg. 2 köt. Kötve (IX. 5. 6.) 2 kor.
Jacobsen Jens Péter. Lyhne Niels. 2 kötet. Kötve (IX. 1. 2.) ... 2 kor.
James H. Unokatestvérek és egyéb elb. Kötve (II. 19.) ... 1 kor.
Jókai Mór. Két menyegző és egyéb elbeszélések. Kötve (I. 1.) ... 1 kor.
— Az egyhuszasos leány és egyéb elbesz. Kötve (II. 20.) ... 1 kor.
— Ne hagyd magad és egyéb elbeszélések. Kötve (V. 11.) ... 1 kor.
— Az apja fia és egyéb elbeszélések. Kötve. (VII. 6.) ... 1 kor.
Justh Zsigmond. Delelő és egyéb elbesz. Kötve (II. 22.) ... 1 kor.
Kabos. Vándorok. Elbeszélések. Kötve. (X. 14—15.) ... 2 kor.
Kazár Emil. Össze-vissza. 29. elbesz. 2 köt. Kötve (V. 16. 17.) ... 2 kor.
Kipling Rudyard. Elborult világ. Reg. 2 köt. Köt. (I. 20. 21.) ... 2 kor.
Knut Hamsun. Viktoria. Regény. X. 21. ... 1 kor.
Kóbor Tamás. Fagy. Novellák. Kötve (II. 23.) ... 1 kor.
— A tisztesség nevében. Regény. Kötve. (VI. 23.) ... 1 kor.
Korolenko. A vak zenész. Regény. Kötve (I. 19.) ... 1 kor.
Kozma Andor. Humoros históriák. Kötve. (VI. 11.) ... 1 kor.
Kövér Ilma. Bárányfelhők. Elbeszélések. Kötve (VII. 10.) ... 1 kor.
— Margit férje. Regény és egyébb elbesz. 2 köt. Kötve. (X. 9. 10.) 2 kor.
Kupcsayné Molnár Julia. Van Isten! Reg. 2 köt. Köt. (VII. 20. 21.) ... 2 kor.
Kvassayné Kún Melanie. Csak egy rózsa volt. Nem szeretik egymást. Két elbeszélés. Kötve (IX. 24.) ... 1 kor.
— Virányoslak. A jégvirág hazája. Két elbeszélés. Kötve. (X. 11.) ... 1 kor.
Lázár. Hangulatok. Elbeszélések. (X. 24.) ... 1 kor.
Lengyel Laura. Álmok. Tárczalevelek. Kötve (X. 5.) ... 1 kor.
Lenzen Mária. Az elválasztottak. Regény. Kötve (I. 8.) ... 1 kor.
Malonyay Dezső. Vergődés. Elbeszélések. Kötve (II. 24.) ... 1 kor.
— Az utolsó. Regény. 3. kötet. Kötve. (VIII. 9—11.) ... 3 kor.
Margitay Dezső. A hivatal. Regény. Kötve. (II. 14.) ... 1 kor.
Márkus József. Hamis bálványok. Elbesz. Kötve (II. 21.) ... 1 kor.
Markievits. A szöghaju. Regény. (I. 23.) ... 1 kor.
Marsh. Admirál leánya. Regény. Kötve. (I. 10.) ... 1 kor.
Maupassant. A mi szivünk. Regény. Kötve (VII. 9.) ... 1 kor.
Muntureanu H. Julia. Keleti Páris. Bukaresti történetek. Kötve (X. 20.) 1 kor.
— Asszonyszerelem. Elbeszélések. Kötve (XI. 18.) ... 1 kor.
Ouida. Santa Barbara és egyéb elbeszélések. Kötve (III. 9.) ... 1 kor.
Ouida. Syrlin. Regény. (XI. 9. 10 11. 12.) ... 4 kor.
— A Massarene Család. Regény. 3 kötet. Kötve (VI. 1—3.) ... 3 kor.

KÖZPONTI KÖNYVTÁR

Ottolengui R. A század bűne. Reg. 2 köt. Kötve. (VIII. 15. 16.) ... 2 kor.
Palotás Fausztin. Salve Regina. Regény. Kötve. (VI. 15.) ... 1 kor.
Papp Dániel. Rátótiak. Regény. Kötve (IX. 12.) ... 1 kor.
Pecserszki. Erdők világa. Regény. 3 kötet. Kötve (VIII. 22—24.) ... 3 kor.
Pekár Gyula. Homályban. Elbeszélések. Kötve (III. 24.) ... 1 kor.
Pekár Gyula. A szoborszép asszony. Elbeszélések. Kötve. (VIII. 17.) ... 1 kor.
Petelei István. Vidéki emberek. Kötve (VI. 10.) ... 1 kor.
Piros, mint a rózsa. Regény. 2 kötet. Kötve (V. 14. 15.) ... 2 kor.
Potapenko. A kiválasztott. Regény. 2 kötet. Kötve (VIII. 4. 5.) ... 2 kor.
Prém József. Félvér. Regény. Kötve (I. 14.) ... 1 kor.
Prévost Marcell. Lemondás. Reg. 2 köt. Kötve (IV. 14. 15.) ... 2 kor.
Prevost. Erős szüzek, Frida. (XI. 1—3.) ... 3 kor.
— Erős szüzek. Lea. Regény. (XI. 4—6.) Kötve ... 3 kor.
Sand George. A kis Grisette. Regény (I. 18.) ... 1 kor.
Savage. Az alaszkai herczegnő. Regény. Kötve. (VIII. 21.) ... 1 kor.
» Az ősi kastély. Reg. 3 köt. Kötve. (VI. 20—22.) ... 3 kor.
Scrubin Ossip. A lángész. Regény. Kötve (V. 24.) ... 1 kor.
– Egy fáradt szív. Elbeszélések. Kötve. (VIII. 14.) ... 1 kor.
– Bárcsak tél lenne már. Regény. 2 köt. Kötve. (IX. 7—8.) ... 2 kor.
Sebök Zsigmond. Elbeszélések. Kötve (I. 24.) ... 1 kor.
Serao Matild. Riccardo Joanna élményei. Reg. 2 k. Köt. (II. 9. 10.) ... 2 kor.
— Harmincz perczent kamat. Regény. Kötve (V. 21.) ... 1 kor.
Sudermann. Homályban. Elbeszélések. Kötve. (VIII. 7.) ... 1 kor.
Surville. Róbert házassága. Regény. Kötve (VI. 6.) ... 1 kor.
Szabóné Nogáll Janka. Elbeszélések. Kötve (III. 1.) ... 1 kor.
Sziklay János. A szerelem apostolai. Regény. Kötve (IV. 9.) ... 1 kor.
Szöllősi Zsigmond. Az Ollenburg dinasztia. Elbeszélések. Kötve (XI. 13.) 1 kor.
Szomaházy István. Biarritz és Társa és egyéb elbeszélések. Kettős kötet. Kötve (IX. 22—23.) ... 2 kor.
Ten Brink. Jeanette és Juanita. Regény. Kötve (V. 12.) ... 1 kor.
Theuriet. Apaság. Regény kötve. (VI. 19.) ... 1 kor.
— Gyötört szivek. Regény. 2 kötet. Kötve. (IX. 19—20.) ... 2 kor.
Thury Zoltán. Regénymesék. Elbeszélések. Kötve (II. 12.) ... 1 kor.
— Közönséges emberek. Elbeszélések. Kötve (IX. 15.) ... 1 kor.
Tolnai Lajos. Csak egy asszony. Regény. Kötve (I. 2.) ... 1 kor.
— A grófné ura. Regény. Kötve (V. 13.) ... 1 kor.
Tolnai Lajos. Beszélyek. 2 köt. Kötve (III. 3. 4.) ... 2 kor.
Tormay Cecil. Apródszerelem. Elbeszélések. Kötve (XI. 22.) ... 1 kor.
Tóth Béla. Boldogasszony dervise és egyéb históriák. Elbeszélések. Kettős kötet. Kötve. (VIII. 12. 13.) ... 2 kor.
Turgenyev. Now. Regény. (I. 14.) ... 2 kor.
Tutsek Anna. Magunkról. Elbeszélések. Kötve. (X. 12.) ... 1 kor.
Tutsekné Bexheft Lily. Romok közt. Regény. (XI. 23—24.) ... 2 kor.
Verga Giovanni. Elena férje. Regény. Kötve (II. 15.) ... 1 kor.
— Éva. Regény. Kötve (III. 22.) ... 1 kor.
— A királytigris. Regény. Kötve (IV. 13.) ... 1 kor.
Vértesi Arnold Fürdőn. Regény. Kötve (III. 10.) ... 1 kor.
— Mézeshetek. Regény. Kötve (III. 13.) ... 1 kor.
— Mindhiába. Regény. Kötve (IV. 18.) ... 1 kor.
— Előre. Regény. Kötve (VIII. 6.) ... 1 kor.
— Az ugaros-karádi közbirtokosság. Reg. 2 köt. Köt. (V. 7. 8.) ... 2 kor.
Vértesi Gyula. Elbeszélések. Kötve (III. 18.) ... 1 kor.
Vincent Jakab. Trevannes Jakab. Regény. Kötve (I. 9.) ... 1 kor.
Wenthworth, Lisle K. Gyges gyűrűje. Regény. 2 kötet. (XI. 7—8.) ... 2 kor.
Werner E. Szabad Pálya. Reg. 3 köt. Kötve (VII. 22—24.) ... 3 kor.
Werner Gy. Megvirrad még valaha. Reg. 3 k. Kötve (VIII. 18. 19. 20.) ... 3 kor.
— Kendi Imre házassága. Regény. 2 kötet. Kötve (X. 3. 4.) ... 2 kor.
Williamson. Egy vidéki hölgy. Regény. Kötve. (III. 23.) ... 1 kor.

Minden kötet ára kötve 1 kor.

Minden hölgyet közelről érdeklő mű: **A női szépség** fentartásának, ápolásának és növelésének titkai.

Irta: **Egy nagyvilági hölgy.**

Második javított és bővített kiadás. • Ára fűzve 3 korona. • Vászonkötésben 3 korona 60 fillér. • Diszkötésben aranymetszéssel 4 korona 80 fillér.

ATHENAEUM OLVASÓTÁRA.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

ÁRNYKÉPEK

ELBESZÉLÉSEK

IRTA

BUS VITÉZ

BUDAPEST
ATHENAEUM RÉSZVÉNYTÁRSULAT KIADÁSA

FARAGÓ ZS.

OSZK
14.993/2/11
ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
2006

Budapest, az Athenaeum részvénytársulat könyvnyomdája.

Az én ideálom.

— Elbeszélés. —

(Elbeszéli egy ügyvédjelölt.)

I.

Szeretném, ha találkozhatnám székesfehérvári magyar-irodalmi tanárommal : láthatná most, menynyire teljesült azon jövendölése, hogy bizony sohasem lesz énbelőlem ember.

Minthogy az ő tantárgyához sohasem mutattam kedvet; és sem előadása, sem buzdítása, sem dorgálása nem fogott rajtam : hát egész gyakorlatiatlansággal azt jövendölgeté minduntalan, hogy bizony sohasem is lesz énbelőlem ember.

No ugyan lett belőled, kedves Faragójából, ki mindig oly kitűnően tudtál felelni a magyar irodalomból, hogy a tanár úr jövendőbeli hazai fénycsillagot, nemzeti büszkeséget, és más eféle csodabogarat jövendölgetett belőled.

Nekem sohasem vétettél, te Faragó, de mégis boszankodnom kellett rád, hogy tanárunk folytonosan követendő „tündöklő példányképül“ rajzolt szemeim elé.

Bárcsak látna most bennünket a tanár úr! Itt vagy te, az ő, kitűnő irodalmi feleleteket adó, kedves Faragója; a fehérvári gymnasium után ide jöttél a pesti egyetem bölcsészeti tanfolyamára, lett belőled bölcsészet és szépmüvészetek tudora, s kapsz nem tudom micsoda ujság mellett, havonkint harminc forintot. No, ide ugyan sok bölcsészetet kellett tanulnod, hogy ennyiből meg tudsz élni családdal. Mert ez a bölcsészettudor még meg is házasodott! Efféle csak egy bölcsészettudortól telhetik ki.

Nekem nyolcvan forint havi fizetésem van Tátray Béla ügyvéd irodájában, de azért mégis több bölcseséggel birok, hogysem valami bolondságot kövessek el időnap előtt.

No mármost, tisztelt egykori tanár úr, mondja meg, kiből lett különb ember: Bimbósiból-e vagy Faragóból?

Faragó, Faragó! El lehet képzelni, hogy a hinárba viszesz engem, ha csakugyan elfogadlak tündöklő példányképül, amint tanárunk nevezett, s utánad indulok. Ha neked magadnak is, tündöklő példánykép létedre, nyomorult harminc forint havi fizetéssel kellett megsülyedned: mily nyomorusággal kellett volna megfeneklenem nekem?

Köszönöm én az ilyen tündöklő példányképet. Tudtam én, kit, mit válaszszak.

Legelőször is, sokkal bölcsebb voltam, hogysem a bölcsészsetre adjam magamat; — hallgattam biz én, és el is végeztem a jogi tanfolyamot, és most itt dol-

gozom a főváros egyik, legtöbb ügyféllel, s fiatalember létére egyik legnagyobb irodával biró ügyvéde, az ügyvédi karban s az ügybajos közönség előtt egyaránt tekintélyes névvel biró Tátray Béla irodájában.

E már aztán valamivel tündöklőbb példánykép mint te, te boldogtalan Faragó.

Tátray Béla ügyvéd, ember a talpán. Nem több még harmincévesnél, s annyit szerzett már, hogy tizenöt—huszezer forintért nem megy a szomszédba. Gyakrabban megesik, hogy őhozzá jönek nagyobbkisebb kölcsönökért, s nem tudom, az ügyvédség hoz-e be neki többet, vagy ez a mellékes, ha ugyan mellékes, jövedelmi ág. Annyi igaz, hogy nagyon tudja a módját mindkettőnek. Vajon mikor viszem én ennyire az — ügyvédséget!

Igyekezetben nincs hiány részemről. Nem tévesztem szemeim elől Tátray Béla nyomdokait pillanatra sem soha, s azt hiszem, nincs ez idő szerint drága hazánkban csak három ügyvédjelölt is, ki erélyesség dolgában kitegyen rajtam. Mert az erély minden. És ebben részemről nincs hiány. Az is bizonyitja ezt, hogy főnököm, Tátray Béla, engem bizott meg minden előforduló adóssági zálogolások, foglalások, elszállíttatások, becsültetések, árverezteetések, bezáratások, szóval minden néven nevezendő végrehajtások foganatosittatásával. Ismeri erélyemet. El is vetetem biz én, ha kell, akárkinek akármijét. Engem vissza nem tartóztat foglalásban, árverésben

sem betegek sem szegények, sem özvegyek sem árvák sirás-rivása. Adós fizess. Egynéhány, inkább valamely emberbaráti társulatba, mint ügyvédnek való, hivatását föl nem fogó ifju kollegám, szilárd erélyességem miatt át is változtatta Bimbósi nevemet Bimbasivá. (Azt mondják, Törökországban a vérszopó adóhajtókat vagy miket nevezik így). Csak gúnyoljanak. Engem le nem térít Tátray Béla nyomdokairól semmi. Ő is így tett. — De nem feledkeztem ám meg másik jövedelmi ágáról sem. Én is forgatok már háromszáz forintnyi tőkécskét biztos kézi zálogokon, órákon, gyürükön, budákon, esernyőkön, nagykendőkön, (a te feleségedé is nálam van, ámbár te nem tudod, Faragó barátom, hogy hozzám hozta Löbl. Egykori irodalmi tanárunknak megmutathatnám) csizmákon, ágynemün, fehérruhán stb. jó hatvanas kamat mellett. Hiszem hát, hogy majd az én iparkodásomat is megsegíti az Isten.

Hanem a födolog az, Faragó barátom, hogyan vegye meg rajtad főnököm, Tátray Béla ügyvéd a husz forintot, melylyel Ludas füszerboltosnak tartoztok. Holmitok már rég le van foglalva más tartozásaitok fejében, fizetésed is letiltás alatt, e forrásokból tehát nincs kielégítés. Becsukassunk, Faragó barátom? Ismerem embereimet, ez is hiába lenne. Akkor sem tudnád kiteremteni a husz forintot, vagyis inkább a harmincat, mert a perköltséggel ennyi már a követelés. A bezáratás által hát csak az uj készpénzkiadások szaporíttatnának, melyeknek

visszakaphatására nincs közelben remény. Hát eszerint megint csak azt kérdem én, Faragó barátom, hogyan vegye meg rajtad Tátray Béla ügyvéd Ludas fűszerboltos harminc forintját? Azt mondod, ilyen izgatott állapotban nem vagy képes valami elbeszélést irni, melynek árát aztán e tartozás törlesztésére lehetne fordítani? No, az én mesterségem ennyiben is különb mesterség a tiednél. Én nem képzelek oly izgatott kedélyállapotot, mely engem a hivatásomban konfundálhasson. Hanem, mondok én neked egy módot. Hallgass csak ide.

II.

Lehetetlen, hogy ne találkoztál volna az alsóbbrendü kávéházakban egy kis öreg, ősz házalóval, ki öregségtől és gyöngeségtől reszkető lépésekkel csoszog egyik vendégasztaltól a másikig, sok esztendő óta télen-nyáron ugyanazon kopott ruhában kinálgatva remegő ujjai közé füzött apró üvegcséit (hathatós pecséttisztító) egy hatosért darabonként. Ugyan nem drága egy portéka, de mit mondjon még az ember, mikor látja, hogy az öreg minden üveg árát kész leengedni egész két krajcárig. Hisz maga az üveg nem lehet már olcsóbb egy krajcárnál! Szegény öreg, mennyi pecsétnek kell az emberek ruháján esni, hogy megélhess. Ezt mondod magadban, s megindulásodban még inkább elérzékenyedel, hallván valamelyik szomszédtól, hogy valamikor

sokkal jobb napjai voltak az öregnek : nagy üzlete volt. Ne úgy érts, hogy a pecséttisztító üvegecskékkel kereskedett nagyban, hanem úgy, hogy az uriutcában volt fényes, gazdag kelmeboltja. Hanem a forradalom alatt tönkrejutott, s a gyönyörü kereskedésnek vége lett.

Senkinek sem fért a fejébe, hogyan történhetett ez a szilárd hitelü Goldberg céggel. Pedig hát akárki is kitalálhatta. Valami csapás érte őt is, amilyen a kereskedőket érni szokta. Az is lehet, hogy tán a honvédek öltöztetésére hitelezett százezer forintárú posztót, melynek árával a magyar kormány adósa maradt. Hisz csak vissza kell gondolni, milyen zavaros idők voltak azok. Vagy valamely külföldi nagy bukás is okozhatta szerencsétlenségét; vagy az általános üzletpangás, — avagy talán az amerikai rabszolgák tagadták meg épen akkor a gyapotföldek müvelését; hányszor olvasunk ilyenfélét! Szóval, annyi a váratlan csapás, ami egy kereskedőt érhet, hogy válogathat bennük az ember, melyiknek a címén mondjon csődöt.

Elég az hozzá, hogy egy reggel a Goldberg-boltot, mikor a többit kinyitották, nem nyitották ki többé. Ki volt mondva a bukás.

A csődper félesztendő alatt lefolyt, a hitelezők vagy százezer forintot vesztettek követelésükből, és Goldberg Markus koldus lett.

Szerencsére volt egy sógora, aki szerencsére gazdag ember volt, s szánalomból magához vette

egyéves kis leányával együtt. Goldbergné pár hónap előtt halt el, Goldberg Márkus kijelentése szerint fájdalmában, hogy százezer forinttal adósoknak kellett maradniok a hitelezőknek.

Az öreg Márkus, hogy ingyen ne éljen, kezdte azt a kis üzletet, melynek áruival a másod- és harmadrendü kávéházakban házal.

Az elsőredü kávéházakban a pecséttisztítós üvegecskéknek természetesen nincs közönsége, ide nem is jár azokkal, hanem gyémántokkal, miket csak úgy markolva szedeget elő ötével-tizével kopott nadrágja zsebéből, s amik természetesen mind sógoráé, kinek banküzlete mellett ékszerboltja is van, s kinek kegyelemkenyerét gyémántjai árulásával iparkodik meghálálni.

Goldberg gyémántárulásából jó nyereséget vehet be a sógor, mert bizonyosan efölött való elismerésből neveltette föl Goldberg Márkus leányát oly gondosan, aminél különben már maga Goldberg Márkus sem tehette volna, ha magának lennének is százezrei.

Itt-ott ugyan beszélik, hogy Goldberg Márkus bukása nem volt egészen tiszta dolog, s hogy az egész pecséttisztítósdi csak komédia. Van neki magának is elég, s a sógor neve csak köpönyeg annak eltakarására.

De ki bizonyíthatja ezt be?

Főnökömnek, Tátray Béla ügyvédnek leginkább lenne érdekében ezt bebizonyítani, mert bol-

dogult atyjának huszezer forintnyi gyapjuárral maradt adósa Goldberg Márkus; s ha valaki, ő bizonyosan bebizonyítaná Goldberger állítólagos vagyonos voltát, csak lehetne : de a sógor uram megdönthetlen érvényü okmányokkal tudja kimutatni, hogy minden az övé, Goldberg Márkusnak semmije sincs.

Tátray, mint magának a sógornak, R. Arminnak ügyvéde, (a véletlen R. Armin sógor ügvédévé tette őt, vagy talán nem is a véletlen, hanem a Tátray rendkivüli ügyvédi erélyét ismerő, s azt fölöttébb becsülni tudó Goldberg Márkusnak a szinfalak mögött való intézkedése, ha ugyan igaz lenne a hir, mely szerint Goldberg Markus akarata nélkül, saját látszólagos semmisége dacára, semmi sem történik a család dolgaiban, akár kis, akár nagy dolgokban), jól ismerte a fönebbi okmányokat, és bizonnyal föl is fogta azok megtámadhatlan erejét, mert soha legkisebb jellel sem tanusitá Goldberg Márkus irányában, mintha távolról is hajlandó lenne hinni azt a mende-mondát, amit Goldberg Markus állitólagosan hamis, csakhogy kideríthetlenül hamis bukásáról, és még most is meglevő állítólagos nagy gazdagságáról pletykáltak.

A minap is, mikor Goldberg Markus panaszkodva jött főnökömhöz, hogy nem tudom én hány évi adó fejében 26 forintot követelnek rajta, Tátray a legmelegebb meggyőződés hangján szóló folyamodást irt nevében az adóhivatalhoz, kimutatván abban, hogy semmivel sem biró, vagyontalan szegény

ember, kinek éhen kellene elvesznie, ha sógora, a gazdag R. Armin, kegyelemkenyérrel nem tartaná. Az pedig melyik törvényben van megirva, hogy a szegény sógor adóját a gazdag sógor tartozzék megfizetni? — Az adót elengedték.

Tátray továbbá bebizonyitandó, mennyire nem neheztel legkevésbé is a Goldberg csődjébe veszett összes örökségéért, az öreg Goldberg Markussal mindig legnagyobb előzékenységgel és szivélyességgel bánt; R. Armin sógor nála levő perügyeiben rendesen kikérte körültekintő okos tanácsát — nem mint valamely érdekelt félét, ugymond, hanem mint sokat látott-tapasztalt öreg üzletemberét, ami talán még jobban megnyerte részére az öreget, mint azon nem egyszer kereken kimondott nyilatkozata, miszerint azért a huszezer forintnyi gyapjuárért sohase csináljon lelkiismeretének egyetlen nyugtalan pillanatot is, jól tudja ő, hogy az üzletember nem tehet róla, ha szerencsétlenség éri, és még másokat is kénytelen maga után rántani.

Sőt legvégül Tátray, az öreg Goldberg Márkus irányában való érzelmei teljes őszinteségének egészen világos bebizonyításául, félremagyarázhatlan komoly szándékkal kezdeett udvarolni Goldberg Markus szemefényének, a ragyogó szépségü Juliának, kijelentvén, hogy akkor érzendi magát a legboldogabb halandónak, ha Goldberg Markus iránti többször érintett jóindulatát a szép Julia oltárhoz vezetésével minden kétségen kivül helyezheti.

III.

Goldberg, úgy látszott, nem kívánta Tátray Béla őszinte érzelmeinek ily mértékben való bebizonyítását, mert eleinte valóban kedvetlenül látta annak leánya körül való szépelgését, mignem egy közbejött szerencsés véletlen Tátray e szándékának kedvezőbb szemmel való tekintésére hangolta őt.

R. Armin házában egy szegény özvegy lakott leányával.

A dohánygyárba jártak be napszámba, s keresetükből éltek.

Az özvegy határtalan szeretettel csüngött leányán, de e meleg anyai szeretet nem védheté meg a mérges dohánypára behatásától a gyöngéd Marit, Mari beteg lett.

A betegség költségbe került, az özvegy minden idejét leánya mellett tölté, dolgozni nem mehetett, kereset nem volt, s a költségek födözésére el kellett adogatni a ruházatból, s azután a szűken levő butorzatból is egyet-mást.

Egyszer aztán már nem volt mit eladni.

De igen, még megvolt az özvegy utolsó ágyneműje, azt akarta eladni vinni, hogy Marinak orvosságot vehessen.

Tátray Béla épen a házban volt, valami perügyben értekezendő R. Arminnal, s a lépcsőkön találkozott Goldberg Markussal, ki, mint sógora meg-

megbizottja, értesité őt, hogy az özvegy Rozsosné nem fizette meg az utolsó évnegyedre járó házbért.

— Elárverezzük holmijét; — mondá egyszerüen Tátray Béla.

— Azt hiszem, nem igen lesz ott mit elárverezni, — viszonzá tünődő fejbillegtetéssel az öreg Goldberg.

— Hogyhogy?

— Úgy vettem észre, mindenét eladogatta már, hogy beteg leányának orvosságot vehessen.

— Miért engedték meg Goldberg urék, hogy eladhassa? — kérdi roszalólag s egyszersmind csodálkozva Tátray Béla.

— Belátom, hogy gondatlanság volt tőlünk, — mondá még nagyobb bánkódással bólingatva fejét Goldberg.

E pillanatban érkezett hozzájuk Rozsosné az összekötött ágyneműel.

— Hova viszi azt a bugyrot? kérdi Tátray Béla.

Az özvegy maga előtt látva Goldberget, ki a háziur nevében mindennap zaklatni szokta a hátralékos házbérért, látható ijedelemmel megzavarodott.

A következő percben azonban ismét helyt foglalt arcán az előbbi kétségbeesett szomoruság, s könytől elborítva mondta, hogy eladni viszi ágyneműit, az utolsó holmit, melynek árából orvosságot vehet leányának.

— Nem mondtam? — szólt Tátray Bélához az öreg Goldberg.

— Vigye vissza lakására ezeket a rongyokat, — mondá Tátray Béla elállva az özvegy utját.

Azután pedig előkiáltá a házmestert, kinek meghagyta, hogy Rozsosnénak ne engedjen kivinni a házból egyetlen egy rongyot sem.

Erre karonfogva Goldberget, fölmentek ennek sógorához.

Rozsosné sirt-rítt, rimánkodott a házmesternek, természetesen hasztalanul.

Még jó másfél óra mulva is, mikor Tátray Béla a sógor urral (tulajdonképen Goldberggel magával, csak a sógor jelenlétében) egy nagy vállalkozási ügyben tartott tanácskozás után ismét kilépett a folyosóra, Rozsosné még mindig a házmester előtt térdepelt, mennyre földre kérvén annak engedékenységét, s igérvén neki eget-földet, sőt kétszáz forintot is.

Rozsosné ugyanis végrendeletileg, amint telt tőle, gondoskodni kivánván leányáról, háromszáz forintot biztosított a „Phönix“ biztositó-társaságnál, mely összeg az ő halála esetén lett volna kifizetendő.

Kétségbeesésében most leányának e remélhető egyetlen örökségét is kész volt odaigérni, csakhogy ennek életét megmenthesse.

De mit értett a házmester a biztosításhoz?

Meg nem foghatta, hogyan hagyhasson valaki a halála után kétszáz forintot, ha életében még egy orvosság árát sem képes kifizetni.

Rozsosné amint Tátray a folyosóra lépett Goldberggel, nem elégedvén meg az eddigiekkel, még további szinpadi jeleneteket rögtönzött.

Most Tátray Béla és Goldberg Márkus elé vetette magát, s ezeknek már mind a háromszáz forintot odaigérte.

(Hogy a házmesternek e háromszáz forintos igéret még kevésbé birt a fejébe menni, mint a kétszáz forintos, el lehet képzelni).

— Menjen dolgára, — mondá Rozsosnénak elutasítólag Tátray Béla, s nyájas mosolylyal nyujtá kezét bucsuzásra Goldberg Markusnak.

Rozsosné most megkapván Tátray Béla ruháját, másik kezével hirtelen föltárta előtte lakása ajtaját.

Mert az egész theatrum épen Rozsosék lakása előtt történt, a második emeleten.

— Nézze, tekintetes úr, leányom meghal!

— Hagyjon békét, — mondá elrántva magát Tátray Béla; azután egy pillantást vetett a szobában levő ágyra s vállat vonva folytatá: — mit is kiabál? Hisz nem látja, hogy nem kell már leányának semmi orvosság?

Csakugyan, Mari halva volt.

Rozsosné hozzá rohant, karjaiba kapta őt egy pillanatra, elsikolytá magát, s mint egy nőtigris rohant ki megint az ajtón.

Tátray Béla félreugrott előle.

Nem őt akarta pedig bántani Rozsosné, csak leugrott a második emeletről.

Tátray Béla belépett a kis szobába, hova most Rozsosné holttestét is fölhozták, s szemügyre vette a két nő holmijét.

Megelégedéssel vette észre, hogy Mari alatt jó vastag lószőr derékalj van.

— Mennyire rúg a házbértartozás? — kérdé Goldbergtől.

— Husz forintra.

— Hat forint híjján megkapja ön, azaz ön sógora, a házbértartozást, — mondá Tátray Béla. (Nem találod, Faragó barátom, hogy ez a név pompásan ráillenék az oly elbeszélések eszményi hőseire is, amilyeneket ti szoktatok irni; csakhogy én kételkedem, vajjon viszont azokból a ti eszményi hőseitekből válnának-e ily derék ügyvédek, mint amilyen Tátray Béla, az én főnököm és ideálom).

IV.

Goldberg Markus annyit már eddig is tudván, hogy Tátray Béla szép vagyont szerzett eddig is egyedül saját emberségéből; és ma meg Rozsosék eseténél elragadtatással tapasztalván, mily erélyesen tud eljárni ügyvédi hivatásában; s átalában mindeneket összevéve, jelentékeny ügyvédi jövendőt jósolhatván ez életrevaló fiatal embernek: e pillanat óta nemcsak nem látta többé kedvetlenül annak leánya körüli udvarlását, hanem e pillanat óta úgy szólván szivesen látta.

Tátray Béla tehát a Rozsosékkal való szerencsés véletlennek köszönheté nagy részben vágyai teljesüléséhez való közeledését.

Tátray Bélának ama kedvező alkalommal való eljárását mindenesetre nagy méltánylással tekinthette Goldberg Markus, de részemről, mint tökéletesnek tartott ideálomra nézve, mégis sajnálattal kell tennem azon észrevételt, hogy még sokkal jobban is járhatott volna el.

Nem kellett volna ugyanis öngyilkossá lenni hagynia Rozsosnét; (úgysem vitte volna már sokáig, őt is kimeríté már a virasztás, gond, sanyargás; leánya halála pedig bizonyosan megölte volna másuton is); mert a biztosító-társaságok nem fizetik ki a halálesetre biztosított összeget, ha az illető öngyilkosság által mulik ki.

Hanem Tátray Béla figyelembe sem vette Rozsosné háromszáz forintos igéretét, s ezt elég tapintatlanul tette.

Sajnálkozva teszem ideálom eljárásáról e nem helyeslő észrevételt.

* * *

Tátray Béla látogatásai mostantól fogva mindennaposak voltak a szép Goldberg Juliánál.

Fölséges parthie. Nemcsak gazdag, hanem — ami ugyan nem főben járó dolog, de azért nem is rosz dolog — ragyogó szépség is Goldberg Julia.

Gyönyörü párt képeznek Tátray Bélával, ki valóban szép szőke férfinak mondható. (Nem tudom, mondtam-e, hogy Julia meg barna, azokkal a kábító tüzü szemekkel, melyektől oly könnyü megszédülni, ha beléjük néz az ember).

Hanem van egy nagy hibája.

Nem tartja legkevésbé is fontos dolognak, hogy gazdag férjhez menjen nőül, és én kénytelen vagyok azon második sajnálkozó észrevételt tenni ideálomról, miszerint nem helyes oly nőt választania, kinek szemeiben a gazdagság semmi vagy legalább nem legelső szempont.

De hát Tátray Béla szemet hunyt imádottja e fogyatkozása iránt; bizonyosan azt hitte, hogy majd más gondolkozásmódot oltand ő beléje.

Csakhogy a szép Julia annyira megrögzött volt e gondolkozásmódjában, hogy amig a vagyonos és fényes kilátásu Tátray Béla hódolatát fogadhatta volna: egy valóságos szegény ördögbe, bizonyos Fenyves Gábor nevü fiatal mérnökbe volt szerelmes, kit Goldberg Markus, Tátray Béla kivánságára el is tiltott leánya látogatásától.

Julia erre kijelenté atyjának, hogy Tátray Béla kedvéért kár volt eltiltani a háztól Fenyvest, mert ő azért sohasem fogja Tátrayt szeretni.

Goldberg Markus fenyegetőzött, hiába, a büszke leány (rendkivül büszke, meg kell vallani, akár egy királynő) hajthatlan maradt.

Csakhogy a szép büszke Julia hajthatlansága

természetesen nagyon keveset számithatott Goldberg Markus hajthatlanságával szemben, ami egyedül döntött a család körében minden ügyben, és minthogy Tátray Béla javára szólt, hát ennek kilátásai természetesen legderültebb szinben tündököltek.

Mármost a dolgok ily állapotában képzelheted főnököm elragadtatását, amint az eljegyzést megelőző főnebbi nap estéjén, úgy 9 óra tájban, egészen váratlanul, egyszer csak a büszke Julia lép be szállására.

A büszke Julia önála! Nála, kinek társaságában még a szinházba sem ment volna el soha, — — és még ily késő este!

Ti poéták sokat tudtok képzelni, de azt mégsem tudnád te elképzelni, mint érezte erre Tátray Béla magát.

Fejét vesztve rohant a bájos szép leány elé.

En a szomszéd szobában dolgoztam egy sürgös perben, szórúl-szóra hallottam a köztük folyt beszédet.

— Azért jöttem, hogy ön férfias nemességéhez intézzem szavaimat, mondá Julia, be sem várva hogy Tátray szóljon, ki talán nem is tudott volna szót találni elragadó meglepetésében.

Hangja szilárdan csengett, nem reszketve cseppet sem.

Hallottam, hogy Tátray eközben karszéket gördített eléje.

— Parancsoljon velem, szép jegyesem.

— A holnapi eljegyzés nem történhetik meg, fontos okok gátolják. De atyám hajthatlan, tehát ön nemes érzelméhez fordulok.

— Én nem mondok le kegyedről.

— Le kell mondania, én mást szeretek.

— Feledni fogja kegyed e mást.

— Sohasem fogom feledni. Érti ön? Mégsem mond le?

— Nem.

— Iszonyú ember!

— Hogy nem mondok le más kedvéért a kegyed szép kezéről?

— Le kell mondania, kiáltá szenvedélyesen Julia, mert tudja meg — —

Hangja azonban elakadt; (csak nagyobb a lenne szokás csinálni a kulcslyukakat, bizonyosan elragadó szép lehetett e pillanatban az a haragvó leány).

— Mit parancsol megtudnom, szép jegyesem? — kérdé édes udvariassággal Tátray.

— Tudja meg, hogy az a más, kit szeretek, atyja ama gyermeknek — —

— Melyik gyermeknek, szép jegyesem?

— Kinek én nemsokára anyja leszek!

Az utóbbi szavaknál bizonyosan zsebkendőjét szoríthatta arcára, mert szavai nagyon eltompulva hangzottak hozzám.

Tátray nem felelt mindjárt; képzelhetni, hogy nem lehet ilyesmire mindjárt felelni.

— Nem tesz semmit, mondá szünet mulva, azon gyermek az én nevemet viselendi.

Erre egy karszék hirtelen heves gördítését hallottam, (mintha valaki föllökte volna azt a széket, amelyen ült).

Hihetőleg Julia ugrott föl sebesen a magáéról.

— Még így is nőül akar ön venni engem?

— Így is.

— Páratlan lovag! — mondá élesen Julia; aztán egészen megvetőleg mintegy magában: mily élhetetlenség!

— Ellenkezőleg, szép jegyesem, ez élelmesség.

Hallám, hogy Julia szó nélkül az ajtó felé tántorog.

— Nyomorult ember, — fordult vissza onnét, — de azért megmutatom, hogy nem léssz te az én gyermekem atyja!

Tátray Béla utána kiáltott. Úgy látszott valami hirtelen gondolata támadt.

— Megálljon kegyed egy szóra!

Ezzel, mielőtt Juliának ideje lett volna kilépni a szobából, hirtelen fölrántá azon szoba ajtaját, melyben én voltam.

— Amice Bimbósi, — szólt csengő éles hangon, ön tanuskodni fog, hogy Goldberg Julia kisasszonyt ma este tiz óra után látta lakásomból távozni.

Julia, hihetőleg megszédülve ez ujabb élelmességre, pillanatra arcára szoritotta kezeit, de a kö-

vetkező percben ismét visszanyervén önuralmát, szótlan távozott, — nem vevén észre a félhomályban a lépcsőn ép akkor fölérkezett alakot, mely amint, őt megpillantá, gyorsan megfordult, s hanyatt-homlok rohant vissza le a lépcsőn.

Tudod ki volt? Fenyves. Az eljegyzés küszöbön-léte alkalmából bizonyosan ő is lebeszélő szándékkal jöhetett Tátray Bélához, de ily késő órán imádottját látván kilépni annak szobájából, s hihetőleg mindent gondolván ebből csak a valót nem: kétségbeesve rohant el — bizonyosan a Dunába.

V.

Te, az a Fenyves csakugyan a Dunába futott.

Tátray Béla inasa, kit utána küldtünk, hogy kérdezné meg tőle mit akart, mindenütt utána futva, mielőtt beérhette volna, egyszer csak látta, hogy a Duna partjánál levetette magát.

Egy csónak épen akkor indult ugyanazon pont tájáról, és az inas lélekszakadva oda érvén, kiabált is a sötétség miatt jól ki nem vett bennülőknek: álljanak meg, valaki a Dunába vetette magát, fogják ki; azok keresgéltek is egy darabig, de bizony hasztalan, különben is ők, csónakjuk elinditásával levén elfoglalva, nem is vették észre, hogy valaki az előbbi pillanatban e tájon a Dunába ugrott volna.

Fenyves tehát nyomtalanul a Dunába veszett.

Tátray Béla másnap reggel egy bokréta kisé-

retében sietett megizenni ezt a kellemes fris ujságot Juliának.

Mármost csak minden akadály nélkül végbemehet az eljegyzés?

Azonban épen e miatt a friss ujdonság miatt nem mehetett végbe az eljegyzés.

Arra a friss ujdonságra Julia olyan lázba esett, mintha ő maga is a Dunában töltötte volna az éjszakát, mint az a Fenyves, aki mérnök létére más módot is találhatott volna a Duna mélysége biztos megmérésére.

Julia lázában legkisebb része sem volt a tettetésnek, melylyel talán mesterségesen kivánta volna elhalasztani a mára kitűzve volt eljegyzési ünnepélyt. Valóságos volt az és erős.

Sokkal büszkébb volt az a szép leány, mintsem tetetni tudott volna akár kis, akár nagy dologban. (Mi lett volna belőle, ha ily gyöngeséggel véletlenül ügyvédnek születik!)

Egyenesen megmondta atyjának, hogy Fenyvest szereti, és nem mutatand Tátray Béla iránt vonzalmat soha; de miután atyja a maga boldogsága érdekében úgy kivánja, hogy Tátray Béláné legyen, jól van, hát a leend, ez iránt teljesen nyugyodt lehet atyja.

A tegnapi látogatással csak végleg tisztába kivánt jőni Tátrayval szemben, s ha lehetett volna, rábirni őt a dolgok állapotánál fogva az önkénytes lemondásra.

Csakhogy, mint a tegnapi jelenet tanusítá, nem az az ölyv volt Tátray Béla ügyvéd, aki az egyszer körmei (jól edzett ügyvédi körmök) közt tartott prédát „a férfias nemes érzet“ száraz babérleveleiért, vagy akár különb árért is, elbocsássa, ha a préda, eszélyesen megmérve, többet ér.

Egyébiránt az a mérnök veszedelmes lódítást okozott salto-mortaléjával ezen az egész házassági tervezeten, és Tátray Béla elég meghökkenni valót találhatott már abban, hogy a nap folytában személyesen akarván tudakozódni váratlanul roszul lett jegyese hogyléte iránt, maga Goldberg Márkus adta tudtára, hogy nem mehet be Julia kisasszonyhoz, valamint azt is, hogy az eljegyzés okvetlenül elhalasztatik.

Hátha még azt a párbeszédet is hallotta volna, amely az ő megkisérlett látogatása után közvetlen Goldberg Márkus és leánya közt folyt. Én a szobaleánytól tudtam meg.

Meg kell jegyeznem, hogy az orvos értesité Goldberget, hogy leánya betegsége igen könnyen aggasztó kimenetelüvé válhatik.

— Annyira szereted hát, leányom, azt a Fenyvest? — kérdé Goldberg, miután jó félórát tünödött már leánya ágya mellett.

— Boldogságod érdekében, atyám, amint kivántad, és mint kijelentém, Tátray neje leszek, de azután meghalok Fenyves után.

E feleletre Goldberg ismét félórát tünödött magában.

— Igaz ez, leányom? — kérdé aztán.

— Igaz.

— Úgy hát nem léssz Tátray neje.

Julia megcsókolta a kezét.

Tátray Béla még abban az órában értesíttetett, hogy az eljegyzés végkép el fog maradni.

Julia most ismét megcsókolta atyja kezét.

— De azért még mindig meghalok Fenyvesért, — mondá hizelegve mosolyogván atyjára.

Az öreg már nagyon ben volt a kerékvágásban, mostmár félórai tünödés elörebocsátása nélkül sietett kérdeni szeliden:

— Mit tehetünk mármost erre nézve, kedves leányom? (Megették azt már eddig a halak, gondolta hihetőleg magában, és nem is tartván valószinünek, hogy valamely horogra kerülendett ostoba ponty elég ostoba legyen még visszahozni, mint Polycrates gyürüjét: gondolá, hogy minden nagy kockáztatás nélkül mutathat leánya kedvéért egy kis részvétet az iránt az ugrándozást mértéktelen szélsőségig vitt mérnök iránt).

— Kerestesse őt meg, atyám!

— Megkerestetem, — mondá illetődött hangon Goldberg, s eltemettetjük tisztességesen. — De akkor aztán nem halsz meg, ugy-e? — tevé hozzá, a szobaleány hihetlen állítása szerint valóságos meleg tekintettel.

— Akkor édes atyám engedelmes leánya leszek. De ha él —

— Hm!

— Engedje meg, hogy én is érte élhessek!

Nem váltó, gondolta magában Goldberg, és annyit mondott igéretül, hogy jól van; (hisz úgyis elvégeztek már mindent — a halak).

VI.

Másnap úgy szidott Goldberg Márkus minden dunabeli halat, mintha valamennyinek a szálkája a torkán akadt volna. Az átkozottak, nem ették meg a mérnököt!

Goldberg ugyanis, leányának tett igéretéhez képest, sógora közvetítése utján mindenfelé megbizást adott Fenyves holttestének fölkutatására, amidön az emlitett másnap reggel egészen eleven állapotban lépett be hozzá a mérnök.

— Tegnap, — ugymond — egész napon át nem menvén ki szállásáról, ma értesült, hogy R. Armin úr, nem tudja mily félreértés következtében, mint halottat keresteti őt a Dunában; eljött tehát, megköszönni neki e részvétet, s egyszersmind kérni őt, állíttassa be személyének ezen — szükségtelen volta miatt őt humorisztikus szinben föltüntető — további keresését; miután R. Armin urat nincs szerencséje honn találhatni, ezennel Goldberg urnál bátorkodik tiszteletét tenni.

Most aztán az is kisült, hogy Goldberg Markus az imént méltatlanul átkozta a dunabeli halakat, nem azok voltak az ostobák, hanem Tátray Béla inasa, ki azt vélte, hogy a Dunába veti magát a mérnök úr, pedig csak az ott várakozott csónakba, hogy lakására menjen, Budára.

A szobaleány, ki Fenyvest bebocsátotta, sietett Juliának megvinni az örömhirt, és mire Goldberg némileg már magához tért a meglepetésből, meg is hozta a kisasszony üzenetét, miszerint a kisasszony magához kéreti édes atyját és Fenyves urat.

Goldberg Markus jóformán azt sem tudván már mit tesz (most meg azért szidta azokat az ártatlan halakat, miért nem nyelik el nemcsak a Dunába, hanem a csónakba ugró embereket is, legalább akik közülök mérnökök), csak ment.

— Édes atyám megengedte, hogy önért élhessek! — E szavakkal fogadta Julia Fenyvest.

Fenyves teljes megnyugtatására e szavak után fölösleges volt Julia további nyilatkozata, melylyel Tátraynál tett látogatását megmagyarázta.

Boldogan szorítá meg Julia odanyujtott kezét.

Goldberg nem számított rá, hogy igérete folytán majd így szaván fogják, vagy azt gondolhatta tán, hogy legrosszabb esetben majd nem váltja be...

Hanem most tünödött... Amaz ügyvéd, ez mérnök. Hátha e még jobb? Hisz ennek egyenesen mestersége a kétszerkettő! Igen ám, csakhogy en-

nek a mestersége szerint a kétszerkettő csak négy, mig amazé a másiké szerint öt!

No de — isten neki!

* * *

Tátray Béla tehát más uton kisérlett meg egyetlen merész ugrással szert tenni annyi vagyonra, amennyinek elnyerésétől Julia kezének elvesztе által elbillent.

Szép hitelére, amennyi pénzt csak összeszedhetett — összeszedett, s az egészet egy biztosnak tartott embere kezére bizván, ugyanazon biztos embere által koholt adóslevelek, váltók alapján magát bepöröltette, és csődöt mondott.

A csőd lefolyt, a hitelezők nem találtak semmi vagyont, mindnyájukat megelőzte a biztos ember.

És mikor befejeztetvén a csődper, Tátray eljött a biztos emberhez, hogy mármost nyugodtan átvegye tőle vagyonát, a biztos ember szeme közé nevetett.

— Mindened az enyém; bizonyítsd be, hogy ezeket az adósleveleket, melyek alapján mindenedet nekem itélte a törvény, igazi tartozásaid kijátszása végett önmagad koholtad.

Találd ki, Faragó barátom, ki volt az a biztos ember?

Tátray szédelegve pillantott most le a kelepce mélyére, melyet önmaga készített magának.

És én nagyon rösteltem ideálomról, hogy így kellett csalódnom képzelt ideáli tökéletességében, tévedhetlennek tartott számító képességében. Rá hagyta szedetni magát!

Mily magas eszményképen élt pedig bennem!

Oda van mint a füst, mint a vizbuborék! — De azt mondják, ez a sorsa minden ideálnak.

Mármost majd én fogadom őt irnokommá.

* * *

No, Faragó barátom, szedd rendbe ezt a történetet a ti poétai módotokra, s aztán elvárom, hogy egyenlítsd ki az árával Ludas fűszerboltosnak immár többé nem Tátray Béla, hanem általam képviselt követelését, még pedig „tizennégy nap alatt, különbeni végrehajtás terhe mellett.“ Tudod, ugy-e: tartozási tőke 10 frt., perköltség 25 fr.

Egy nevelő-intézetből.

— Elbeszélés. —

(Elbeszéli az intézetbeli rajzmester.)

I.

Azon derék férfiu, ki a következő történetet elbeszéli, Lombos Márton úr, rajztanító. Tiszteletreméltó foglalkozás, melynek hivatása, Lombos úr szavai szerint, az egyetemes szép abstract fogalmának az egyedekben való concret kifejezése által, megnemesíteni s szelidíteni az ifju kedélyeket.

Kissé homályos szavak, s meg kell vallanom, hogy én sem értem egészen azokat, hanem Lombos úrnak a már rendes szokása, hogy, ha a művészetről beszél, annyira válogatott kifejezéseket használ, hogy azt hihetném, maga sem érti meg magát. Egyébként ép úgy szokott beszélni, mint bármely más tisztességes egyszerü ember.

Ami az ifju kedélyek nemesítését és szelidítését illeti, miről Lombos úr szólt, úgy hiszem, ebben teljesen igaza van, legalább azon ifjakra nézve, kik tőle nyernek oktatást; mert ha valaki szüntelen virágokkal és gyümölcsesel (Lombos úr kizárólag eze-

ket szokott rajzoltatni növendékeivel) foglalkozik, lehetetlen, hogy meg ne szelidüljön. Maga Lombos úr egyike a legszelidebb férfiaknak.

Nem tudom, mind ily szelidek-e a rajztanítók, de ha (amint fölteszem), nagyrészt ilyenek, az a gondviselés különös és bölcs intézkedésére mutat. Ugyanis a gondviselés, mely mindent legbölcsebben rendezett el a világon, bizonynyal azért teremtett rajztanítókat, s főkép azért látta el őket szelid kedélylyel, hogy így ellensulyozza a zongoramestereket, kik hevesek, ingerlékenyek, s ha szabad úgy mondanunk, a szelidségben nem szerfölött gyakorlottak szoktak lenni.

Világért sincs szándékomban a zongoramesterek érdeméből valamit levonni, s határozottan kijelentem, hogy legmélyebb tisztelőjük vagyok. Az igaz, hogy ujjaim fájtak, midőn azokat zongoramesterem gyermekkoromban a billentyükre nyomta, de nem tartozom azok közé, kik 20 évi időköz után is képesek haragot tartani.

A sincs szándékomban, hogy a művészet egyik ágát a másik fölé emeljem, s netán azt vitassam, hogy a virágrajzolás fontosabb az államok és népek életében, mint a zongoratanítás. Csupán szerény nézetemet bátorkodtam elmondani a gondviselés bölcsességéről.

Lombos úr természetesen azon művészet elsőségéről volt meggyőződve, melyet ő maga gyakorolt.

— Uram, — így szólt hozzám egyszer, méltóz-

tassék meggyőződni arról, hogy az ifju kedélyek szelidítésére semmi oly mély hatást nem gyakorol, mint a rajzművészet azon ága, mely a virágok reprodukálásával életet lehel a pipirosra.

Egy magán-nevelőintézetben volt rajztanitó a derék ember.

Egy izben fölkerestem őt ott.

A kapu alatt három reményteljes növendéket találtam; épen öklözködéssel voltak elfoglalva.

A lépcsőn más kettő dulakodott, egymás haját cibálva. Láttam, hogy az egyiknek gyönyörü szőke haja van, mely hátul nagy gonddal el van választva (elől már tönkre tette a választékot a cibálás), miből alapos reményt merithettek a gyermek szülei, hogy fiukból idővel kitünő dandy lesz, föltéve természetesen, hogy a főnebbi növendéktárs nem fogja haját egészen kitépni.

Mi történt benn a termekben, nem tudhatom, s nem akarom rágalmazni a jeles nevelőintézetet, sem pedig Lombos úr szelidítő művészetének hatását kétségbe vonni. Az igaz, hogy hallottam a bezárt ajtókon át sivalkodást, puffogatást, dörömbözést, de amit saját szemeimmel nem látok, arról nem szokásom beszélni.

Nagyon jeles intézet volt, mindenek fölött pedig példás rendtartás uralkodott benne. Így volt kiirva a programmban : magam láttam és olvastam, szemeinek pedig csak jobban hihet az ember mint füleinek, a bizonyos.

Lombos urat egy kis mellékszobában találtam. Épen üres ideje volt és himzetmintákat rajzolt. Előtte vajaskenyér-darab volt az asztalon.

Nyájasan jött elém.

— A fiuk épen uzsonálnak, — mondá e pár szóval magyarázatát akarván adni egyszerre mindkét dolognak (ami talán mindkettő föltünhetett előttem) : a vajas-kenyérnek is és a fiuk lármájának is.

— Kissé élénken viselik most magukat a fiuk, — tevé aztán szelid mosolylyal hozzá.

Pokoli zaj hallatszott be, s oly ordítozás és jajveszéklés, mint amilyen lehet talán valami sülyedő gályán, avagy földrengés alkalmával.

Hogy mit csinálhattak a fiuk, nem tudom. Talán leginkább megközelitheti a valóságot azon gyanitás, hogy valószinüleg a nagyobb fiuk elvették a kisebb fiuktól a vajas-kenyeret.

És ha csakugyan ezt tették is, ki mondhatná meg, nem volt-e rá elég okuk? Legalább azon darabról itélve, melyet Lombos úr asztalán láttam, hihetőnek tartom, hogy a kielégítetlen gyomor megkivánta a magáét, sőt talán a másét is, s a kéznek kellett azt ebben segitnie.

Én nem vádolom a nagyobb fiukat. Ha ők győzedelmeskedtek a kisebbek fölött, az semmi egyéb, mint a természet rendje, s a természet rendjéért vádolni senkit sem lehet.

Én a jeles nevelő-intézet felől csak dicséretest hallottam és olvastam mindenkor, Lombos úr is

mindig dicsérettel szólt róla. Ami a vajas-kenyeret illeti, miután szemeimből látta, hogy kicsinek találom, sietett mentegetőzni, hogy ne higyjem, mintha a fiuk is csak ily kis darabot kapnának; oh nem, azok nagy darabot kapnak. Neki is nagy darabot hoznának, hanem hát neki nincsen étvágya, s ő maga kérte a nagyságos asszonyt (a növelde tulajdonosának nejét), hogy neki csak kis darabot méltóztassék adatni.

Azt hiszem, a jó ember nem mondott igazat.

Akárhányszor beszélt velem az intézetről, mindig a legnagyobb tisztelettel nyilatkozott Harmathy úrról, a főnökről, és tisztelt nejéről.

Én magam is ismertem Harmathy urat. Szerfölött sovány úr volt, s nem hiszem, hogy 90—91 fontnál többet nyomott volna; hanem valószinüleg annál több szellemi sulylyal birt. Szeretek jó véleménynyel lenni mindenki felől, s méltó elismeréssel kell megjegyeznem, hogy Harmathy urnak nagyon szép könyvtára volt, pompás kötésekben, óriási nagy üvegalmáriomban.

A könyveket nagy becsben tartotta s rendkivül ritkán olvasott belőlük. A látogatásokat rendesen a könyvtárban szokta fogadni, ami a szülékre mindig nagy hatást tett.

Különben Harmathy igazgató úr, ha egyedül volt a könyvtárban, azzal szokta tölteni idejét, hogy zsebkendőjével törülgette az ujjain viselt pecsétnyomó és sok más gyürű köveit. Voltak azok között

mindenfélék, brilliant, smaragd, opál, türkis stb. Meg kell vallani, hogy ezek törülgetése sok időt elfoglalt.

Minden reggel pilnai vizet ivott; hja, szükséges az aranyér ellen. Délelőtt 11 órakor mégivott egy pohár valódi ó syrmiumi szilvoriumot; az aranyérre igaz, hogy nem nagyon üdvös, hanem a gyomorgyöngeségre nézve igen jó. Délután dupla findzsával fekete kávét; ez is jó gyomorerősitő. Miután ily módon gondoskodva volt ebben a tekintetben, megint elővette a pilnai-vizes korsót, és kiöblítette magát a keserű-sós vizzel. Mit tegyen az ember? Az egészség föntartása az első dolog, s a terhes tanítói pályán megrontja az ember egészségét a sok fáradság, a sok gond.

Ezt különösen a vidéki szüléknek szokta szivrehatólag előadni, kik nem győztek hálát adni a sorsnak, hogy gyermekeiket ily jeles és lelkiismeretes férfiu nevelése alá adhatták, ki nem kimél semmi fáradságot, hogy növendékeiből a hazának jeles fiakat neveljen.

Ő maga ugyan nem ért rá, hogy tüzetesebben foglalkozzék az ifjuság nevelésével. Ha az embernek minden reggel pilnai vizet kell innia, félóránként egyegy kis pohárral, s a közbeeső időt sétálással kell eltöltenie, hisz akkor nem sok ideje marad a gyermekek tanitásával foglalkozni. Hanem hiszen azért tartotta a nevelőket és segédeket az intézetben, hogy azoknak a dolga legyen a.

Ezeknek nem kellett pilnai vizet beszedniök. Fiatal emberek voltak nagyrészt, nem szenvednek még aranyérben, s ha abban szenvednek is, nem azért fizeti őket Harmathy úr, hogy pihenjenek. A fiatal embernek dolgozni kell, hasznára válik a tevékenység, e volt Harmathy úrnak az elve.

Annyi bizonyos, hogy az intézetben nem volt alkalma egy nevelőnek sem a henyélést megszokni. Harmathy úr egy percig sem hagyta őket megpihenni; nem azért fizet.

Lombos urra nézve tettek csak némileg kivételt. E már kissé idős férfiu volt, s a nagyságos asszony különösen megkérte férjét, hogy Lombos urat, ki iránt ő maga különös részvéttel viseltetik, kímélje meg a folytonos fáradságtól. Lombos úr tehát megkíméltetett, s naponként 2—3 pihenő órája volt, amikor himzetmintákat kellett rajzolnia a nagyságos asszony és a kisasszony számára.

Lombos úr hálás férfiu volt, s világért sem mondta volna, hogy ez az örökös himzetminta-rajzolás még terhesebb foglalkozás, mint a gyermekekkel való vesződség. Szeretem az ily hálás férfiakat, kik elismeréssel viseltetnek jótevőik iránt.

Mikor én meglátogattam, szintén rajzolt valamit a kisasszony számára.

Ha az ember Lombos úr szavára e tekintetben sokat adhatott, a kisasszonynak valódi angyalnak kellett lennie szépségre és jóságra nézve. Részemről nem találtam kiváló szépnek; ami nekem föltünt

rajta, az a rendkivüli finomság és gyermeteg ártatlanság volt, mely arcán és egész lényén elömlött.

Azt hiszem, valami nagy bálban föl sem tünt volna, s a bálkirálynők közt talán meg sem említették volna, hanem arra, aki naponként közelében volt, rendkivüli varázshatást gyakorolhatott.

Ebbeli nézetemet fejeztem ki Lombos úr előtt is. Nem tudom, megértett-e a derék ember, mert nagyreményü növendékei ezalatt oly irtózatos zsivajt miveltek, hogy alig érthettük a magunk szavát.

Nem sokára láttam megjelenni az igazgató urat. — Lombos úr ajtaja nyitva volt, minélfogva láthattam a jeles férfiut, amint az ajtó előtt elhaladt, egyik kezében a pilnai-vizes korsóval. Valamivel később hallottam aztán recsegő éles hangját is.

— Hát miért fizetem én magukat, ha nem tudnak rendet csinálni?

Ez a nevelőkhöz volt intézve, s kétségkivül igen célszerü s hasznos lehetett figyelmeztetni a fiatal embereket arra, hogy aki 10 forint fizetést kap havonkint koszton és szálláson kivül, annak meg is kell azt érdemelni. És bizonnyára jó volt ezt tudni a növendékeknek is, azért Harmathy úr még egyszer ismétlé a nevelőknek a föntebbi kérdést.

Hanem az igazgató urnak nem lehetett valami szerfölött nagy tekintélye, mert csak alig tudta nagynehezen lecsillapítani a zajt, s alig távozott, megint rákezdték.

— Mindig így szokott ez lenni? — kérdém Lombos úrtól.

— Ó nem, — felelé az mosolyogva; — ez kérem alássan csak az uzsonna idején és csak olyankor szokott így lenni, ha Kovács úr nincs itthon.

— Ki az a Kovács úr?

— Nevelő az intézetben s a latin nyelv tanitója.

— Hát ötöle úgy félnek a gyermekek?

— Ahogy veszszük, — viszonzá Lombos úr, félnek is, meg szeretik is. Hanem tessék elhinni, magam is félénk tisztelettel viseltetem iránta, sőt az igazgató úr maga is csak félénk tisztelettel közeledik hozzá.

E percben odakünn egyszerre elnémult a zaj.

Valamivel később egy szép magas fiatal embert láttam belépni Lombos úr szobájába. Arckifejezése nagyon komoly volt és erőteljes, majdnem magam is félénkséget éreztem közelében.

Ez volt az emlegetett Kovács úr.

Sem azelőtt sem azután nem láttam őt soha, és sem jót sem roszat nem tudok róla mondani, Én csak annyit mondhatok, hogy fekete haja, fekete szeme, s erős, bár jóformán sovány testalkata volt, s ha jól emlékszem, sötétbarna kabátot viselt.

Egyébiránt ugy hiszem, ez elbeszélés folyamára nézve mindegy, akármily szinü kabátot viselt legyen is.

II.

Valami félév mulva Lombos úr odahagyta az intézetet, s mivel történetesen én voltam legjobb ismerőse, hozzám hurcolkodott.

Magával hozott néhány himzetmintát is.

— Ne tessék gondolni, hogy ez is Harmathyné számára készül, — szólt, midőn látta, hogy kissé csodálkozva nézem a himzetminták rajzolását, — semmi közöm többé velük. A nagyságos asszony egy gonosz személy, tisztelettel legyen mondva. Nem akarok semmit is tudni róluk. És a nagyságos asszony kövér ugyan, hanem tudom, hogy meg fog soványodni, mert a lelkiismerete nem hagyhatja nyugodtan aludni. Tessék elhinni, hogy bizony nem fog kövér maradni.

Lombos úr teljes meggyőződéssel hitte, hogy akinek nincs tiszta lelkiismerete, nem alhatik nyugton.

— Nos, én tisztelettel viseltetém iránta mindig, — folytatá elbeszélését — és Harmathy úr iránt is. Nem is cselekedtem soha úgy mint a fiatalabb nevelők az intézetben, kik az igazgató úr háta mögött arról szeretnek beszélni, hogy az igazgató úr tökfilkó. Meglehet, hogy a fiatal uraknak igazuk volt, hanem én még a régi világból való ember vagyok, én nem szokhatom meg, hogy az ember saját elöljárójáról azt mondja, hogy tökfilkó. Mit tetszik gondolni?

Miután én azon nézetben vagyok, hogy az embernek teljesen fölösleges embertársáról, legyen az bár elöljárója vagy nem, azt mondani, hogy töktilkó, hacsak abból valami haszna nincs, — kifejeztem ebbeli nézetemet Lombos úr előtt.

— Igenis, teljességgel fölösleges, — viszonzá a jó ember, — Kovács úr nem is tette soha. És Kovács úr nem zúgolódott akkor sem, ha kalarábi-cuspeiz került az asztalra, hanem a többi nevelő úr ilyenkor mindig zugolódott, miáltal rosz példát adtak az ifjuságnak is s okai lőnek annak, hogy az ifjuság elcsente a konyhából a kalarábit, s nyersen megette azt, nehogy főve kelljen megennie. Csiperke Zsiga meg is betegedett tőle. A nagyságos asszony lármázott, a nagyságos úr is lármázott, és kifogták a szakácsné béréből a kalarábi árát, miért hagyta ellopni. Igen takarékos uri asszonyság volt Harmathyné.

Nem levén közvetlenül érdekelve a kalarábi-esetben, meglehetős közönnyel hallgattam Lombos úr elbeszélését.

— De csak nem hiszem, hogy a kalarábi-eset miatt hagyta ön oda az intézetet? — kérdezém közbevetőleg.

— Ó nem. Csak Langer úr hagyta oda a nevelők közül az intézetet ez eset miatt. Színész lett valamely vándortársaságnál, és Lángfynak nevezi magát. Bizony most szivesen megelégednék néha-néha a kalarábival is. A mult héten keresztülutazott itt Pesten, s egy pár csizmát kért tőlem kölcsön.

— A művészet nagyon fáradságos pálya, uram, — így szólt hozzám, ma öt órát gyalogoltam.

Szegény Langer úr! Meg kell azonban jegyeznem, hogy az ő elmenetele összefüggésben állt ugyan a kalarábi-esettel, de volt annak más oka is. Langer úr összetüzött a gazdag Kricsa Bálint urfival, aki az intézetnek dísze és virága volt, amint az igazgató szokta mondani. Hatszáz forintot fizetett érte az atyja, az ajándékokat nem számítva.

Nem tudom bizonyosan, min vesztek össze Langer urral, csak úgy fülhegygyel hallottam, hogy talán Ida kisasszonyról, az igazgató leányáról volt szó köztük.

Kricsa Bálint nem türhette, hogy vele valaki ellenkezzék, s az igazgató sem türhette, hogy valaki Kricsa urfival ellenkezzék. Egy vastag, kövérfejü fiu volt, a legcsunyább az egész intézetben, és a legidősebb kamasz. Bizonnyára meg volt már 20 éves. Falun nőtt fel, s midőn ezelőtt másfél évvel az intézetbe hozta az atyja, olvasni sem tudott tisztességesen. Hanem volt otthon két hátaslova, s három agara.

Én már akkor sem szenvedhettem ezt a fiatalembert, mikor az intézetbe jött. Első nap mindjárt rátaposott a kis Inci Béla piros-tojására, melyet az a nénjétől kapott, s mely nagyon kedves holmija volt. A ki fiu keservesen sirt, midőn szép piros-tojását összetiporva látta, Kricsa urfi meg kacagva odább ment. Mindjárt láttam, hogy rosz szive volt.

Följelentették az igazgató urnak, s az igazgató

úr keményen megdorgálta a kis Inci Bélát, miért nem vigyáz jobban holmijára, miért hagyja pirostojását azon a széken, melyre Kricsa Bálint a lábát akarja föltenni. Egyik nevelő ugyan közbeszólt, hogy az ő véleménye szerint egyik szék sem arra való, hogy Kricsa Bálint arra lábát rakja, hanem a főnök közbe szólt:

— Magának ne legyen véleménye, én nem azért fizetem magát, hogy vélemenye legyen.

Nem is mert aztán senki fölszólalni Kricsa Bálint ellen.

Hanem midőn Kovács úr megtudta a dolgot, ő kérdőre vette a fiatal gavallért, s kényszerítette, hogy bocsánatot kérjen a kis Inci Bélától, mit nagyon savanyu képpel, hanem valahogy mégis megtelt. Aztán odadobott neki egy forintos bankót, hogy ne sírjon, vegyen magának másik piros tojást.

A kis Inci Béla visszavetette a pénzt.

— Nincs neked annyi pénzed, hogy megfizethesd nekem néném kedves ajándékát, — szólt a kis fiu oly büszkén, hogy szerettem volna megcsókolni.

Kricsa Bálint röhögött. Micsoda bolondságot beszél az a gyerek! Neki nincs annyi pénze, neki, akinek az atyja egész X. megyében a leggazdagabb!

Hallottam másoktól is, hogy csakugyan leggazdagabb. De hozzá tették: mit ér az a gazdagság, ha nincs becsültetés! Az emberek emlékeznek még rá, mikor Kricsa uram harminc évvel ezelőtt mészároslegény volt, és sokan látták őt hust mérni.

Én nem látom be, miért ne becsülhetnének valakit, aki valaha mészároslegény volt és hust mért; hanem hát az uraságok máskép szoktak gondolkodni.

A fiatal Kricsa otthon nőtt föl. Édes anyjának egyéb szándéka nem volt vele, mint meghizlalni őt, ami meglehetősen sikerült; édes atyjának semmi szándéka sem volt vele.

Mikor már 19—20 éves kamasz volt, akkor fölhozták Pestre.

Anyjának véletlenül a kezei közé jutott Harmathy úr programmja, mit az igazgató úr a hirlapok hirdetései közé szokott iktattatni. Abban oly sok szép dolog volt elmondva a nevelésről, hogyan képeztetnek az ifjak az intézetben a haza leendő diszeivé, hogy Kricsánénak kedve jött az ő Bálintját is kiképeztetni a haza leendő diszévé.

Kricsa úr azt mondta rá, hogy nem bánja, s fölhozták Bálint urfit.

Harmathy úr kijelentette, hogy szabályszerüleg tizenhatévesnél idősebb fiukat nem szokott ugyan fölvenni intézetébe, hanem kivételesen, hogy megmutassa a tekintetes úr iránti tiszteletét, s mivel e fiatalember nagy reményekre látszik jogosítani, és kár volna tehetségeit, melyek idővel a haza javára szolgálhatnak, parlagon hevertetni: tehát kivételesen fölveszi Bálint urfit.

A hosszu beszédnek a vége a lett, hogy Kricsa úr fizessen 200 forinttal többet, amit rögtön le is fizetett

Én láttam mikor behozták Bálint urfit, s nem néztem ki belőle, hogy valami nagy reményekre jogosítana. Hanem az igazgató úrnak jobban kellett azt érteni.

Épen valami dolgom volt az igazgató urnál, s az igazgató úr bemutatott egy vastag urnak, Kricsa Bálint atyjának.

— Ez a mi rajzmesterünk, Lombos úr.

Meghajtottam magamat.

— Oho, kiáltott a vastag úr, rajzmester? No, az én fiamat ne fogják be a pingáláshoz. Nincs neki szüksége arra a mesterségre. Nem is kell neki semmiféle kép, kivéve a piros szolgálók képeit, ugye Bálint?

Meg kell vallanom Bálint urfi dicséretére, hogy az illemről mégis különb fogalommal birt, mint idősb Kricsa úr, mert úgy tett, mintha nem hallotta volna, amit ez mondott.

— No, ha a pirosképü szolgálók tetszenek neki, akkor rosz helyre jött az intézetbe. Harmathy úr megmondhatta volna neki; de Harmathy úr csak mosolygott.

A vastag úr pedig torkaszakadtából elkezdett nevetni s figyelmeztette az igazgató urat, hogy ne hagyja a leányok után szaladozni a fratert, mert attól minden kitelik; tizenhatéves korában erőnek erejével meg akart házasodni, s el akart venni egy konyhaszolgálót.

Nem hallgattam tovább a vastag úr könnyelmü

fecsegését. Bocsánatot kérek, hogy kénytelen vagyok egy idős urról ily kevés tisztelettel szólni.

— No hiszen, lesz most dolgunk, gondoltam magamban; őrizni ezt a fiatal kamaszt, hogy a leányok után ne szaladozzék.

Harmathy úr azonban nem tartotta nagyon szükségesnek őrizni őt a nőktől, s még azon a napon be is mutatta őt nejének és leányának.

Igaz, hogy a nagyságos asszony pirosképü volt, mint amilyenek Bálint urfinak a fönebbiek szerint tetszenek; hanem a nagyságos asszony szigorú erkölcsü asszonyság.

A nagyságos asszony szerfölött nyájas volt Bálint urfihoz, s Bálint urfi majd mindennap ott vacsorált az igazgató uréknál s gyakran ott is ebédelt. Mert az igazgató úr családjával külön ebédelt saját lakásán. Ha valaki a növendékek közül jól viselte és szorgalma által kitüntette magát, azon szerencsében részesült, hogy az igazgató úr asztalánál evett egy ebédet.

Az ily módon kitüntetett szorgalmas növendék rendesen megbetegedett, annyit evett a sok jóból, s aztán egy hétig tartó koplalással kellett megfizetni a jó ebédet.

A nevelő urak közül is meghitták néha az egyiket vagy a másikat az igazgató úr asztalához, de Kovács úr sohasem ebédelt ott. Eleinte őt is meg-meghítta az igazgató, hanem Kovács úr egyszersem fogadta el a meghivást. Köszöni, csak itt

marad a többiek közt, az ő helye itt van a növendékek közt.

Én soha nem láttam spártaibb természetű embert. Neki soha semmiféle étel sem volt rosz. Azt hiszem, tiz évig képes lett volna kenyéren-vizen elélni, zugolódás nélkül, teljesen megelégedve. Mintha ércből lett volna öntve, oly kemény volt, szigoru és komoly.

Kötelességét teljesítette, egész nap a növendékekkel volt elfoglalva, és mikor mindenki lefeküdt, ő az iróasztalhoz ült és dolgozott, néha éjfél utáni 1—2 óráig. Egy könyvkiadónak forditott regényeket.

Reggel hat órakor már fölkelt, s meg sem látszott rajta az éjjeli fárasztó munka.

Azt tetszik kérdezni, hogy mirevaló volt ez az önkinzás? Én is ezt kérdeztem magamtól, mert Kovács urtól nem bátorkodtam kérdezni. Később megtudtam, hogy minden hónapban szép összeg pénzt tesz be a takarék-pénztárba.

Egyszer, midőn a szokottnál kevésbé komolynak és szigorúnak látszott, mégis megjegyzém, hogy talán kissé jobban kellene kimélnie egészségét, hiszen már úgyis sok pénze lehet a takarékpénztárban.

Elmosolyodott.

— Édes Lombos úr, megtörténhetik, hogy egyszer meg fogok házasodni s azért gyüjtöm a pénzt, hogy nőmnek ne kelljen majd nélkülöznie.

Ránéztem, hogy nem tréfál-e. Oly különös volt az a gondolat, hogy Kovács úr megházasodhatik.

Hanem hát miért ne? Hiszen hát nem szükséges épen a szerelem a házassághoz. Nem birtam semmiképen sem képzelni magamnak Kovács urat szerelmesen.

— Én, uram, azzal töltöttem el egész életemet, hogy rajzolni tanitottam az ifjuságot, s nem sokat értek a szerelem dolgához, amiről az iró urak oly sokat tudnak irni, s azt sem tudom, mi volt igaz és nem igaz abban a hirben, amiről suttogtak az intézetbeli nevelő urak, hogy Ida kisasszony és Kricsa Bálint urfi közt valami szerelmi viszony kezdődik.

Kovács úr, aki szintén meghallotta ezt a suttogást, szigorún közbeszólt:

— Nem igaz.

El is hallgattak mind.

Először történt, hogy Kovács urat ingerültnek láttam; most az egyszer nem tartotta meg szokott nyugalmát. De nem is csoda, az ember ingerült lehet, ha látja és hallja, hogy az ifjuság nevelésére rendelt személyek saját igazgatójuk leányáról ilyen hireket beszélnek.

Hanem Langer úr, az aki később vándorszinészszé lett s tőlem elkért egy pár egészen jó csizmát, még tovább is szeretett volna erről a dologról beszélni és hozzám jött, hogy nekem suttogjon róla.

Kijelentettem neki, hogy én nem fogom meghallgatni, miszerint valaki az igazgató úr családjáról, főkép Ida kisasszonyról, ilyen hireket beszéljen.

— De hát mi rosz van ebben? — szólt Langer úr.

— Tiszteletlenség van ebben az igazgató úr családja iránt, — felelém.

Langer úr kinevetett.

Határozottan meg is mondta, hogy ő nem tisztel senkit, magán kivül. Ami Ida kiszasszonyt illeti, azt ő is meghódítani szándékozik, s alapos reményei vannak, hogy sikerülni is fog őt meghódítania. Azért csináltatta magának azt a sok uj ruhát, ami még mind kifizetetlen, s aminek az áráért a szabó minden másodnap a nyakára jár veszekedni. Hja, a leányoknak csak csinos uj ruhában tetszik a fiatal ember.

Én nem tudom, milyen ruhában tetszik leginkább a leányoknak a fiatal ember, nekem nincsenek e részben tapasztalásaim, hanem azt hiszem, nem szolgálhatott a növendékek javára, hogy egy nevelő ily példát adott nekik a pazarlásra.

A szabó azonban, meg kell vallanom, igen moralis érzésü férfiu volt, aki nem akart az ifjuságnak botránkozásra okot adni, s a gyönge gyermeki keblekbe becsepegtetni az adósságcsinálás gondolatát. És amint mondta, nem is akarja Langer urat kompromittalni, ezért tehát mindig kihivatá őt az előszobába, s az inasok előtt veszekedett vele, de oly hangosan, hogy minden szavát behallottuk.

No hiszen, szegény Langer úr, ha csak azért csináltatta azt a sok divatos uj ruhát, hogy Ida kis-

asszonyt meghódítsa, azért kár volt ezt a becsületes mesterembert megkárosítnia, mert a hódításból ugyan semmi sem lett. El kellett neki menni az intézetből, előbb mint maga akart volna; — szombaton összeveszett Kricsa Bálint urfival, vasárnap már el kellett mennie.

Öt forintot kért tőlem, mert egy krajcárja sem volt, és szobát nyittatott magának az „Angol királynőnél“ az első emeleten. Még aznap aztán oly vakmerőségre vetemedett, hogy Ida kisassonynak levelet irt s azt az intézetbeli szolgák egyikének, Jánosnak adta át, hogy juttassa a kisasszony kezébe. Az én öt forintomból négyet mindjárt Jánosnak adott.

János azt kivánta, hogy legalább még egy forintot adjon az ifju úr, mert ő máskép nem vállalja ezt a levelet, ő kiteszi az ifju urért magát annak, hogy elcsapják a szolgálatból, bizony legalább még egy forintot adhat az ifju úr.

Megalkudtak ötven krajcárban. Nekem maga Langer úr beszélte.

A levélről tovább mit sem tudok; nem kérdezősködtem róla. Azt sem tudom, a kisasszonynak a kezébe jutott-e? János talán át sem adta. Annyi bizonyos, hogy választ nem kapott rá Langer úr.

Mikor Langer úr eltávozott az intézetből, épen farsang ideje volt. Ilyenkor mindig egy bált szokott adni az igazgató úr. Atyailag gondoskodott róla, hogy a növendékek mulatságot találjanak. Mindegyik tartozott öt forintot adni a bálra, s ezért tán-

colhatott mindaddig, amig a nagyok által le nem gázoltatott.

A gyermekek mindig nagy örömmel várták a bál idejét, nem annyira a tánc miatt, mert tudták, hogy a nagyok társasága úgyis kiszorítja őket a teremből, hanem a fánkok és egyébfajta sütemények miatt, melyekből nekik is jutott, habár a legnagyobb részt azok ették meg, kik nem fizettek öt forintot, t. i. a vendégek.

Válogatott társaságot hítt meg az igazgató úr mindig a bálokra. És meg kell vallani, hogy minden igen csinos volt, és nem maradt senki is éhen.

Most is, pár nappal Langer úr eltávozása után, megtartották a bált. Mindnyájan ott voltunk, az egész intézet; Kovács úr is köztünk volt.

Táncolni nem szokott, s nem is illett volna szokatlan komolyságához. Úgy járt köztünk, mint valami spártai a sibariták közt. Sem theát, sem bort nem ivott, pedig az igazgató úr, el kell ismerni érdemét, pompás borokkal kedveskedett a társaságnak ez este.

Tetszik tudni, hogy én nem vagyok oly szigorú önmagam iránt, mint Kovács úr, és szivesen megiszom egy pohár bort, az ilyen magamkoru embernek jól esik már az, de nem szenvedhetem a mértéktelenkedőket. Kricsa Bálint annyit ivott ez este, hogy kezdte magát föltünően illetlenül viselni. Az ifjuságnak egyátalában nem kellene megengedni a borivást.

Én minden időben sokat adtam arra, hogy intézetünk jó hirneve csorbát ne szenvedjen semmiben, hanem hát ha az igazgató úr Kricsa Bálintnak mindent elnézett, én nem avatkozhattam bele.

Azt sem tarthattam helyesnek, hogy Bálint urfi csaknem egész este Ida kisasszony oldala mellett volt, ami föl szokott tünni a világnak. Hallottam is hogy suttogtak róla. Meg nem foghattam Harmathy úr gondatlanságát, aki pedig különben ildomos és elővigyázó ember szokott lenni; még kevésbé értettem Harmathyné ő nagysága magaviseletét, miszerint pár fiatal embert, kik leányát táncra hitták, kosárral utasított el.

Hiszen igaz, hogy az anyának gondot kell viselni leánya egészségére, nehogy a táncban megrontsa azt, hanem mégis elereszthette volna Ida kisasszonyt néhány táncra, legalább ily módon megmenekült volna Kricsa Bálint társaságától, ki folyvást körülötte lézengett. Aztán én nem is láttam, hogy Ida kisasszony valami sokat táncolt volna, s akkor is majd mindig Kricsa urfival.

Végre mégis nem állhattam meg, s tiszteletteljesen félrevonván az igazgató urat, bátorkodtam figyelmeztetni őt, hogy a dolog kezd nagyon föltünni mindenkinek; talán nem tetszett eddig még észrevenni?

Elkacagta magát. Egy cseppet sem látszott megütődni.

— Föltünik? — szólt folyvást kacagva; — azt

mondja ön, Lombos úr, hogy föltünik? Hogy az embereknél nagyon szemet szúr, hogy Bálintot egész este Ida mellett látják? Hahaha! Tehát nagyon föltünik?

Szükségesnek tartottam erre viszonozni, hogy ne tessék gondolni, mintha én helytelen tréfát bátorkodtam volna üzni az igazgató urral, én igen komolyan beszélek, valóban föltünt ez a dolog.

Tartottam attól, hogy talán meg is haragszik az igazgató úr. Legkevésbé sem. Még jobban nevetett; úgy látszott, nagyon jó kedve volt.

— Hát föltünt nagyon? Suttognak róla az emberek? Beszélnek róla?

S azzal tovább ment.

Sokkal jobban tiszteltem az igazgató urat, mintsem azt higyjem róla, hogy szándékosan maga is úgy akarta, hogy föltünjék Kricsa Bálintnak Ida kisasszony körül való folytonos lézengése. Az igazgató úr sokat tartott az illemszabályokra, s nagyon megdorgált egy kis fiut, ki piszkos keztyüvel, s oly attilával jelent meg a bálban, melyről egy gomb hiányzott.

Ahogy én láttam, Ida kisasszony nem épen nagyon örült Kricsa urfi társaságának. Legalább arcán a látszott, mintha unalmára s nagyon kedve ellen lenne, hogy ez a vastagfejü kamasz folyvást oldala mellett áll, mint valami testördrabant.

Bajos dolog a leányok arcából itélni, tudom én azt, uram. S aztán Ida kisasszony oly szelid, gyön-

OSZ. SZÉCH. KÖNY. TÁR.

géd lélek volt, aki nem igen mutatta, ha nem tetszett is valami neki.

A bál kezdetén néhány szót váltott Kovács urral is.

Kovács úr oda ment, s talán 3—4 percig beszélgetett vele. Ez a komoly fiatal ember csak oly nyugodt és hideg volt most is, mint mindig, hanem Ida kisasszony arcán élénk pirosságot láttam elfutni.

Magamban gondoltam : ime, ez a szép kisasszony nem lenne érzéketlen Kovács úr iránt, csak ez az ember tudna egy kissé udvarolni s ne lenne oly rettenetes komoly; itt még szerencsét is csinálhatna, mert bizony, aki Ida kisasszonyt majdan a magáénak mondhatja, nagyon szerencsés lesz.

De Kovács úr ezen ugyan legkevésbé sem látszott igyekezni. Hagyta azt a kamaszt udvarolni, aki gazdag urfi lehetett ugyan, de derék fiatal ember bizony nem volt semmi esetre sem.

Szemmel tartottam egész este az urfit, s láttam, amit szerencsére igen kevesen láttak. — Ida kisasszony kissé árnyékban ült; az urfi mögötte, úgy hogy széke kissé hátrább volt vonva Ida kisasszony székénél, s amint beszélgetett vele, egészen hozzá hajolt. Egyszerre csak beszélgetés közben még közelebb hajolt Ida kisasszonyhoz s megcsókolta a vállát. Én észrevettem; hogy kivülem észrevette-e még valaki, nem tudom, de azt hiszem, igen.

Láttam, hogy Ida kisasszonynak az arcán sötét pirosság futott végig, s hogy reszket.

Föl akart állni, legalább nekem úgy látszott, mert kissé fölemelkedett székéről, hanem anyja valamit mondott neki — hogy mit, nem tudom, s Ida kisasszony látható ellenszenvvel ismét székére bocsátkozott és ülve maradt.

Az egész egy pillanat alatt történt.

Hanem azontúl az egész bál alatt arcán maradt Ida kisasszonynak a kedvetlenség és az elfojtott harag kifejezése.

Azt hittem, másnap okvetlen kiutasítják Kricsa Bálint urfit az intézetből. Csak a bál alatt nem akart talán szólni a nagyságos asszony, s ott mindjárt annyi nép előtt botrányt csinálni.

Várakozásomban nagyon csalatkoztam.

Kricsa urfit nem utasították ki az intézetből, meg sem büntették, hanem igenis megbüntettek két kis növendéket, akik hangosan lármázva mentek be délelőtti tizenegy órakor az alvószobába, hol Kricsa urfi aludt.

Az ifjabbak tisztelettel tartoznak az idősbek iránt viseltetni, — vélé az igazgató úr, s erre korán rá kell szoktatni az ifjabbakat.

Kricsa Bálint aztán békén aludt déli egy óráig.

Az ebédet oda vitette magának az alvószobába, s a nagyságos asszony maga gondoskodott róla, hogy jó és könnyen emészthető gyönge ételeket kapjon, mert szegény fiatal ember gyöngélkedő állapotban van.

Vacsorára az igazgató úr asztalához volt hivatalos az urfi.

Másnap a szobaleány, ki a nagyságos asszonytól himzetmintákat hozott hozzám rajzolni, beszélte, hogy tegnap este viharos jelenet volt a kisasszony és a nagyságos asszony közt.

Ez a szobaleány regényeket olvasott a kölcsönkönyvtárból, s eltanulta azokból az ilyen különös kifejezéseket. Tehát viharos jelenet volt. A kisasszony sírt, és azt mondta, hogy nem fog megjelenni a vacsoránál, ha Kricsa Bálint is ott-lesz.

A nagyságos asszony keményen vette a dolgot, s kényszerítni akarta a kisasszonyt. A kisasszony még jobban sirt.

Az igazgató úr is közbejött. Ida kisasszony megragadta atyja kezét s hevesen megcsókolta; ne kényszerítsék őt, hogy a vacsoránál megjelenjék, nem akarja látni azt az embert.

— Miért? — kérdezé nagy szemeket vetve az igazgató úr.

Ida kisasszony nem szólt. Reszketett anyja szigoru pillantása előtt.

Az igazgató úr ingadozni látszott, s bizonynyal nem is kényszerítette volna leányát, hanem a nagyságos asszony kérlelhetlen maradt.

Ida kisasszony aztán nem szólt egy szót sem többé, s letörölte könyeit.

— Fölöltözött szépen, — mondá a szobaleány, — mint az áldozatra szánt bárány. Én öltöztettem föl.

Oh, Lombos úr, a nagyságos asszony hasonlít ama kegyetlenszivű anyához, ki az „Estremadurai szörnyanya vagy: Az erdők liliomának diadalá-"ban jő elő. Az erdők lilioma, a szegény Inéz, aki anyja kegyetlensége elől az erdőkbe menekül, s ott két évig gyökerekkel táplálkozik; semmi egyébbel, Lombos úr, csak pusztán gyökerekkel! mig végre egy nemes lovag úr föltalálja ottan őt, beleszeret és nőül veszi. Tetszett olvasni? Nagyon szép regény.

Én nem olvastam; hanem azért tudtára adtam a szobaleánynak, hogy illetlen dolog az estremadurai szörny-anyához hasonlítani a nagyságos asszonyt; és hogy Ida kisasszony is bizonnyára sokkal okosabb leány, mintsem az erdőkbe szökjék, mint az a spanyol kisasszony, ki nagyon helytelenül cselekedett, amiért érdeme szerint bünhődött is, ha csakugyan két évig kellett gyökerekkel táplálkoznia.

A szobaleány el is hallgatott és sokáig nem beszélt nekem semmi hirt többé. Hetek is elmultak, hónapok is. Hogy ezalatt történt-e valami, nem tudom.

III.

Ritkán láttam Ida kisasszonyt ez idő alatt. Hanem valahányszor láttam, föltünt előttem rendkivüli sápadtsága. Arcán megvolt most is az a szelid kifejezés, amit mindig észrevettem rajta, de mégis másforma volt az egészen, hiányzott az a derültség, ami

azelőtt mindig lebegett rajta, olyan bágyadtnak, megtörtnek látszott.

Harmathy úr is fogyni látszott, s egy idő óta haragos és roszkedvű volt. Aranyeres ember levén, meglehet, hogy a tavaszi időváltozás tett rá ilyen hatást. Egyébként szabályosan itta tovább is a pilnai-vizet. Amenyi keserű vizet egymaga megivott, elég lett volna husz ember meggyógyítására.

Csak a nagyságos asszony maradt változatlan virító egészségben.

Szerencsém volt néhányszor beszélni vele; a himzetminták végett hivatott, minthogy személyesen kivánt egypár darab rajzolása iránt utasítást adni.

Mig ott voltam a nagyságos asszony szobájában, a mellékszobából átjött Ida kisasszony s nyájasan köszöntött. Nem akarta mutatni, hanem én láttam rajta, hogy szomorú.

Anyja megmutatta neki az uj himzetmintákat. Fejével bólintott rá, hogy jól van, s nem szólt semmit.

Mikor kiment a szobából, a nagyságos asszony hozzám fordult:

— Látja, ilyenek a szerelmes leányok.

Hogy kibe szerelmes Ide kisasszony, azt nem mondta a nagyságos asszony, én pedig nem tartottam illendőnek kérdezni; de ha ilyenek a szerelmes leányok, úgy nagyon okos dolog nem lenni szerelmesnek.

Úgy hiszem, a nagyságos asszony szavai Kricsa Bálint urfira céloztak. Annyi bizonyos, hogyha én leány vagyok, nem lettem volna bele szerelmes, lett volna bár kétszerte oly gazdag is; hanem hát néha a leányoknak különös izlésük van.

Néha-néha meg valék híva az igazgató úr asztalához ebédre. Bálint urfit mindig ott találtam. Mostmár épen semmit sem tanult, hanem ott lebzselt mindig Ida kisasszony körül. Az asztalnál mellette ült s úgy viselte magát, mintha legalább is jegyese lenne.

A nagyságos asszonynak tetszett mindez, a szeméből láttam.

Az igazgató úr gyűrűit nézegette sorban ujjain, s úgy tett, mintha semmit sem látna.

No hiszen, tudom, hogy az öreg Kricsa úr nem azért hozta föl ide a fiát, hogy szerelmeskedéssel töltse az időt. Ezt otthon is gyakorolhatta volna, ezért bizony nem volt szükséges őt az intézetbe adni.

Az én véleményem szerint huszéves korában még gyermek az ember, és nem házasságra való, én Kricsa urfit is gyermeknek tekintettem még. Hanem azt tudom, hogy még huszévesnél fiatalabb korában is megházasodhatik az ember. Meglehet, hogy Kricsa urfi is gondolt már erre. Ugy kellett neki lenni.

Láttam az ebéd alatt, hogy kétizben is megfogta Ida kisasszony kezét. A szép Ida kisasszony szinte megborzadt érintésére, de nem vonta vissza kezét.

Én nem értem, uram, az ilyen asszonyi dolgokat, és nem birok mindebből okos lenni.

Meglehet, Langer urnak igaza van, aki azt mondja, hogy a nő rejtély, s hogy minden nőnek tetszik a, ha valaki udvarol neki, habár maga az udvarló nem is tetszik neki. Langer úr ezt a szinpadon tanulta, s azt mondta nekem, hogy a szinpad az élet.

Ebéd után fekete kávét hoztak, miből Harmathy úr a szokott két findzsa helyett ma még egygyel ivott. Azt mondta, jó a rosz gyomor ellen.

Én nem mondtam neki ellent, hanem Kricsa Bálint fölkiáltott:

— Oho, a koplalás legjobb orvosság a rosz gyomor ellen! Koplalni kell!

Ránéztem az igazgató úrra. Látszott rajta, hogy rösteli a tiszteletlenséget, s mindenekfölött, hogy semmi körülmények közt sem szándékozik koplalni, de nem szólt semmit, csak gyürüit törölgette zsebkendőjével. Nem győztem bámulni: no hiszen, eddig nem nagyon türelmes embernek ismertük.

Hanem a nagyságos asszony nem állta meg szó nélkül Kricsa urfi megjegyzését.

— Bálintnak mindig ily jó ötletei vannak, — szólt nevetve. — Koplalni! Pompás ötlet!

Nem tudom, mit nevethetett rajta; én nem találtam semmi nevetni valót azon, hogy egy intézeti növendék a nevelő-intézet igazgatójának azt mondja: koplaljon.

Midőn ebéd után távozni készültem, Kricsa Bálint velem jött.

— Nem jő le ön a kertbe? — kérdezé tőlem.

— Nincs szándékom lemenni, — válaszolám, — de ha azzal önnek valami szolgálatot tehetek, szivesen.

Haragudtam magamra, hogy ezt mondtam, de nem tehettem róla, már kimondtam. Rosz, megrögzött szokásom, hogy mindenkinek szivesen szolgálok.

Lementünk a kertbe. Hogy miért megyünk, nem tudtam elgondolni. Árnyékot még nem nyujtottak a fák, még csak most kezdtek zöldülni, hiszen tavasz kezdetén voltunk. Virág sem nyilt még egyéb, mint tulipán és jácint.

Itt voltak a testgyakorlatra való rudak, lajtorják, kötelek és hinták a növendékek számára; de hiszen Bálint urfi nem szokott a gymnastikával foglalkozni, sem nem hintált, sem kötélre nem mászott.

Szép kert volt. Kár, hogy a fiuk mind letaposták benne a pázsitot, ámbár az igazgató úr nagy fekete táblára föliratta fehér betükkel: A gyepre lépni tilos.

Hanem volt a kertnek mégis egy része, melyet minden fiu megkimélt; ez egy darabka virágos-kert volt. Táblát sem kellett ide tenni, senki sem bántotta, mert tudták mind, hogy Ida kisasszonyé.

Soha egy szál virágot sem törtek le innen.

Most ép szépen föl volt ásva és meggereblyélve porhanyóra; a virágok egy része ki is volt ültetve,

némelyik már kezdett kibujni a földből, zöld fejecskéjét szerényen kidugva.

Kricsa Bálint nem kereste, merre van az ut, hanem egyenest keresztülgázolt a kis virágos-kerten, széttiporva azt, s ép két narancsszinü tulipánnak a nyakára hágott.

— Mit csinál ön? — kiálték rá elszörnyedve.

— A legrövidebb utat választom, — felelt hidegen.

— Letapossa Ida kisasszony virágait!

— Nos aztán? — kérdé nyugodtan.

Nem tudtam mit szólni. Ő hangosan elkacagta magát.

Azután karon fogott.

— Jöjjön, Lombos úr, beszélni akarok önnel. Ne szörnyüködjék a virágok sorsán. Nem mindegy, ha én taposom le azokat most gyönge korukban, vagy ha később maguktól elhervadnak. Én nem szoktam kimélni semmit.

Apró szemei villogtak, amint ily szivtelenül beszélt.

El akartam vonni karomat, hogy ott hagyjam. Észrevette szándékomat.

— Amint tetszik, — mondá karomat elbocsátva, — hanem előbb adjon kérem tüzet, szivaromat akarom meggyujtani.

Maradtam. Nem tudom, hogyan történt, de nem volt erőm szándékomat követni. Az ilyen ember imponál nekem.

Vártam, hogy mit kívánhat tőlem.

— Ön annak a tudós, komoly Kovács urnak jó barátja, azaz hogy önnel áll legbizalmasabb lábon, — kezdé bevezetés nélkül; — azt akarom tudni, hogy milyen viszonyban áll ez a komoly tudós úr Idához?

Én igen udvarias ember szoktam lenni, s épen ezért sértett ez a modor, ez a kérdés.

— Kérdezze meg azt tőle magától, mondám, s hátat akartam neki fordítani.

Visszatartott.

— Bocsásson meg, — szólt engesztelőleg, — nem akartam sérteni önt. Béresek közt nőttem föl a pusztán, nem szoktam nagyon válogatni a szavakat. Ne higyje, hogy önök itt más embert faragjanak belőlem. Nos, én arra a szivességre akartam önt kérni, ha megmondaná nekem, milyen viszonyban áll Kovács úr Idához?

Meg nem állhattam, hogy meg ne kérdezzem, micsoda jogon kívánja ezt?

— Micsoda jogon? — szólt, a kezében levő sétapálcával nadrágját porozva; — micsoda jogon? Önre nézve az egészen mindegy. Az önök Kovácsa az egyetlen férfi itt ebben az intézetben, nem lehetetlen, hogy Idának elbolondította a fejét, föltéve, hogy ért ehhez, mert nagyon olyannak látszik, mintha teljességgel nem értene ilyesmihez. Hanem az is igaz, hogy alamuszi macska nagyot ugrik.

Nem akartam megengedni, hogy Kovács urat

valaki alamuszi macskához hasonlítsa, hanem Kricsa Bálint nem hallgatott ki.

— Ne tessék félbeszakasztani, tudom mit akar mondani. Én el akartam küldetni az intézetből ezt a Kovács urat, nem szenvedhetem, de ez a gyámoltalan igazgató nem meri elküldeni. Fél, hogy egész intézete összebomlik, ha ez az ember elmegy. Én nem kételkedem benne, hogy roppant testalkata dacára előbb-utóbb megkapja ugyan a tüdősorvadást, — ha valaki minden éjjel iróasztalánál dolgozik éjfélen tul s nem alszik soha többet 3—4 óránál, ki nem kerüli; — de addig is, amig életben van, terhemre lehet, Idánál megtaláltam az arcképét.

— Hiszen abban semmi különös nincs, — viszonzám. — Ida kisasszony albumában sok photograph-arckép van.

— Akik az albumban vannak, azokkal semmi közöm, — szólt fölvetve fejét; — hanem ezé az emberé külön van. Találtam egy kéziratot is tőle, egy haszontalan darab papirost, melyre valami poétának a neve van irva. Miért őrzi Ida oly gondosan azt a dirib-darab papirt, s miért vesztegeti Kovács úr ilyenek leirására az időt?

Elámultam. Eszem ágában sem volt ezt gyanítani, hanem mikor lassan utánagondoltam, úgy találtam, hogy ebben tulajdonképen semmi sincs. Ida kisasszony ép úgy megőrizhet egy darab papirost, melyre egy neki tetsző szép vers van leirva, ha azt én irtam vagy akárki, mint ha Kovács úr irta.

Abban semmi sincs. Hogy az arcképet külön tartja, abban sincs semmi különös; az album tele van, s talán már nem jutott neki hely abban.

Ezt mind csak utólagosan gondoltam; akkor, mikor Kricsa Bálint hozzám beszélt, nem jutottak mindjárt eszembe.

— Még többet is találtam, folytatá Bálint urfi; — imakönyvében egy pár száritott ibolyát. Ida (sohasem nevezte Ida kisasszonynak, amint illett volna) csak azt tarthatja imakönyvében, ami neki legkedvesebb a világon. Szeretném tudni, ettől a tudós képü embertől kapta-e.

— Kaphatta valami jó barátnőjétől is.

Fejét rázta.

— Nem hiszem, de meglehet az is. Nos, ezért akartam beszélni önnel. Szóljon, mit tud. Ön legbizalmasabban van Kovács urral, legtöbbet tudhat.

Nem felelhettem egyebet erre, mint azt, hogy Kovács úr ugyan megtisztel barátságával, de efélékről sohasem volt szó köztünk, de ha lett volna is valaha, bizonnyára nem tartanám illendőnek azt egy idegennek elmondani.

— Hát azt hiszi, hogy ingyen kivánom? — vágott szavamba kacagva. — Én gazdag vagyok, meg tudok fizetni mindent.

— A becsület nem eladó, viszonzám, és hátat fordíték.

Azon idő óta sohasem beszéltem vele, nem is akarok többet soha az életben.

Gondolkoztam, ne mondjam-e meg Kovács urnak, amit ettől a neveletlen fickótól hallottam; de tessék elhinni, nem tehettem, hiszen az nagyon csunya dolog lett volna tőlem, ha én azt, amit Kricsa Bálint nekem bizalmasan elmondott, másnak elmondanám.

A pletykázás a szobaleány dolga volt, nem az enyém. Már régóta nem hozott semmi hirt; neheztelt; hanem most megint eljött, nagy suttogva, s rendkivül titokteljes képpel.

— Valami rajzolni valót küld a nagyságos asszony? — kérdém tőle.

— Oh, Lombos úr, — szólt fohászkodva, — ki gondol most a rajzolázra! Nagy dolgok történtek, és szomorú katastropha fenyeget mindnyájunkat.

Mondtam neki, hogy nekem a katastrophához semmi közöm, csak a himzetmintákhoz; de nem lehetett hallgatásra bírni:

— Oh, Lombos úr, a zsarnok önkény és az ártatlanság küzdelménél nincs meghatóbb látmány! Igy van e megirva „A cadixi dús kalmár"-ban is. Tetszett olvasni: „A cadixi dús kalmár, vagy: A hazajáró véres árny?"

— Nem olvastam.

— Oh, Lombos úr, a „hazajáró véres árny" a kalmár 13 éves leánya, aki szerencsétlen szerelemből megöli magát. Spanyolországban így szokták. Tizenkétéves korukban szerelmesek lesznek a leányok, és tizenháromeves korukban már megölik ma-

gukat. És az egész történet oly szomorú, s úgy ráillik a mi kisasszonyunkra!

Meg akartam dorgálni ezért a helytelen beszédért. Már hogy mondhat olyant, hogy Ida kisasszony a véres árny? De félbeszakasztás nélkül folytatá:

— Tegnap este Kricsa urfi megkérte a kisasszony kezét. Engem kizártak a szobából, de azért én mindent tudok; a kulcslyukon is láttam és hallottam mindent. Megható látvány volt! A nagyságos asszony és a nagyságos úr is magukon kivül voltak, mert a kisasszony nemet mondott; épen úgy, mint Leonora, ki hollófürteit ziláltan bocsátotta le vállaira, a harmadik kötetben; csakhogy a mi kisasszonyunknak szőke, és nem hollófekete haja van, és nem is bocsátotta le ziláltan vállaira, hanem csendesen ülve maradt. A nagyságos asszony el akart ájulni, de mégis nem ájult el, mert akkor be kellett volna híni engem, azt pedig nem akarta.

Nagyon megütődtem e hirre. Kricsa Bálint megkérte Ida kisasszony kezét. Mi lesz már most ebből.

— „A cadixi dús kalmár“ is kényszerítni akarta leányát, hogy don Alonzohoz menjen nőül, — magyarázá tovább a szobaleány, de Leonora kijelentette, hogy inkább a halálé akar lenni, mint don Alonzoé. Oh, Lombos úr, én könyeket hullaték, midőn elolvastam, mint most könyeket hullatok Ida kisasszony fölött.

Mondtam neki, hogy csak legyen nyugodtan, legalább az én szobámba ne jöjön könyeket hullatni. Eltávozott, hanem előbb még valami más rettenetes nevü regényt is említett, ahhoz is hasonlít Ida kisasszeny sorsa; szintén valami spanyol kisasszony szomorú esete volt abban is leirva.

Mostmár szóltam Kovács urnak; elmondtam annyit, amennyit magam tudtam, hogy hir szerint Kricsa Bálint megkérte Ida kisasszony kezét.

Nyugodtan meghallgatott, s aztán azt kérdezte, hogy tulajdonképen miért mondom én el ezt a hirt neki?

Zavarba jöttem.

— Gondolom, Lombos úr, — szólt hozzám, — hogy jó szándékból teszi ezt, de csak nem hiszi, hogy én is megkérjem Ida kisasszony kezét? Én szegény ember vagyok, édes Lombos úr, és csak akkor szándékozom gondolni házasságra, ha nőm sorsát biztosítni tudom.

Ezt oly hidegvérrel mondta, hogy hinnem kellett, miszerint Kricsa Bálint rosz helyen gyanitá vetélytársát. — Egy pillanatra eszembe jutott az a csavargó Lángfi, de a még inkább lehetlen.

IV.

Tavasz kezdetén voltunk, pár nappal május előtt. Május elsején mindig ki szoktunk menni a zöldbe: az egész intézet, és az igazgató úr családja.

Az igazgató úr e napon mindig majálist adott, hadd mulassanak kissé a növendékek.

Ne tessék gondolni, hogy a növendékek ingyen mulatnak. Ingyen nem lehet mulatni. Mindegyik növendék tartozott 3 forintot fizetni, mely összegért vajas kenyerét, ahelyett hogy benn a szobában, künn a szabadban ehette meg, ezenkivül még azon élve zetben is részesült, hogy tanulni egész nap nem kellett, s ebédre rántott csirkét ehetett.

Mindnyájan kimentünk a majálisra; a nagyságos asszony is künn volt, szokás szerint, de mindnyájunknak föltünt, hogy Ida kisasszony otthonn maradt. Azt mondták, beteg.

Nekem semmi jogom sincs a nagyságos asszonyt anyai kötelességére emlékeztetni, nem is tettem azt. Hogyan mertem volna én azt tenni? Arról sem akartam itéletet hozni, vajon az volt-e fontosabb kötelesség, hogy mint anya otthon maradjon beteg leánya mellett, vagy hogy jelen legyen a vajas-kenyér és a rántott-csirke elfogyasztásánál.

Kétségkivül az utóbbi lehetett fontosabb, mert a nagyságos asszony az utóbbit választotta. Én szegény rajzmester vagyok, s nem rajtam áll, ily kényes ügyben itéletet hozni. A nagyságos asszony bizonyára jobban volt képes azt megitélni, mint én.

Engem ugyancsak elszomorított Ida kisasszony távolléte, nem tudtam örömet találni a majálisban. A mult évben ilyenkor itt volt köztünk szelid nyájas arcával, a kis fiúkkal beszélgetett s virágot tüzött

kalapjukhoz. Jó kedve volt mindenkinek, és az igazgató úr egészen megfeledkezett a pilnai vizről.

Tavaly így volt. Az idén két korsóval hozatott ki Harmathy úr. Nagyon rosz volt a gyomor, el is lehetett hinni, mert bizony nagyon roszul nézett ki, egészen sárga volt, s annyira megfogyott, hogy az embernek félnie kellett, hogy egyszer egészen elfogy. Panaszkodik, hogy nehéz foglalkozás ez a nevelés, megrontja az ember egészségét. Egy nap sem töltött öt percnél többet az intézetben.

A nagyságos asszony jókedvűnek látszott és Kricsa Bálinttal nevetgélt.

Nem tudom, miről beszélgettek, mi lehetett olyan nagyon mulatságos, mikor Ida kisassony beteg.

Ámbár a szobaleány azt mondta nekem, ne higyjem, nem beteg a kisasszony. A hirhordó személy kilesett egy percet, midőn véletlenül magamban voltam, és mindjárt rákezdte, hogy az irtózatosság, amit ezzel a drága kisasszonynyal elkövetnek, az égbe kiált.

— Oh, Lombos úr, ez hasonlít ahhoz ami „Valladolidi rablólovagok"-ban jő elő, amidön donna Ceciliát atyja befalaztatja a vár egyik szük szobájába, csak szük ablakocskát hagynak rajta, melyen az ételt mindennap benyujtják neki, hétköznap kenyeret és vizet, vasárnap egy fél narancsot. Oh, az irtóztató. Tetszett olvasni? Atyjának hosszu ősz szakálla van, mely térdén alul leér, és így nevezik: „a haramiák fehér hattyuja." És bezárva tartják szegény

donna Ceciliát, és az öreg gonosz megesküvék, hogy így marad élve eltemetve, és sohasem látandja többé a napvilágot.

— Nem akarok semmit is tudni a valladolidi rabló-lovagokról, — mondám neki elutasitólag.

— Nem beszélek róluk többet, — mondá, — de az égbekiáltó dolog, hogy Ida kisasszonynak egyedül kellett otthon maradnia. Az kegyetlenség, hogy ki nem hozták. Hanem az ég igazságos, és donna Ceciliát is kiszabadította börtönéből; rettenetes földrengés támadt, a börtön falai szétrepedtek, szétdőltek, és donna Cecilia szabadon kiléphetett, mig a többiek, a gonosz apa is, a romok közt lelték halálukat.

— De hát miért nem maradt maga a kisasszony mellett? — kérdezém a szobaleányt.

— Oh, én szivesen maradtam volna, Lombos úr, de a nagyságos asszony nem engedte. Neki szüksége van rám, ezt mondta, s jönöm kellett. Oh, Lombos úr, az rettenetesség, május első napján egyedül ülni a szobában! Senki más nincs a házban, mint az öreg Zsuzsi, az is a konyhában motoz. A kisasszony még csak egy szót sem szólhat senkivel, ha beszélgetni akarna. Az öreg Zsuzsi siket és nem szeret beszélgetni.

Nem tudom, hogyan történt, de lassankint megszoktam a pletykázást. Eleinte szigorún elutasitottam a szobaleányt, ha ilyen hirekkel jött hozzám, de most már hozzászoktam.

— Hát csakugyan nem beteg a kisasszony? — kérdém a szobaleányt.

— Nem ám; ne tessék hinni, Lombos úr, hogy a mi kisasszonyunk mostmár olyan könnyen megbetegszik. Eleinte, mikor ez a Kricsa urfi följárogatni kezdett, mindig sirt, és olyan gyönge volt, csinálhatott vele a nagyságos asszony, amit akart, mint az „Estremadurai szörnyanya" a szegény Inézzel.

Ismételve figyelmeztettem, hogy a nagyságos asszony iránt több tisztelettel viseltessék.

— Oh, kérem alássan, én tisztelettel viseltetem ő nagysága iránt, — viszonzá, — és kezet is csókolok neki; de Ida kisasszonyt láttam, hogy kezet sem csókolt neki tegnap reggel, sem ebéd után. Mostmár nem sir, s mint abban a regényben irva van: „arca márványtábla, mely alatt eltakarva a viharos tenger hullámzik."

Ezalatt az ifjuság mulatott, lármázott és elszéledt a fák alatt; az igazgató úr iddogálta a maga pilnai-vizét. Arca ép oly kesernyés volt, mint a viz, melyet ivott.

Kovács úr csendesen és komolyan járt a gyermekek közt mint mindig.

Szép nap volt, és a fák egy részét már egészen zöld lomb borítá. A fiuk apró ágakat tördelve, kalapjaikhoz tüzték.

Kovács úr ledőlt egy fa alá s intett, hogy menjek oda. Melléje ültem.

— Vigabban voltunk a mult év május elsején, Lombos úr, — szólt hozzám.

— Valóban vigabban, — feleltem én; — akkor köztünk volt Ida kisasszony is, és mindenkinek oly jó kedve volt. Az igazgató úr is nevetett, és adomákkal mulattatott bennünket.

Nem szólt rá semmit; csak néhány perc mulva kérdé:

— Ida kisasszony beteg?

— Gondolom, csak jelentéktelen roszullét, — viszonzám.

— Én is úgy gondolom, — felelt rá, s aztán megint elhallgatott.

Pár perc mulva megint megszólalt.

— Jó dolguk van azoknak, kik gazdagok.

— Miért van a gazdagoknak jó dolguk, Kovács úr? — kérdezém.

— Mert szabadon követhetik szivük vágyait.

— Én azt hiszem, Kovács úr, hogy a szegények is szabadon követhetik szivük vágyait, csakhogy természetesen a vágyak ne legyenek valami túlcsapongók, hanem olyanok, amelyek az ember helyzetéhez illenek.

Rám nézett, és ismét hallgatott darabig.

— Nem értem, amit ön mond Lombos úr, — szólt szünet mulva. Mit ért ön az alatt, ami az ember helyzetéhez illik? Például, ha ön szeretne egy leányt, mit csinálna?

— Nőül venném.

Gondolom, ez volt a legtermészetesebb felelet, mit arra a kérdésre felelhettem, de Kovács úr szánalmasan mosolygott rá.

— De hiszen ön szegény ember, önnek nincs vagyona, hogyan biztosítná nejét minden történhető baleset ellen?

A bizonyos, hogy én szegény ember vagyok, s nincsen vagyonom; az is bizonyos, hogy eszem ágában sincs megházasodni; hanem hát azt hiszem, ha csak azon emberek házasodnának, akiknek vagyonuk van, így az emberi faj kilenc tizedrésze nőtlen maradna.

Körülbelől ezt mondtam Kovács úrnak is.

Gondolkodni látszott rajta egy percig, aztán fölkiáltott:

— Hanem mily hiábavaló kérdésekkel veszödünk mi itt! Jöjön, sétáljunk végig a fák alatt és beszéljünk Rafaelről.

Az ebéd meglehetős csendesen folyt le. A legkisebb fiuk örömét elrontotta Kricsa Bálint; cserebogarakat rakott tányérjaikba, mire azok elkezdtek sirni, Kricsa urfi pedig kacagott.

Hanem oly rikácsoló és erőtetett volt ez a kacagás, és egészben oly nyugtalannak és izgatottnak látszott ma Kricsa Bálint, hogy föltünt előttem. Máskor rendesen lomha és aluszékony szokott lenni. Alig evett valamit az ebédnél, hanem annál többet ivott. Csodálom, hogy megengedte neki az igazgató úr; a nagyságos asszony sem szólította meg érte.

Bor nem a fiatalságnak való; nem azért adják a szülék a fiaikat az intézetbe, hogy ott majális alkalmával leigyák magukat.

Ebéd végén a nagyságos asszony még egy pohár kitünő tokajival kínálta meg. Kricsa Bálint kezébe vette a poharat, ajkaihoz emelte, de mielőtt érintette volna, ismét visszavonta.

— Sokat ittam már, — szólt nyersen, s földhöz vágta a poharat tartalmával együtt.

Oda néztem, hogy mi fog mármost ebből következni. Semmi sem következett, a nagyságos asszony azután is csak oly nyájas maradt hozzá, amilyen azelőtt volt.

Ebéd után eltünt Bálint urfi. Kováry Pista, egy harmadosztályu növendék jött hozzám mondani, hogy Kricsa Bálint haza ment, ő látta, s még kérdezte is tőle, hogy hova megy. Azt felelte, hogy mi köze hozzá.

— Jól tette, hogy haza ment, — gondolám magamban, — itt úgyis csak rosz példát adott.

A délután lassan elmult. Más években késő este, 8—9 óra után szoktunk csak haza indulni, most sürgetni kezdett az igazgató, hogy menjünk már haza, ámbár még hat óra sem volt, neki nagyon rosz a gyomra, s be akar venni valami porokat.

A nagyságos asszony ellenszegült e kívánságnak, hadd mulassanak még a gyermekek, még nincs itt a hazamenetel ideje. Igen kegyes, jószívü asszonyság volt, ámbár én nem tudom, miért ellenezte oly

hevesen, és egészen fölingerülve, hogy ne menjünk még haza.

Hanem most egyszerre lélekszakadva láttunk felénk jöni egy urat.

Történetesen én láttam meg legelőször, amint a bérkocsiból kiugrott s futott föl a hegyre.

Ismertem őt, rokona volt Harmathy urnak, gyakran láttam őt, mikor látogatóba jött. Mindig oly mosolygó volt az arca, mint a levélhordónak, midőn ujévet jött köszönteni az intézetbe; de most egészen át volt változva a derék úr, iszony és rémület volt arcának minden vonásában. Megijedtem tőle amint megláttam.

Egyenesen Harmathy úrhoz és az asszonysághoz futott, és félrevonva őket, halkan beszélni kezdett nekik.

Alig beszélhetett pár pillanatig, egyszerre irtózatos sikolytást hallottunk. A nagyságos asszony az ég felé nyujtotta ki karjait, s a legszörnyübb rémület sikolytása tört ki ajkain.

Az igazgató urra néztem. Egész testében reszketett és kezeit tördelte; látszott rajta a legnagyobb kétségbeesés. Hirtelen megragadta rokona kezét és sietve távozott volt. Neje követte őket.

Mindenki szerfölött megütődött ezen, nevelők és növendékek egyaránt. Nem tudtuk mire vélni. Volt suttogás és találgatás. Annyit gyanitottunk, hogy szerencsétlenségnek kellett történni, de hogy mi történt, azt egyikünk sem birta kitalálni.

Mulatságról mostmár szó sem lehetett. Kovács úr összegyüjtötte a növendékeket, és haza indultunk. Amint ránéztem Kovács urra, láttam hogy rendkivül sápadt, de nem szólt egy szót sem, és én sem mertem megszólítni őt.

Mikor haza értünk, mindnyájan megtudtuk az irtózatos eseményt. Ida kisasszony leugrott az emeletről s félholtan, összetörve, véresen emelték föl őt az udvar kövezetéről. A házmesterné épen az udvaron volt, s látta amint ez történt. Az ő jajveszéklésére összefutottak a szomszédok. Ida kisasszony eszméletlenül feküdt a földön. Hanem az irtózatos esemény okáról és közelebbi körülményeiről mitsem tudtunk.

— Oh, Lombos úr, — szólt a szobaleány zokogva, — tetszik emlékezni rá? Mondtam, hogy a mi szegény kisasszonyunk is úgy fog tenni, mint Leonora „A cadixi dús kalmárban.“ Akkor nem tetszett hinni. Ime most megtörtént.

— Mit mond az orvos? — kérdém.

— Az orvos azt mondja, hogy élete nem forog veszélyben, s hogy reméljünk minden jót. Oh, Istenem, az orvosok mindig azt mondják. Rettenetes fájdalmakat áll ki, s oly szelid, csendes, türelmes a mellett, az embernek a szive esik meg rajta. Még ő vigasztalt, hogy ne sirjak. Oh, Lombos úr, hogy ne sírnék! A nagyságos úr ott ül ágya mellett szomorún és komoran, fejét lecsüggesztve; így ül ott órákig, anélkül, hogy egy szót szólna.

— És a nagyságos asszony?

— Az a mellékszobában reszket, mint a nyárfalevél. Én félek hozzá bemenni, Lombos úr, miért néz oly mereven és különösen rám. Épen ezelőtt egy óranegyeddel voltam ben nála, s kérdeztem, hogy szobájába hozzam-e a vacsorát. Irtózatosan rám förmedt. Egyedül ül ott. Egypárszor bement leánya szobájába, de Ida kisasszony oly irtózva fordítá el tőle szemét, hogy most már nem mer hozzá belépni. Lombos úr, itt valami „fölleplezetlen rejtély“ van, mint a könyvekben szokták mondani.

Másnap az ujságokban is lehetett olvasni ezt a szomorú eseményt, de okairól az ujságiró urak ép oly keveset tudtak, mint mi. És e jól is volt így, mert ha tudták volna, kiirták volna ezt is. Nem szoktak elhallgatni semmit.

A zavar és rémület első perceiben föl sem tünt nekünk, hogy Kricsa Bálint nem volt az intézetben. Másnap sem jött el, hanem pár sorból álló levelet küldött, melyben kér engem, hogy holmiját küldjem a vendégfogadóba.

Magamtól nem akartam ily nagyfontosságu dologban intézkedni s megmutattam a levelet Kovács urnak.

— Ez az igazgató dolga, — mondá Kovács úr, — én nem intézkedhetem ebben.

Megmutattam tehát a levelet az igazgató urnak.

Amint ez megpillantotta Kricsa Bálint irását, dühösen széttépte azt, s darabjait görcsösen gyürte össze kezében.

— Küldje el a holmiját a gazembernek, — mondá oly ingerültséggel, melyhez hasonlót nála még nem láttam.

Meg nem foghattam, hogy mi hozhatta ily ingerültségbe; sem azt nem értettem, miért maradt ki az intézetből Kricsa Bálint.

Tegnap délután még itt volt, a házmesterné látta. Még mi ottkünn voltunk a majálison, ő csakugyan haza jött az intézetbe. Az egész lakásban nem volt senki otthonn, Ida kisasszonyon és az öreg Zsuzsin kivül, ki a konyhában motyogott. Mikor az urfi haza jött, még gondolta magában az öreg Zsuzsi, no jó, hogy az urfi haza jött, legalább a szegény kisasszony nem unatkozik egymagában, lesz valaki akivel elbeszélgethet. S aztán úgy tetszett neki, mintha csakugyan beszélgetést hallott volna, hanem meglehet csak képzelte ezt, mert kissé nagyot hall.

Azt gondolta, hogy az urfi benn van a kisasszonynál és beszélgetnek. Egyszerre csak úgy tetszett neki, mintha sikolytást hallana, és sietett a konyhából át a nappali szobába. Zárva találta. Hallgatózott tehát, amint birt, de semmi neszt sem hallott. Bizonyosan csalódott megint, gondolá. A kisasszony bizonyosan alszik, s ezzel visszament a konyhába; a kisasszony bizonyosan nem tudja, hogy hazajött az urfi. Az öreg Zsuzsi szerette volna ezt megmondani neki.

De egyszerre csak sikolytást és jajgatást hall az udvar felől. Ha nagyot hall is, de ezt már jól hallotta.

Lement, hogy megtudja mi az, hát amint leért a lépcsőn, ott hozták neki a szép kisasszonyt eszméletlenül, véresen.

Mindenki siratta, mert mindenki szerette Ida kisasszonyt. Én sem fojthattam vissza könyeimet.

Hanem Kovács úr szemében nem láttam könyeket; én nem tudom, mivel lehetett most elfoglalva, hanem nagyon el volt foglalva.

Gyakran távozott hazulról. Ez így tartott pár napig.

Egyszer mikor hazajött, egész ládáját fölforgatta, valami irást keresett benne. Nekem nem mondta, mit keres, hanem azért tudtam, mert láttam mit vett ki; egy ócska pergament volt, nemes-levele.

Csodálkoztam is rajta, hogy oly szabadelvű gondolkozásu embernek, mint Kovács úr, mi szüksége lehet arra? Főkép, mire való azt előkeresni, ha az ember abban a szegény sorsban van, amelyben Kovács úr, hogy nevelőnek kell lennie egy magánintézetben.

Láttam, hogy a nemes-levelet magához vette, s azzal elment.

Csak késő este jött haza. Másnap korán hajnalban, mikor még mindnyájan aludtunk, megint elment. Csak akkor mondta ezt az inas, mikor fölkeltem.

No, ha ez így megy, — gondoltam magamban, — akkor nem tudom, mi lesz az intézetből.

Hanem nem ment ez így tovább.

Reggeli 9 órakor már itthon volt Kovács úr, s aztán itthon is maradt. Sem azon nap, sem az azután következőkön nem távozott hazulról; rendes és pontos volt megint, mint mindig.

Egy karcolást vettem észre homlokán; a bőr le volt zsurolva s vérzett.

— Mi baja a homlokának? — kérdém.

— Megütöttem az ágyszögletben, nem tesz semmit, pár nap alatt elmulik.

Hideg-vizes ruhával borogatta, s pár nap alatt el is mult.

Kricsa Bálintról nem hallottunk semmit, mióta holmiját utána küldtem a vendéglőbe, csak az ujságban olvastuk, hogy legtehetősb ifjaink egyike Kr. B. lovagiasságának áldozatúl esett, párbajban egy golyó a lábát furta át; a seb veszélyes. A többi ujságlap utánnyomta a hirt, azzal a különbséggel, hogy a legtehetősbb helyébe ezt tették: „legtehetségesebb ifjaink egyike."

Én, uram, szegény rajzmester vagyok, s nem sokat foglalkozom az ujságokkal, nem is szoktam egyebet olvasni bennök, mint az amerikai háborut, és azt, hogy mit csinál Napoleon császár; hanem volt az intézetben egy fiatal nevelő, aki maga is irt az ujságokba novellákat, az minden lapot el szokott olvasni, s megtalálta bennük e hirt is. Ki is sütötte mindjárt, hogy „a legtehetségesebb ifjaink" egyike Kricsa Bálint. Én magamtól sohasem gondoltam volna arra, hogy ez a jeles ifju Kricsa Bálint.

Azt sem gondoltam volna soha, hogy lovagiasságának áldozatúl essék.

Amint most e párbaj hirét hallottam, különös gyanu támadt bennem.

— Vajon ki lehetett Kricsa Bálint ellenfele, mit gondol ön? — kérdém a novellairó nevelőt.

— Valaki azon fiatal szeleburdi gavallérok közül, akik pajtásai, — viszonzá az iró-nevelő; — összeveszhettek a vacsoránál.

Meggondoltam, hogy e lehetséges, sőt talán valószinübb is, mint az én gyanúm. Hanem akárki volt, aki Kricsa Bálint lábába lőtte a golyót, nem nagyot vétkezett vele. Én nem vagyok rosz keresztény, uram, nem is szoktam roszat kivánni felebarátomnak, hanem azt a Kricsa Bálintot nem szenvedhettem.

Nem láttam azóta, csak másoktól hallottam, hogy nem halt bele a sebbe, hanem nyomorék marad vele egész életére.

Ida kisasszonynak is sokáig kellett ágyban feküdnie. Anyja az egész idő alatt nem közeledhetett hozzá, nem engedte, hogy ágyához menjen. Hogy miért bánt úgy anyjával, arra nézve a szobaleány is csak bizonytalan gyanitásokat tudott mondani.

Hanem tudott egyszersmind beszélni viharos jelenetekről, melyek az igazgató úr és neje közt fordultak elő. Az igazgató úr el akart válni nejétől. Nagy dolognak kellett történni köztük, hogy ez az ember megfeledkezett arról, hogy a pénz, bútorzat,

és az egész szerelvény, ami az intézet föntartásához szükséges, a feleségéé, s ha ettől elvál, azoktól is elvál, más szóval, tönkrejutott ember. Utoljára is azonban, úgy látszik, mégis eszébe juthatott mindez, mert fölhagyott az elválás emlegetésével.

Nem volt semmi kedvem tovább az intézetben maradni, hol sem az igazgató urat, sem a nejét nem birtam becsülni; annál kevésbé volt pedig kedvem maradni, mert Kovács úr is elhagyta az intézetet.

Mihelyt Ida kisasszony annyira jobban lett, hogy az igazgató sulyos családi aggodalmai szünni kezdtek, s Kovács úr távozása nem tünhetett föl többé gyöngédtelenségnek, kijelentette, hogy kénytelen elhagyni az intézetet.

— Miért? — kiáltott föl megrémülve az igazgató; — megjavítom az ön fizetését 100 forinttal.

Kovács úr megköszönte az igazgató úr szives ajánlatát, de nem maradhat.

Harmathy úr jól tudta, hogy intézetének eddig szerzett hirneve, egész jövője forog kockán, ha elveszti Kovács urat.

— Beszéljünk nyiltan, — szólt leültetve Kovács urat, — ne hagyjon el bennünket. Látja, a gyermekek is mind ragaszkodnak önhez. Megjavítom a fizetését 200 forinttal. Vagy kevesli? Szóljon hát, mit kiván. Egypár forintban nem fogunk fönakadni.

De Kovács úr kijelentette határozott szándékát, hogy távozik.

Tudtam, hogy menni fog, s mielőtt távozott

bátorságot vettem magamnak, néhány bizalmas szót intézni hozzá.

— Kovács úr, bocsásson meg, ha ez utolsó pillanatban több bizalomra veszek magamnak bátorságot, mint amennyire ön följogosított. Én azt hiszem, ön kiváló melegebb érzelemmel viseltetik Ida kisasszony iránt.

Azért is elnézését kértem, hogy ily ügyetlenül adom elő bizalmas mondandómat.

Összeráncolta homlokát, s félni kezdtem, hogy megharagítottam; hanem aztán ismét elsimultak a redők, s barátságosan szólt:

— Mit akar ön ezzel mondani?

— Azt hiszem, hogyha most Ida kisasszony kezéért lépést tenne ön, nem utasítanák vissza.

Egy darabig nem szólt, csak hallgatva a földre nézett.

Aztán fölemelte fejét.

— Nem tartom az időt még elérkezettnek arra, hogy megházasodhassam. Előbb vagyonilag kell biztosítanom leendő nőm sorsát.

Ismertem vas akaratát, s nem szóltam egy szót sem többet.

Szegény Kovács úr, úgy beszélt, mintha az emberi akarat mindenható lenne. Mintha az időnek lehetne parancsolni, mintha vissza lehetne hozni azt, ami egyszer elmult. — Én úgy tapasztaltam mindig a világban, hogy mindennek megvan a maga ideje, s ezért egy cseppet sem csodálkoztam rajta, mikor

egyszer csak hallottam, hogy Ida kisasszony férjhez megy egy derék fiatal orvoshoz.

Minden tekintetben derék férfi ez az orvos, s kölcsönösen becsülik is egymást. Kovács úr arcképe nincs már külön, hanem az albumban a többi jó barátoké és ismerősöké közt foglal helyet. Az imakönyv lapjai közt talán még ott vannak a száraz ibolyalevelek, én nem tudom. Meglehet, hogy még hosszasan ott fognak maradni, de senkinek a nyugalmát nem zavarják, s valószinüleg egypár év mulva pajkos kis szőke gyermekek kiszórják azokat a könyvből, ha még ott lesznek.

Kovács úr, mikor meghallotta, hogy Ida kisasszony férjhez megy, nem szólt egy szót sem. Megtakarított pénzét még az nap kivette a takarékpénztárból (2500 forintja volt már) s a kórháznak ajándékozta. Szivem fájt, mikor látnom kellett, hogy így egyszerre eldobja magától, amit fáradságos éjjeli virrasztásokkal lassan gyüjtögetett.

— Soha nem lesz többé rá szükségem, — mondá.

Pördíts.

— Trécselés. —

(Eltrécselik Cseresnyéssy, Körtvélyessi és Barackossy, lovagok, a lovagkörben.)

— Hol késik már az a Cinegéssy? Hármunknak unalmas hozzáfogni egy kis csöndes ferblihez!

— Az a Cinegéssy pedig mindig várakoztat magára.

— Bezzeg nem várakoztatott magára, amig közénk tartozott, Petrits; nem volt nála pontosabb a megjelenésben senki. Emlékeznek rá önök?

— Ugyan már hogy is emlékezhetnénk rá, hisz tönkrejutott! Én ugyan sohasem mondom senkinek, hogy ismertem valaha Petritset.

— Micsoda beszéd ez öntől, Körtvélyessy barátunk? Már hogyne ismerné ön Pördítset, az én solo agaramat (apja Bess, anyja Ness), mely, bocsánat, ki a multkori versenyhajtáson oly dicsőn elkapott önök agarai orra elől minden nyulat, s kinek nevét, hisz jól tudják önök mindnyájan, a tavaszszal magyarosítám Nebesz-ből Pördítsre; most divat ez. A jövő lóversenyen versenylovammal is magyar ne-

vet viseltetek : „Utász-térparancsnok“ ; gondolom, e megfelelőbb lesz a „Honvédkapitánynál.“

— Ej, az ördögbe, Cseresnyéssy barátunk, mit beszél ön! Hisz nem Pördítsről van a szó, hanem Petritsről.

— Azt gondoltam Pördítsről. Petritset nem ismerem. Az is solo agár?

— Nem lehetne csodálni, ha ez idő szerint csakugyan agárnak nézné őt valaki. Amint beszélik, olyan sovány lehet mostanában.

— De hát ki az, aki olyan sovány mint az agár és mégsem agár, és mégis agárnak lehet nézni; — rettenetes!

— Ejnye, hát egykori közös jó barátunk Petrits —

— Hogyan mondta ön, Pördíts?

— Petrits!

— Ahá!...

— ... Petrits, — mondom, — ki akkora gavallért játszott köztünk másfél esztendeig. Nem ismeri ön?

— Ühm, emlékszem rá, jó bolond volt, no de nem ismerem azóta. Végképen tönkrejutott, azt mondják.

— Minek gavalléroskodott, ha nem telt tőle. Nyomorult huszezer forinttal közénk jött, és úgy költött, mintha legalább is évi jövedelme lett volna annyi, nem pedig minden vagyona.

— Hanem meg kell vallani, hogy az alatt a

másfél esztendő alatt, amig szerepelt, igen pompásan szerepelt.

— Derekasan mulattunk estélyein, bolondúl hordatta a pezsgőt.

— És hogy kártyázott! Emlékszik ön, Cseresnyéssy barátunk, mikor ön azt a kétezer forintot nyerte tőle, a kis Irma nevenapján, mily változatlan kedélynyugalommal játszott folyton, még szivarát sem szítta sebesebben.

— Igaz, valódi úri manierjai voltak, úgy játszott, mint valami született gavallér.

— Ha született gavallér lett volna, nem végezte volna ott, ahol végezte.

— Jó lecke az elbizakodott ripőköknek, kik igazi uri rang és vagyon nélkül, néhány ezer forinttal közénk szeretnek tolakodni. De azért nem okulnak, akad közülök tolakodó mindig.

— Pedig tudtomra, van egy bölcs lenni akaró intő közmondásuk : Nem jó a Körtvélyessy urakkal egy tálból....

— Kikérem, miért épen a Körtvélyessy urakkal?

— Ön volt legbizalmasabban Petritscsel.

— Oh, legbizalmasabban a kis Irma volt vele!

— Igen, akibe oly mód nélkül szerelmes volt. Itt is elárulta, hogy nem volt igazi gavallér, csakugyan komolyan szerelmes volt abba a kis varróleányba.

— De el is halászta őt előlünk!

— Elég drága halászat volt. Nem tudom, a került-e neki többe, vagy az, hogy velünk akart

egyenlépést tartani. Sulyosan utolérte őt ez utóbbi vakmerőségéért a bünhödés.

— Pedig segíthetett volna még magán. Köztünk legyen mondva, bizonyosan tudom, hogy nem egy valóságos delnő, még pedig a tapasztaltabbak közül, áldozatkész érdekkel viseltetett a jól megtermett falusi legény iránt.

— Hisz épen az által tünt ki ripőksége, hogy nem használta föl ami így kinálva volt neki.

— A kis Irmával volt tele a feje, kit mindennel kistafirozott, s én azt hiszem, hogy a huszezer forint nagyrésze is inkább a szép varróleány piperéjére ment föl, mint pusztán gavalléri kiadásokra.

— Hát egy szép leány garderobejának az ellátása nem gavalléri kiadás?

— A multkor is láttam a kis Irmán azt a pompás gyémánt tűt, melynek árát X. gróf sokallta Y. táncosnő kedvéért kiadni, de amelyet Petrits nem drágált a kis Irma számára.

— A kis Irma szépen meg is hálálta ezt az áldozatkész szerelmet.

— Hogy nem ment hozzá feleségül?

— Igen, ez a pünkösdi gavallér, amint az utolsó százasnak vége volt, (a tőkfilkó, maga beszélte el mikor volt vége), azt a regényes ajánlatot tette a kis Irmának, hogy legyen feleségévé, és legyen varrónő megint, ő meg majd beáll valahova irnoknak.

— No, amint én tudom, a kis Irma ezt nem

annyira regényes, mint nagyon ostoba ajánlatnak tartotta.

— De azért nem nevetett a szemébe e föllengzésért, hanem egynapi gondolkozási időt kért.

— Mintha bizony komolyan gondolkozni kivánt volna. Tisztában volt ő már válaszával azonnal, csak nem akart alkalmat nyujtani valami, ilyen regényes hajlamu emberektől könnyen telhető spektákulumra.

— Persze! Hisz még ugyanaznap, be sem várva az önmaga által kitűzött gondolkodási határidő leteltét, tudtára adta nagyon gyakorlatiatlan szerelmü barátjának, hogy ezentúl nincs a számára otthon.

— Még pedig mily szellemdús módon adta tudtára : Cinegéssy barátunkkal iratott neki levelet.

— Ebből aztán bőven megérthetett mindenfélét.

— Meg is értett, és akkor vetemedett csak aztán a leghallatlanabb együgyüségre. Azt hitte, hogy komoly kétségbeeséssel kell fogadnia a kis Irma hűtlenségét, és valósággal kétségbe is esett e miatt. Éjjel-nappal iszik, amint mondják.

— Csodálni lehet, hogy Cinegéssy barátunk ellen föl nem lépett valami brutalitással.

— Egyszer eszébe jutott párbajra hivatni őt. De Cinegéssy, természetesen, nem alázhatta le magát annyira, hogy vele megvíjon. Petrits ugyan azt felelte neki, hogy ha elég előkelőnek találta őt Cinegéssy barátunk arra, hogy vele kártyázott, elég előkelőnek tarthatja arra is, hogy megvíjon vele.

— Csakhogy derekasan megfelelt ám neki erre Cinegéssy barátunk. Én sohasem felejtem el azt az igazi uri mondást: „Kártyázhatik a lovag akárkivel, mert a kártya pénzbe megy, a pénz pedig, akárki pénze legyen, egyforma; hanem a párbaj vérbe megy, e pedig csak nem lehet egyforma egy Cinegéssy s egy Petrits közt?“

— Pompás egy mondás, én is megjegyzem magamnak. Sohasem tudhatja az ember, hol botolhatik ilyen ripőkbe.

— Petrits is elhallgatott erre szépen. Tehetlenségében még csak annyit tett, hogy bepecsételetlen levelet küldött Cinegéssynek, azt irva benne neki: Megvetem az urat.

— Nagyon törődhetett is vele Cinegéssy barátunk!

— Önök közül senki sem találkozott azóta vele?

— Cinegéssy egy este későn azon ház kapuja előtt látta őt aludni, melyben a kis Irma lakik. Az utcalámpa épen arcára világított, különben rá sem ismert volna akkori öltözetében.

— Vajon hol lehet most?

— Valami lebujban, versenyt borozva inasainkkal.

— Az én inasom nem jár lebujba.

— Bizony csak szerencsétlen flótás volt az a Petrits.

— Micsoda, Pördíts szerencsétlen? Az én kitünő solo agaram?

— Ej, hisz mondtuk már, hogy nem arról beszélünk, Cseresnyéssy barátunk!

— Nem arról? Hát kiről?

— Petritsről.

— Igaz, mondták önök, bocsánat! Nem hallgattam oda. Aztán mindig összekonfundálom a nevét Pördítscsel, ez borzasztó. Nem is tudom, miért nem magyarosítja meg a nevét ő is. Divat e most. Azonban, azon öltözetről itélve, melyben multkor láttam, azt kell következtetnem, hogy nem sokat ad mostanában a divatra egyátalában.

— Ön látta Petritset?

— Igen, mikor a versenyagarászatra utaztam Somogyba, találkoztam vele.

— Remélem, ő csak nem volt a versenyfuttatók közt?

— Az ördögbe! A Balatonon találkoztam vele, amint Tihanynál átkeltem a kompon.

— Megismerte önt?

— Mit tudom én. De azt elhihetik önök, hogy nem merte ezt elárulni; láthatta, hogy én nem ismertem rá. Egészen nyáriasan volt öltözve, sőt mondhatnám: tulságos nyáriasan. Vitorlavászon nadrágja már nem is nadrág mindenütt; térdét például egészen nadrágtalanul hagyta egy nagy repedéssel. Kabátja ép oly szeszélyesen tüntette elő fehérneműtlenségét a könyökökön. No, lábbelijével már egészen őszintén állt a dolog, nem levén semminemű lábbelije sem. Legtöbb meleget talán roppantra megnőtt

vad szakálla tarthatott volna. Pedig átkozott csipős novemberi hideg volt. Pördíts, kitűnő solo agaram, ugyancsak didergett, pedig jól be volt pokrócozva a kocsi előbőrje alatt.

— Mit csinált ott Petrits?

— Én csak azt láttam, hogy didergett. Csinálni semmit sem csinált. Amint kocsimat a hajóba tolták, Petricset, az ördögbe, Pördítset kivettem az előbőr alól, mert megrémülvén a víztől, ki akart ugrani. Aztán bundámba takarva, az ölemben vittem be a hajóba. Petrits, ki akkorig nem látszott velem törődni, merőn rám, vagyis inkább Pördítsre, kitűnő solo agaramra bámult. Egészen ábrándosan elmélyedni látszott annak nézésében. Látszott rajta, hogy akkor is részeg volt, megtette hatását az a meszely pálinka, mit az imént a révészháznál mértek ki neki egy üres tarisznyáért.

— De mit kereshetett ott a tihanyi révben?

— Hát nem tudják önök, hogy annak a boldogemlékezetü huszezer forintnak a keresője, néhai idősb Petrits, ki jómódú falusi jegyző volt, valamikor valahol a Balaton vidékén jegyzősködött... várjanak csak, ha jól emlékszem, Homokin, abban a jókora népes faluban, mely negyedórányira fekszik a szántódi révtől.

— Bizonyosan atyafi-látogatni ment az egykori pesti gavallér.

— No, az iránt nem lehetünk kétségben, hogy nem vitt az atyafiaknak pesti ajándékot.

— No, ha nem vitt, hát kapott ő ajándékot.

— Természetesen, ön dobott neki valamit.

— Igaz biz a, azt megtehettem volna. Egy kis pálinkára valót, — azt hiszem, — szivesen fogadott volna.

— De hát ki adott neki ajándékot?

— A révész gazda.

— Ugyan mi a manót?

— Mondhatom, jókora könyökdöfést, melyet csak azért nem mondok derekasnak, mert határozottan az oldalának volt intézve.

— Oldalba lökte őt a révész gazda?

— Hatalmasan. Amint úgy elmélyedt Pördíts nézésében, hát a révész gazda, ki már el akarta indítani a hajót, s kinek épen útjában állt, rá rivallt, hogy „min álmélkodik földi? menjen odább“ — s egyuttal, — mint mondám, — jól oldalba teremtette, hogy Petrits egyszeriben betántorodott a hajóba. Csodálom, hogy torkon nem kapta a révész-gazdát, hisz emlékeznek önök, mily roppant ereje volt. Távolról sem gondolt effélére. Amint lódulásában végre a hajó egyik szögletében megállapodott, mozdulatlan rá bámult a révész gazdára, és aztán megint csak vissza Pördítsre. Így nézegette fölváltva jó darabig amig jöttünk, hol a révész gazdát, hol kitűnő solo agaramat. Végre azon állóhelyében leguggolt, s arcára szorítván kezét, meg sem mozdult többet, amig át nem értünk Szántódra. Meglehetősen fázhatott.

— A lehetséges.

— Amint átértünk s fölállt, hogy a hajóból kimenjen, láttam, hogy mindkét szeméből köny folyt. Imígy amúgy birta csak letörölgetni vörös kezeivel.

— Bizonyosan a fázás fakasztotta sírva.

— Magam sem gondolhattam mást. Hanem, képzeljék csak, amint a hajóból kicsoszogva, mellettem elhaladna, mintegy önkénytelenül visszatekintett rám, amint Pördítset úgy bundámba takarva ölemben tartottam, s nem hiszik önök ha mondom, pedig igazán legkisebb bátorítást sem adtam neki ily hallatlan vakmerőségre, bátorkodott megszólítani —

— Önt? E csakugyan hallatlan!

— Nem engem, Pördítset.

— Ez is hallatlan. Mit mondott neki?

— Egész prédikációt tartott neki.

— Prédikációt?

— Igazán azt. Jól emlékezem még szavaira, pedig azt hittem, oda sem hallgathatok boszuságomban. De ha betüről betüre emlékezem is szavaira, mentségemül legyen fölhozva, hogy betüt sem értettem azokból. Ezt mondta — és kitűnő solo agaram fejére tevén kezét (az az ostoba Pördíts meg sem ugatta) még jobban könyeztek szemei: — Huszonöt éve lehet most körülbelől, ép így bundába takarva, ölbe fogva vitt át itt egy gondos szeretettel takargatott kis fiut egy szelidarcu apa, ki meg is

oltalmazta fiát minden vihartól szeretettel.... A révész gazda akkor is a volt már aki most, az akkor még fiatal, mostmár jól megöregedett István, s még ő is kihozta a környéken mindenkitől ismert, mindenkitől szeretve-tisztelt nemzetes úr kis fia számára a felesége meleg nagykendőjét, s emlékezem, hogy engedelmet kért a nemzetes urtól, hadd csókolhassa meg azt a szép kis uri gyermeket. Ha tudná, kit lökött az imént oldalba! — Pördíts most egyet kuffantott, s kicsibe mult, hogy le nem kapta Petrits orrát, félreismerhetlen bizonyságául annak, hogy ő sem tanult többet a prédikátióból, mint magam.

— Hát aztán?

— Mit aztán? ott hagytam a peregrinust a faképnél, s bementem Pördítscsel a révészházba melegedni, leginkább pedig hogy magmelegíttessem a zabos zsákot, mely a hintóban Pördíts alá volt téve.

Amint negyedóra mulva utnak indultam, Petritsnek hirehamva sem volt többé ott künn. De amint alkonyattájban a homoki temető mellett elrobogtunk, hintóm ablakain át mintha olyan Petritsforma rongyos embert láttam volna egy sirra borulva. Többször visszatekintettem, de nem mozdult. Pedig Pördíts is megugatta.

— Vivát, itt van Cinegéssi barátunk, még pedig, ha jól látunk, a kis Irma melltüjével. Mi a vizi, Cinegéssy barátunk?

A kis Lotti madara.

— Elbeszélés. —

(Elbeszéli a * * számu hordár.)

A napokban meglátogatván R* törvényszéki tanácsost, lakása minden ajtaját tárva-nyitva találtam.

Már a terembe léptem, s még nem találkoztam egy lélekkel is a háznépből. Nemsokára kikelt képpel, lelkendezve futott be egy nőcseléd.

— Nincs még meg? — kérdé, sirásra álló képpel állva meg az ajtóban; aztán körültekintvén a szobában, rohanni akart megint vissza.

Föltartóztatván, alig birtam fölindulva elmondott szavaiból megérteni annyit, hogy kirepült a kis kanári; ez után fut, aki csak futhat a háznál, maga a tanácsos úr is.

Ezt elhadarván, megint kirohant.

A kis kanári kalitkáját csakugyan üresen láttam állni a terem egyik nyitott ablakában.

Tudtam, mily kedvenc madara volt a tanácsosnak, magam is örömest nyujtottam volna segédkezést megfogásához, csak tudtam volna, hogy mikép.

A mig tünödöm, bejő egy hordár, a ** számu, ki minden reggel hozzám is jár, ruháimat tisztogatni.

— No öreg, hol jár itt? — kérdém. Igy szólitottam rendesen, mert jó ötvenesnek nézett ki néha, t. i. mikor kótyagos nem volt; mert ha az volt, olyankor, tudja Isten hogyan, de fiatalabbnak látszott vagy tizenöt esztendővel. Jó hirneve érdekében meg kell jegyeznem, hogy e pillanatban ötven esztendősnek látszott.

— Azt mondták, innét repült ki ez a kis kanári, hát — mondá ilyen idős korában rendesen tanusitni szokott egykedvüségével, — hát fölhoztam.

Őszintén megörültem, megpillantván kezében a kanárit.

Az öreg elmondta, hogy az, néhány verébtől üldözve, egy házfalnak repült, s a mellett csendesen egészen a földre sikamlott. Ő aztán rádobta a sipkáját.

Én egy valahonnét előkerülő cselédet elküldtem, keresse föl a tanácsos urat, közölvén vele a jó hírt.

Az öreggel meg tudatám ezalatt, hogy nem is képzeli, mily örömet fog okozni a tanácsos urnak. A kis kanári pár hónap előtt elhalt fiatal nejéé volt, kinek elvesztésén nem bir vigasztalódni. Gyermekük soha sem volt, erre a kis madárra halmozták minden gyöngédségüket, és kiváltképen az elhunyt fiatal tanácsosnénak rendkivüli kedvence volt az.

Egykedvüleg hallgatott vagy talán nem is hallgatott szavaimra.

Ekközben körüljártatván tekintetét a szobában, jól észrevettem, hogy szemei egészen meglepett s úgyszólván megmeredő tekintettel akadtak meg a boldogult tanácsosné arcképén.

— Úgy-e, szép fiatal hölgy? — mondám.

Válasz helyett azonban még mindig a képet szemlélve, félénk hangon kérdé tőlem, nem ismerem-e az eredetit?

Megmondtam neki, hogy a tanácsos elhalt neje volt.

Aztán azt kérdé, még mindig magában mélázva, nem tudom-e, mi volt a neve?

— Sarolta, — felelém.

— Sarolta, — mondogatá elgondolkodva, — Sarolta... Charlotte... Lotti... Hogy híják a tanácsos urat? — kérdé, hirtelen hozzám fordulva.

— R* Márton, — felelém, — ép itt jő, hallom hangját; meglássa, öreg barátom, mennyire meg fog ő örülni.

— R* Márton? — mondá, meglepetten tekintve az ajtó felé, melyen épen belépett a házigazda.

Az öreg, a belépő tanácsost meglátva, meglepetésében, kiszalasztá kezéből a kanárit, mely csicseregve repült ki a nyitott ablakon.

A házi-gazdát, azt hittem, kővé dermeszti e látvány; meg kellett fogni, hogy össze ne roskadjon; de az öreget is meg kellett fogni, hogy a kanári után ne rohanjon a másodemeleti ablakon át. Reszketve, könyezve hebegé:

— Bocsásson meg, tanácsos úr, ügyetlenségemért... Oh, Istenem!... De megyek... futok... visszahozom a kedves kis madarat!

Aztán elfutott.

Elfutott megint ujra a tanácsos is.

* * *

Még azon a napon kerestem utcai állomásán az öreget, de nem találtam. Szerettem volna megtudni tőle nagy meglepettsége okát. Másnap reggel pedig én még aludtam, mikor tisztogatás végett nálam járt.

Másnap sem találtam őt állomáshelyén. Az utcasarki gyümölcsárusnő látta ugyan őt napközben arra néhányszor elsietni, hanem nem állt meg rendes helyén egyszer sem. A gyümölcsárusnő úgy vélekedett, hogy bizonyosan sürgős megbizásokban jár el. Én bizonyos voltam benne, hogy a kanárit keresi.

Harmadnap este annyira fokozódott már kiváncsiságom, hogy elmentem az x*-utcai kurta vendéglőbe, hová, mint tudakozódásomra megtudtam, esténkint vacsorálgatni járt. Csak nem futkározik még ilyenkor is!

Csakugyan ott iddogált.

Nagyon szomoru volt; nem volt hát még meg a kanári.

Elhíttam magammal lakásomra.

Itt egy palack bor mellett csakhamar kielégité kiváncsiságomat, elmondván a következőket:

— Nem is tudom, hol kezdjem, vagy hogy egyátalában mit mondjak el; mert másra nézve, azt hiszem, nincs is valami érdekes ebben a történetben, melyet, igazán véve, nem is lehet talán történetnek mondani tulajdonképen.

Tudom, mostani jó ötvenes kinézésem mellett alig hiszi valaki, hogy én ezelőtt 12—14 esztendővel még 22—23 éves fiatal ember voltam, még pedig meglehetős jókedvü, könnyelmü — nagyon is könnyelmü! — fiatal ember, és hozzá (már csak megemlitem ezt a körülményt is) jogász. Ez a hordár-sipka tanuskodik róla, mily szorgalmas jogász voltam. Engedelmet kérek, hogy földhez vághassam

Bővebben tehát nem is kell elmondanom, mint. folyt az a dicső jogászélet. Egyátalában fölösleges fölemlitenem, hogy nagyobbára kávéházban való tétlen ögyelgés közt folyt le.

Hárman voltunk különösen jó pajtások: D. Laci, R* Marci és én. Együtt is laktunk a kerepesi uton, egy kétemeletes ház felső-emeleti csúcsfal-szobájában, melynek ablaka a háztetőkre nézett.

Havi pénzünket, mit vidéken lakó szüléinktől épenségesen, hogy a mindennapi szükséget fedező mennyiségben kaptunk, ugyan már a hónap első tiz napja alatt rendesen elköltöttük, mindazáltal nem estünk kétségbe.

Annyi elővigyázatunk ugyanis mégis volt, hogy

egy-egy hónapi ebédre a Sebestyén-utcában előfizettünk; két krajcár ára szalonnából és zsemlyéből álló reggeli és vacsora meg nagyobbára csak kikerült valahogy az apródonkint eladogatott ruhadarabokból, könyvekből és édes anyáink gazdasszonyi szorgalmának legféltettebben őrzött drága kincséből: az ágyneműekből.

Legalább részemről emlékezem, hogy az én édes anyám mennyire lelkemre kötötte, megbecsüljem ám ezt a drága kincset, melynek minden vászondarabját maga szőtte, varrta. És én elég semmirevaló voltam erről megfeledkezni. No de hiszen pihenhetek is mostani ágyamon.

Ebédünk nem volt valami különös, de lehetőleg olcsó volt, s a mellett biztositva minden napra.

D. Laci szerint a nagyasszonynál — így cimeztük kifőzőnőnket, kihez még vagy harminc diák járt naponkint ebédre — úgy készítették a marhahuslevest (meg lehetne emliteni valamely divatlapban), hogy vagy harminc-negyven adag levesre való dunavizet annak idejében a tüzhez tettek, s vetettek bele semmivel sem több, mint félfontnyi hust. Tizenkét óra felé aztán a szolgáló elővett egy kétkrajcáros fagygyugyertyát (suszter-gyertyát), ujjaival megcsipte annak belét, és mindaddig mártogatta a forró dunaviz-fazékba, amig a fagygyu a bélről le nem olvadt, avagy a nagyasszony rá nem kiáltott, hogy elég már, holnap is husfőző nap van. Tálaláskor aztán csak föl kellett keverni a fazék tartalmát.

Az az észrevétel is D. Lacitól került ki, hogy mikor a nagyasszonyhoz kezdtünk járni ebédre, igen sok kis macskája volt a nagyasszonynak; azon néhány hónap alatt, amig oda jártunk, ebédünk csekély előfizetési árát tekintve, félelmetesen sok nyulpecsenyét ebédeltünk; és amikor néhány hó mulva abbahagytuk az ebédre való járást, egyetlen kis macskája sem volt a nagyasszonynak.

A harmadik vagy negyedik hónap közepén azonban kikoptunk a nagyasszony ebédjeiből. Ugyanis ekkor már mindegyikünk tartozott neki valamivel, ami ugyan fejenkint nem mehetett többre 1 forint, 1 forint 20 krajcárnál, mindazáltal mégis elégséges indokul szolgált a nem rosz szivü, de a mellett világismerettel biró nagyasszonynak arra, hogy e tartozás lerovásáig ne terittessen számunkra, amint azt elég kereken ki is jelentette előttünk.

Mi gavalléri büszkeségünkben sértődve léptünk ki konyhájából; de Marci mégsem állhatta meg, hogy legalább egyszer vissza ne tekintsen a kis Lotti felé, ki a pitvar-ajtóban csibét koppasztott.

A nagyasszony világismeretének az lett ennélfogva ránk nézve legközvetlenebb gyakorlati következése, hogy a legközelebbi hónap elejéig nemcsak reggelink és vacsoránk, hanem egyszersmind ebédünk fedezésére is a már emlitett rendkivüli forrásokból kellett meritenünk.

Ebből természetesen az lett, hogy nemsokára egyetlen könyvünk sem volt, amelyből az egyetemi

előadások elhanyagolása mellett legalább pótlólag némi juris prudentiát merithettünk volna; azonfölül egyre szellősebben öltözködtünk és vékonyabban takaróztunk; pedig csikorgó tél volt nemcsak künn, hanem benn szállásunkban is, melyben ugyan volt kályha, de ebben tűz soha.

R* Marci ugyan, ki több alkalommal gazdálkodó és egyátalában szolidus életmódra célzó hajlamokat árult el, mindjárt a tél elején inditványba tevé, hogy a havi pénzekből bizonyos összeg tétessék rendesen félre a fütésre, hanem ez inditványt én és Laci szavazattöbbséggel elvetettük, és elvül mondtuk ki, hogy nem fütünk.

Marci kénytelen volt megadni magát a házszabálynak, hanem azért a hidegebb napokon — fölsálozva, báránybéléses keztyükben tarokkozván velünk, — nem egy néma, de a mellett nem kevésbbé szivreható sohajtás tört elő önkénytelenül kebléből (meg lehetett látni a szobában csak ugy, mint a pipafüstöt), sötét, szemrehányó vádként szállván le fejünkre, inditványa leszavazásáért.

Egy másik inditványával nagyobb szerencséje volt.

Akkoriban, az ötvenes években, német világ volt. Német nyelv nélkül nem lehetett semmi pályán sem boldogulni.

Ezt beláttuk mind a hárman, de mindenekelőtt belátta Marci.

Inditványozta tehát, hogy miután csak tör e

beszéljük e nyelvet, legalább gyakorlat végett beszéljük magunk közt; hogy pedig ezen uj házszabály kényszerítő erővel is birjon, aki magyarul beszél, minden kimondott magyar szóért egy krajcárt fizessen rögtön, készpénzben, vagy ha — épen nem váratlanul, — pénz nélkül lenne, a lelkiismeretesen és kellő ellenőrzés mellett vezetendő följegyzések alapján, a következő hónap elejével megérkezendő havi pénzéből. Az így összegyült pénzen — jól láttam arcából, hogy azt akarta mondani: — „fát veszünk“, hanem Laci hamarosan rámondta: „közös vacsorát csapunk“, s én is siettem Lacihoz csatlakozni szavazatommal.

Marci is rámormogá aztán el nem fojthatott sohajtással:

— Közös vacsorát csapunk!

De azért mégis ő adta meg ez indítványának legjobban az árát.

Németül legfolyékonyabban beszélvén és azonfölül, mint mondám, legkomolyabb hajlamokkal is birván, rendszerint legkevesebbszer adott okot a megbirságoltatásra napközben, mig a mi nevünkhez alig fért már rovás.

Hanem eljött az éjszaka, az öszeesküvés-forralások ideje. Ennek sötét leple alatt spárgát kötöttünk lepedője sarkára, s ha jött a reggel, egyikünk, mikor még Marci aludt, megrántotta a spárga végét.

A takaró természetesen lerepült.

Marci, ha még ugy aludt volna is, mégis egy-

szerre fölébredt volna abban a Szibériában, amelyben a jéghideg szoba dermesztő levegőjével való hirtelen és legeslegközvetlenebb érintkezésre egyszerre találta magát.

— No, mi a, ki a? — kiálta föl félálomban, természetesen magyarul, visszakapván takaróját.

Valamelyikünk aztán fölkelt, fogta a krétát, s ment az ajtóhoz, nyugodtan mondván és egyszersmind jegyezvén föl a rovást:

— Martin : fünf Kreuzer!

— Was? was? — kiálta Marci, jobban eszmélve, — ich zahle keinen Heller!

Aztán még dörmögve valamit magában, tovább aludt.

Csak ezt vártuk.

Megint lerepült a takaró.

A szelid Marci erre dühös mamelukká lett egyszeriben. Egyenesen összeszidásunkhoz fogott, és miután jól össze kivánt szidni bennünket, természetesen magyarul tette.

— Haramiák! — kezdé.

Siettünk krétázni : mondván :

— Ein Kreuzer!

— Irhatod, bánom is én, nem fizetek egy fillért sem, azért sem, utonállók, banditák!...

— Zwei Kreuzer, 3, 4, 5, 10, 15 Kreuzer!

— Akasztóf...!

No most aztán gyorsiróknak kellett volna lennünk, ha mind krajcárokra akartuk volna lekrétázni

azokat a szemenszedett, s magyar nyelvünkben bámulatos nagy választékban találtató kacskaringós példabeszédeket, melyekkel most Marci a lelkiüdvösségünknek rontott. Elmondott belőlük egy lélekzetre vagy öt pengő forint árát.

De most rendesen megkoppant az ajtó, mire mindhárom legény egyszeriben a takaró alatt termett.

Látogató jött, kivel nem volt bátorsága senkinek is szembeszállni. Azt kellett hát elhitetni vele, hogy alszunk.

A látogató a kis Lotti volt, a nagyasszony csinos fogadott leánya, kit a nagyasszony, jól tudván hogy ilyenkor vagyunk honntalálhatók legbizonyosabban, rendesen minden reggel az adósságért küldött.

A kis Lotti csinos 16—17 éves leány volt, hanem öltözete olyan szegényes volt, hogy sokszor megsajnáltam.

A nagyasszony úgy értelmezte az örökbefogadást, hogy a kis Lottit valami szegény szüléktől 6—7 éves korában magához fogadta, hogy egypár év alatt legyen majd belőle cselédje, kinek bért nem kell fizetni, s kit akármiből föl lehet öltöztetni.

Lottin azonban mindig tisztán s üdén nézett ki a kopott öltözék is.

Belépvén, jó reggelt kivánt.

Nem fogadta senki, mert hisz aludtunk.

Máskor szivesen eltréfáltunk a csinos leánynyal, de most mint hitelező jelent meg, hogy mertünk volna tréfálni!

Miután az átalánosan kivánt jó reggelt senki sem fogadta, most egyenkint kivánta mindegyikünknek.

Legelőször is D. Lacinak, ez volt hozzá legközelebb.

— Jó reggelt kivánok D. úr. Tiszteli a nagyasszony, legyen szives megküldeni az 1 frt 8 krt.... Alszik, D. úr?... D. úr!... Ejnye!

Most én rám került a sor. Természetesen én is aludtam.

Legutósó volt R. Marci.

— Jó reggelt kivánok R. úr. Tiszteli a nagyasszony... Alszik, R. úr?... R. úr!... R. úr, kérem!... Hogy alszik!

D. Laci ekkorra aztán, mire Marcira került a sor, rendesen föl szokott ébredni.

— Ne higyjen neki, kis Lotti; nem alszik az, csak teteti magát!

— Igazán? — kérdé Lotti, mintha nem tudta volna.

— Persze hogy nem alszik; hisz csak az imént beszélte el nekünk az álmát; nézze, még krétával föl is irta az ajtóra a számokat, melyeket álmodott s melyeket a lutriba akar tenni. Azt mondta, hogy ha kijönnek majd azok a számok, megfizeti a nagyasszonynak a tartozást; ezt mondja meg otthon, kis

Lotti, R. úr nevében. Mi meg majd csak a hónappénzből fizetjük meg elsején.

Marcinak, amig Lotti ott volt, csak nem volt bátorsága fölébredni. Pedig Laci mindent elkövetett, hogy kihozza türelméből; sőt egyszer, jól láttam, igen nagy kisértetben volt, még ama végzetteljes spárgát is megrántani.

Így folyt ez a diákélet, melynek rendetlenségét leghamarább megunta a komolyabb hajlamokkal biró R* Marci, s a következő hónap elsejével ki is lépett községünkből, ismét a nagyasszonynál fizetvén elő és pedig egész ellátásra, egyszersmind nála bérelvén szállást is.

Ezzel végképen rendes emberré lett.

Mi szerettük Marcit, s kedveért rendbe hozván tartozásunkat, szintén a nagyasszonyhoz jártunk megint ebédre.

Így mult el vagy két év.

Ezalatt megváltozott az élet az egykor oly vidám csucsfal-szobában, hol Lacival még mindig együtt laktam.

J. Laci is, közeledvén az egyetemi utólsó év befejezte, komolyan kezdett hozzálátni a tanulmányokhoz, miket eddig elhanyagoltunk, s gyakorlatot is szerzendő a jogi pályán, egy ügyvéd irodájába járt dolgozni.

R* Marci ezt már régebben megkezdte, mindjárt tőlünk történt elválásakor, s már egy igen tekintélyes ügyvéd irodájának vezetője volt.

Csak én nem gondoltam tanulmányaimmal semmit.

Szerencsétlenségemre egynéhány verset irtam, miket egy divatlap ki is adott.

Ettől fogva végkép lemondtam a juris prudentiáról.

Elélek én költészetem után is, még pedig dicsőség közt, gondoltam ostoba fővel.

Atyám, megtudván, mint áll a dolog, Pestre jött, és keményen kérdőre fogott.

Én hivatkoztam nagy büszkén költői tehetségemre; nekem nem kell jogtudomány.

Kért, fenyegetett; nem használt sem kérése, sem fenyegetése. Semmirevaló rosz gyerek voltam.

Látva, hogy semmire sem mehet nyakasságommal, haraggal hazament szegény és azt mondta, hogy amig le nem teszek legalább egy államvizsgát, nem akar tudni rólam semmit.

És az én elfajult szivemnek még ez sem volt elég.

Eszemágában sem volt, készülni az államvizsgára, s irtam a verseket tovább.

Természetesen nem fizettek értük, ha kiadott is valamely elnéző divatlap közülök egyet-egyet, — minden tizediket; — jövedelmi forrásomat mindazáltal, melyből a nagyasszonynál ebédre fizethettem elő, s amelyből egyátalában valahogy éltem, mégis az irodalom képezte; megfogadtak egy heti divatlap mellé korrektornak, tiz forint havi fizetéssel.

Laci és Marci barátaim ezalatt mindig előhaladtak. Többször intettek engem is, lássak a tanuláshoz, még nem késő. De ha már atyám intése, haragja nem fogott rajtam, miképen lett volna sikere az ő intésüknek!

Meg kell említnem, hogy Marci megbotránkozván magában, hogy a nagyasszony egészen elhanyagolta a kis Lotti nevelését, esténkint olvasni, irni tanitotta ezt, ki a tanuláshoz való kedvénél és gyors fölfogásánál fogva rövid idő alatt bámulatos előhaladást tett, s nem került bele egy hónap, már maga olvasott esténkint, s amikor csak lehetett, mindenféle hasznos könyvet, amiket Marci számára szerzett, s amelyek közé utóbb egy-egy jóirányu regény is került.

Marci ki nem került e miatt néhány rosz élcet, különösen részemről, hanem egyszer nagyon komolyan jelentette ki előttünk, hogy e tárgyban nem tür el semmi tréfát, s legkevésbbé a szegény, de derék jó leány rovására.

Végre Laci és Marci letették a tudori szigorlatot is. Ugyanazon napon, egyszerre kapták meg tudori oklevelüket.

Én még mindig nem vittem többre korrektorságnál a költői pályát.

A fönebbi napon a két uj jogtudor a rendes ebéden kivül néhány extra-ételt főzetett a nagyasszonynál a jogtudori levél tiszteletére.

A nagyasszony a nap ünnepélyességét a maga

részéről szintén emelendő, az ebédlő-szobát kisikáltatta.

Én valamivel korábban érkeztem, mint az ebéd elkezdődött.

Nem is volt az ebédlőben senki, csak a kis Lotti, ki vidáman igazgatott még egyet-mást az asztalon.

Leginkább kifejezte a mai nap rendkivüliségét az az eltitkolhatlan öröm, mely az ő tiszta szemeiből ragyogott.

Észrevehettem, hogy beléptem óta mintha elhomályosította volna valami egy kissé szemei tiszta ragyogását.

Elkezdett pirongatni engem, miért nem tanultam; iparkodtam volna én is, osztozkodhatnám most velük azon tisztességben, melyet szorgalmuk által ők maguknak kivíttak.

Én mosolyogtam vakságomban együgyüeknek tartott szavain.

A kis Lotti egész prédikáció tartásához fogott most. Nem bánja, ha még úgy megharagszom is, — úgymond, — mégis megmondja, hogy nem tart valami sokat felőlem. Az a kis vers-firkálás, amihez minden diák ért, az a tizforintos javitnokoskodás, ami egy önérzetes, munkaképes, becsvágyó fiatal emberhez nem méltó, és az a folytonos kávéházi ŏgyelgés, amiről szólni sem akar: bizony nem készítenek elő számomra nemcsak tisztességes, de türhető jövendőt sem.

Jól van jól, mondtam neki, s pipáztam tovább.

Aztán szüleimről kezdett szólni. — Szegény öregek, — úgymond, — mily szomoruak lehetnek. Neveltek, költöttek rám idáig, talán megerőtetésükkel is, egykor örömet, hálát remélvén találhatni az én tanulmányaim gyümölcsében; mily keserü lehet csalódásuk! Hanem hát én irtózom a tanulástól, s egyátalában minden foglalkozástól, dologtól — nagyon igaza volt, boszankodtam is, amint mondta, — s csak henyélni szeretek, pedig atyám dolgozott ám azért a pénzért — hisz csak egyszerü falusi jegyző, amint ő tudja, — amiből idáig tanittatott, ruházott; anyám meg fáradott ám ruhám és ágyam szövésével, varrásával, melyben talán még ma is öltözködöm, alszom. És én nyugodt lélekkel hajthatom le dologtalan tagjaimat azon vánkosokra, melyekre az ő munkaverejtéke hullott...

Hagyjon nekem békét az effélékkel, ezt mondtam neki erre.

Utóbbi szavainál köny jelent meg szemeiben; hanem az én rideg visszautasításomra azok elérzékenyült szelid kifejezése egyszerre sötét, haragossá változott.

— Hagyjak békét az effélékkel, mondja ön, mikor édes atyjáról és édes anyjáról beszélek? — mondá, fenyegetőleg emelve föl kezét. — No, úgy hát sohasem is áldja meg önt az Isten!

Ezzel kiment.

Én meredt tekintettel bámultam utána.

Annyirą mégsem voltam romlott szivü, hogy szavai egyátalában lélekfurdalás nélkül hagytak volna.

De csakhamar jöttek Laci, Marci és a többi asztaltársak; a támadt vidám zaj szétröppenté az én pillanatnyi elmélyedésem ködét.

No de jött az elröppentett köd helyett viharos, igazán viharos, terhes felhő.

Egyszer csak benyitott közénk atyám.

Másfél év óta nem tudott, nem hallott már rólam semmit; nem birta már tovább tetetni apai szive meghidegülését, s eljött megnézni engem.

Két nap óta keresett már mindenfelé. Természetesen legelőször is az egyetemben; itt tudták legkevésbbé az ő fia lakását.

Csak ma délben, amint a sok utcajárásban agyonfáradva, kimerülve, egy kávéház előtti padon leült, tudta meg véletlenül ebédelési helyemet egy ottani pincértől.

Azonnal ide sietett, dehogy sietett, csak vánszorgott; hisz alig tudott lépegetni a fáradságtól; és még valamitől: a nagy szomoruságtól (az egyetemen azt is megmondták neki, hogy másfél év óta egyátalában be sem vagyok irva a jogtanulók közé!) és aztán még valamitől: a másfél év ótai búbánat alatt való agyonöregedéstől, melynek haja megfehérülésében, arca barázdáiban egész alakja megfogyásában és ijesztő meggörnyedésében való fölismerésekor éreztem csak én, hogy mennyire haszontalan egy nyomorult kölyök vagyok én.

Hanem késő volt már.

Ez a szegény öreg ember, kinek én voltam egyetlen gondja, reménye; annyi esztendő óta minden tettének, gondolatának fő-főrugója; forrón, föláldozólag szeretett egyetlen gyermeke; s kit én ily nyomorult módon semmivé tettem: az a szegény öreg ember most megpillantá a koszorúkkal körülvéve fölfüggesztett két jogtudori oklevelet...

Szegény, összeroskadt... Tiz nap mulva ki is vittük a kerepesi temetőbe... Mert hát ön még nem tud ám most mindent... Igazán mindene csak én voltam ám... Édes anyámat följötte előtt két héttel vesztette el... Nekem hiába irt levelet az egyetemhez, hogy siessek haldokló ágyához bocsánatot kérni; a portás el sem fogadta azt, én nem voltam jogász, ő nem ismert.

Mit mondjak még!

Ami kis örökség maradt rám, nem tartottam méltónak magamat egy morzsájára is; nem sok volt, de szent volt: — annyi évi, a legföláldozóbb szülei szeretet által ösztönzött fáradságos munka verejtékével volt megszentelve, — ezért nem lehetett egy szivtelen naplopóé, egy elfajult szivü gyermeké, egy apagyilk....

Láthatja ön, hogy fölfogom vétkemet egészen... de mégis nekem kellett rendelkezni vele. Az egyetemnek ajándékoztam. Az, majd ha kamatai annyira növelik, hogy évenkint 100 aranyat jövedelmezend: ezt jutalmul adandja minden évben a legszorgalma-

sabb jogtanulónak. Még arra negyvenkét esztendő kell; mert a hagyaték csak 800 forint volt, s még csak tizenöt esztendő mult el azóta; az egyetem kamatoztatja.

Magamat megmérhetlen gyermeki hálátlanságomért, melyben pusztán a henyélés és dologkerülés szeretete által oly iszonyuan vétkes voltam, megbüntetendő, e kenyérkeresetre kárhoztattam magamat.

D. Laci most f***-i jómódu ügyvéd.

R* Márton, kit amint tudom, ön is ismer, tanácsos a törvényszéknél. Nőül vette a kis Lottit, ki kilenc éven át paradicsommá tette életét. Szegény, hamar elköltözött.

Az ő intő szavaira rezzent meg elvetemült gyermeki szivemben legelőször a végkép ki nem halt jobb érzelmek még el nem szakadt hurja.

Úgy sajnálom azért, hogy meg nem foghattam ujra kis kedvenc madarát, melyet egyetlen élő emlékül hagyott hátra férjének, kit annyira szeretett.

Egy szegény ördög és egy esztergályos.

— Elbeszélés. —

(Elbeszéli az esztergályos.)

Egy éjjel csodálatos álmam volt. Nem tudom, mi lehetett oka, miután előtte való este is csak úgy vacsoráltam, mint rendesen : egy font rostélyost, egy adag sajtot, meg egy itce bort. Ennyit üzletem megbír. Vacsorálnék még biz én legalább egy pohár theát is, hanem az még most nem járja, legalább mindennap nem. Majd ha a negyvenforintos csibukok ára negyvenöt forintra megy, a harmincforintos tajtékpipáké pedig harmincnégy-harmincötre, akkor kerül thea is minden estére, eddig csak vasárnaponkint. No, de megvan a magyar miniszterium, majd ezután jobban megy nekünk is, esztergályosoknak.

Mondom, nem tudom, mi lehetett oka, hogy oly csodálatosat álmodtam. Boldogult apámmal álmodtam, néhai idősb Lichtenfels Samuval, kitől az üzletet is öröklém. Öröklém ám, de mily állapotban; alig ért tizenötezer forintot. Nem csoda. Az a maniája volt az öregnek, hogy szeretett a lutriba rakni.

Nyert is egynéhányszor, az egész 80 esztendő alatt, amig élt, mindössze is — mindjárt megmondom, hogy mennyit. Előbb azonban meg kell jegyeznem, hogy nagyon híres lutristának tartotta magát. Éveken át tartott éjjel-nappali fejtörés után, kiszámitott vagy 6000-féle különböző kombinációt, hogyan lehessen kis betételekkel legalább megközelitőleges valószinüséggel nyerni. No, és mire vitte? Arra, hogy mindössze egész életén át nyert tizenkét ezer forintot; ebből nyitotta ezt az üzletet (mert azelőtt, 55 esztendős koráig csak legény volt Oberreiternél), mely most az enyém. Ebből is látszik, hogy nem értett a lutrihoz, mert annyi idő alatt nem tudott többet nyerni. Ha nem lutrizott volna, hanem szorgalmasan mesterségét üzi csak, (bizony ennél is valamivel jövedelmezőbbet választhatott volna), habár mindenkorra legénynek kellett volna is maradnia: hát a tizenötezer forintos üzlet helyett bizonynyal több értéket hagyhatott volna rám.

Én nem lutrizom soha. Itt a mesterségem, iparkodom minél jobb áron eladni borostyánszopókáimat, tajtpipáimat, ez biztos haszon; csak adjon az Isten a gavalléroknak mindig elegendő pénzt rá.

Az egyik éjjel tehát a boldogult öreggel álmodtam (sohasem bocsátom meg neki, hogy huszonötezer forintnyi érték helyett csak tizenötezernyit hagyott rám; mert lám, akkor az átélt rosz üzletévek nyolcezer forintnyi vesztesége után is, még mindig volna a huszonötből tizenhétezer, mig most a tizenötből

nincs több hétezernél); azt álmodtam, hogy megjelent előttem, s azt mondta, tegyem a lutriba a legközelebbi húzásra ezt a három számot: 5, 10, 30.

Megmondtam volna neki, amiket az imént elmondék, hanem fölébredtem. Boszantott ez az örökös lutri-história, ezért ébredtem föl.

No, hanem a bizonyos, hogy én azt a három számot be nem teszem. Ugyan, minek dobnám ki a pénzt!

Felöltöztem, megreggeliztem, s mentem az üzletbe.

Amint a granátos utcában megyek, véletlenül, pedig igazán eszem ágában sem volt, a lutrisboltra esett a tekintetem, s önkénytelenül olvasám: legközelebbi huzás Temesváron, január 27-kén. Ez a 27-dik a következő nap volt.

Egyszerre megfordult gondolatomban, hátha mégis jó lenne betenni azt a három számot? Hátha nyernék?

Bementem a boltba.

— Három számot ohajtok tenni a temesvári huzásra, — mondám.

— A temesvári betételek már elküldettek, — volt a válasz, — már csak távirda utján teheti ön meg számait.

Gondolkodóba estem. Valami ellenállhatlan erő ösztönözött, hogy mondjam:

— Jól van, megfizetem a 80 krnyi távirda-költséget.

— Ez esetben megteheti ön számait. Terno? Ambo? Ambo-terno?

— Terno.

— Mennyit szándékszik tenni?

— Negyven krajcárt.

— Bocsánat, uram, annyit már nem tehet; tegnap még tehetett volna ennyit, de miután már holnap a huzás, legalább négy forintot kell tennie.

— Ennyi pénzt nem dobok ki hiába! Negyven krajcárt még kockáztattam volna, s ezenkivül a 80 kr. távirati költséget is, de négy forint pénz, uram, ennyit nem kockáztatok.

— Sajnálom, nem szabad kevesebb betétet elfogadnom.

Kiléptem a boltból.

Pillanatig sem voltam kisértetben, hogy megteszem a négy forintot, úgyis tudtam, hogy nem jönek ki a számok. Még örültem, hogy nem fogadnak el kevesebbet, legalább megmarad negyven krajcárom, meg a távirat ára is. Meg vagyok kimélve egy fölösleges, haszontalan kiadástól.

Vagy harminc lépést haladhattam üzletem felé, midőn mögöttem egy félénk, izgatott hang megszólal:

— Bocsánat, uram, egy szóra!

Hátra fordulék, egy 30—35 éves, fekete bajszos, szakálas, különben pedig fölötték sápadt arcú, igen kopottas, és a tél dacára merészen nyárias öltözetü, s egyátalában szegény-fráter kinézésü ismeretlen egyén állt velem szemben.

Talán jobb körülmények közt is lehetett valamikor, amint látszott rajta, de azt is mindjárt észrevettem a legelső pillanatra, hogy ez idő szerint nem vetethetném meg vele legolcsóbb borostyán-csibukomat is, még leszállított áron sem.

— Bocsásson meg, uram, hogy megszólítám, — ismétlé.

Eszembe jutott, hátha valamely vásárló részéről jő hozzám. Fejemmel inték, hogy beszéljen.

— Bocsásson meg, uram, — mondá el nem fojthatott izgatottsággal, — melyek azok a számok, amiket ön a temesvári huzásra akar tenni?

— Mi köze hozzá?! — viszonzám boszusan, s megmozdulék, hogy ott hagyjam.

— Kérem uram mondja meg! — szólt majdnem lázas esengéssel.

Különösségénél fogva önkénytelen kiváncsiságot keltett bennem ez az ember, dacára, hogy mármost bizonyos voltam benne, miszerint sem csibukot, sem tajtszopókát nem fog venni, sem a saját, sem a más részére.

— De hát honnét tudja ön, hogy én a temesvári huzásra akartam tenni? — kérdém.

— Ott voltam a lutris-boltban én is, mikor ön, — viszonzá tartózkodó búskomorsággal, mi egész hangjából folyton kikongott, s egész lényének úgyszólván általános kifejezése volt; — s tanuja voltam a boltossal való párbeszédének.

Valóban nem is vettem észre. Nem igen szok-

tam észrevenni az oly embereket, kikből ki nem látszik, hogy borostyán-csibukot akarnak venni, vagy vehetnének, ha akarnának.

— Mondja meg uram a számokat! — ismétlé kérőleg.

De hát végre is miért ne mondanám meg, — gondolám magamban.

— 5, 10, 30, — mondám.

— Ah! kiálta fölvillogó lázas szemekkel a fiatal ember, — e számokat meg kell tennie önnek, okvetlen meg kell tennie! Mily számok!

— Tudja mit, barátom, tegye meg őket, ha tetszik, nekem nincs kidobni való négy forintom, s azonkivül nyolcvan krajcárom táviratra. Ha önnek van, hát tegye meg ama számokra, s ha nyer, vásároljon majd nálam csibukokat, tajtpipákat. Alászolgája!

Karomba fogózva visszatartott.

— Nem, nem, uram, önnek kell megtennie, — mondá lázasan, egészen kipirulva. Fölséges számok! Én már régóta rakom a lutrit, e számoknak ki kell jőniök!

Akaratlanul is tünődésbe estem.

— Nos tehát, nem bánom, — mondám, — tegyük meg e számokat együtt, felezve, ön is ad két forint negyven krajcárt, én is. Így legalább, ha nem nyerünk, nem lesz akkora veszteségem. Ha pedig nyerünk, a nyereségen osztozunk. Jöjön, menjünk vissza a boltba.

A fiatal ember egészen megzavarodva, még jobban elpirult.

— Én már az utolsó pénzemet betettem, — mondá bágyadt hangon, lassan, — nincs egy fillérem is.

— Úgy hát alásszolgája, barátom, én magam nem adok ki annyi pénzt. Sietnem kell üzletembe.

Megint visszatartott.

— Ne szalaszsza el e jó alkalmat, uram, — esengett, — sohasem lesznek ily jó számai; ne szalaszsza el a jó alkalmat!

Megvallom, hogy habozni kezdtem.

— Hát aztán mennyit nyernénk, ha kijőnek e számok? — kérdém.

— Tizenhatezer forintot! — válaszolá.

— Tizenhatezer forintot?! Az sok pénz, barátom. Hanem négy forint is pénz. Négy forint nyolcvan krajcárért csinos szivarszipkák kaphatók boltomban: uri-utca 87.

— Ne vonakodjék, uram, nem bánja meg, — esengett egészen szorongva.

Én a lehető tizenhatezer forintnyi nyereséget hasonlitgatám össze magamban a bizonyos 4 frt 80 kr. kiadással.

Utoljára is ezt mondtam az ismeretlennek:

— Semmi esetre sem vállalom saját erszényemre a kockáztatást. Négy forint pénz, barátom, (mennyi ideig theázhatnám abból esténkint, természetesen otthon, nem kávéházban. A kávéházak drá-

gák; azt hiszem, ha boldogult idősb Lichtenfels Sámuel kávéházat hagy rám, ma jobban állok). Tehát ha megigérheti ön nekem, hogy még a mai nap folytában meghozza boltomba az önre eső 2 frt 40 krt., üsse kő, beteszem a három számot, s rögtön táviroztatom is Temesvárra.

Fiatal emberem egészen leverten elszomorodott.

— No, e sem tetszik? — kérdém.

— Nem lehet, uram! — mondá, — nem lehet!

— Eszérint hát igazán alásszolgája, sietek borostyánaim közé.

— Uram! Egyetlen-egy szóra még! — esenge.

— Mit akar még?

— Holnap délelőtt elviszem önnek a 2 frt. 40 krt!

— Bocsásson meg, de az előzmények után kérdenem kell, hol veszi?

Most vörösödött még csak el igazán; nem tudom, ugyan miért.

— Legyen nyugodt, uram, bizonyos lehet benne, hogy holnap reggel boltjában lesz amaz összeg.

Megnyugodtam szavára. Magam sem tudom, hogy tehettem e meggondolatlanságot, hiteleztem egy ismeretlen jöttment ember szavára! Én nem is akartam ezt tenni, de belsőmben akarta valami, aminek, tudja kő, engedelmeskednem kellett, amint arra a desperatus fiatal emberre néztem.

Bementünk a boltba, a négy forintot kifizettem

a boltosnak, ki aztán adott valami irást, hogy menjek vele a távirda-hivatalba, a számokat táviroztatandó.

Peregrinus barátom (az elbeszélésemben előforduló diákszavak egykori grammatista-koromból maradtak bennem) még mindig velem volt, s elkisért a távirda-hivatalig is.

Nagy megnyugvására látszott szolgálni, hogy a számok megvoltak téve.

Menet közben kérdém, hogy mi a mestersége, s miért látszik annyira bizni a fönebbi számok szerencséjében?

Peregrinus barátom egy egész historiát beszélt el. Elbeszélte, hogy atyja nemes származásu, jómódu földbirtokos volt a dunántúli megyékben. Őt még kora gyermekségében katona-növeldébe adta, fiatalabb nővérét pedig egy pozsonyi leányiskolában neveltette. A fiu aztán, már t. i. az én peregrinusom, a katona-iskolából átlépett a sorkatonasághoz, s a **-ezredben lett idővel főhadnagy. Atyja eközben vagyonát pénzzé tette, s miután neje elhalt, kis szőke Eveline leányával végkép Pestre költözött. Nemsokára azonban maga is elköltözött neje után, örökségül hagyván gyermekeinek huszezer forintot. (No, ez különb hagyaték volt, mint az én apámé).

— Szokott-e lutriba tenni boldogult édes atyja? — kérdém itt a peregrinus barátomtól.

— Soha. Miért kérdi ön?

— Csak úgy kérdeztem. Folytassa ön csak elbeszélését. Nagyon érdekes, hogy huszezer forintot örököltek önök.

— Szomoritólag hatott ránk szeretett szüleink elveszte; — folytatá peregrinus barátom (valjon mivé lehetett az a tenger pénz, hogy most ilyen peregrinus?) — de annak a huszezer forintnak talán még szomorúbb története lett. Tizezer forint engem illetett belőle, ugyanannyi nővéremet, s minthogy édes atyám gyámjául rendelt, férjhezmeneteléig én rendelkeztem az ő öröksége fölött is. Evelinet mérsékelt fizetésért egy pesti nőrokonunk vette teljes ellátásra házához, én Prágából gyakoroltam gyámi hivatalomat. Szabadságra azonban többször leráncdultam az ezredtől Pestre, s egy ily alkalommal magammal hoztam S*** Ferdinand hadnagy barátomat is. E lerándulások aztán ismétlődtek, Ferdinand mindannyiszor velem jött. Röviden, uram, Ferdinand és Eveline megszeretették egymást.

Peregrinusom nagyot sohajtott. Átalában sokszor sohajtott.

— Legutósó lerándulásunk alkalmával úgy váltak el mint jegyesek. Ferdinand ugyan vagyontalan ifju volt, de tehetségei fényes pályára nyitottak kilátást számára az ezrednél, s én, mint nővérem gyámja, évek óta ismervén Ferdinand kitünő, derék jellemét, s szivemből óhajtván nővérem boldogságát, nem ellenzém boldogságuk föltételének teljesitését, t. i., hogy Eveline hugom öröksége letétessék a

katonai törvények által ily házasságoknál kivánt biztositékképen. — Ebben megállapodván, Prágába utazásunkkor Ferdinand és Eveline mint vőlegény és menyasszony váltak el, megjegyezvén, hogy Ferdinand szabadságidejének meghosszabbitását kieszközölvén, s némi dolgokat Prágában s szüleinél is rendbe hozván, másfél hónap mulva visszajövend az esküvőre.

Peregrinusom megint sohajtott. Mondtam, hogy nagyon sokat sohajtozott. Sőt, amint ránéztem, észrevettem, hogy most meg már könyek is vannak a szemében.

— Megérkeztünk Prágába. Magammal vittem Eveline örökségét is, hogy illető helyen azonnal letehessem, s Ferdinand barátom házassági engedélye minél előbb megadassék. Az én örökségem értékpapirokba fektetve, egy bankháznál volt letéve Prágában, hol ezredünk ez időszerint állandóan feküdt. Ferdinand másnap elutazott szüleihez, rám bizván, hogy távollétében tegyem meg a lépéseket az ezredesi irodában, házassága engedélyeztetése iránt. Be is adtam a folyamodást rögtön. Most meg kell jegyeznem, hogy egy ezredünkbeli kapitányért, ki nagy gazdagság hirében állt, s azonfelül főnököm volt, pár hónap előtt 5000 forintig jótálltam.

— Azt roszul tette barátom, — jegyzém meg, — én senkiért sem álltam jót soha.

— Mindjárt megtudja ön, mennyire helyes megjegyzése. A kötelezvény épen lejárt, s a kapi-

tány nem birt fizetni. Nekem kellett tehát. Meg is tettem, mert a kapitány kétségbeesve kért, különben elküldik a szolgálatból. Ezen sajnos körülmény is, meg az is, hogy Ferdinand barátom távolléte miatt egyedül érzém magamat, szórakozás keresésére kényszerített. Balcsillagzatom egy játékbarlangba vitt. Játsztam. Nyertem, vesztettem, vesztettem, nyertem. Egy éjjel örökségem utolsó fillérét is elvesztém. Nem írhatom le önnek, mit érzék. Egyetlen hatosom maradt, lutriba tettem az 5, 10, 30 számokra. Mind a három szám kijött, négy száz forintot nyertem! A kártyaasztalhoz siettem, hogy visszanyerjem vele elvesztett örökségemet, elvesztém a négyszáz forintot is. De már akkor a játékszenvedély martaléka valék! Hogy visszanyerjem veszteségemet, nővérem nálam levő örökségét is kockára tevém. — Elvesztettem ebből is 5000 frtot. Azt hittem, megőrülök, szerencsétlenségemre nem. De azért volt erőm, nem játszani többet. — Megérkezett Ferdinand. — Leérkezett házassági engedélye is, csak a tizezer forint tétessék le. — Most kitudódott, hogy én a tizezer forint felét elkártyáztam. — Az ezredtől elcsaptak. — Ferdinandnak adtam a maradt ötezer forintot, hogy szerezze hozzá, ha tudja, a hiányzó másik ötezeret, s irja meg Evelinenek, mit tettem. Szegény Ferdinand sirva megölelt. Én Pestre jöttem, másolásból élek, s minthogy ebből ötezer forintot nem tehetek félre, három esztendő óta minden fillért, ami naponkint három zsem-

lye s egy nyolcadfont szalonna árán fölül keresményemből fönmarad, lutriba teszek, hogy a szegény Eveline hugom és Ferdinand boldogságára szükséges ötezer forintot megnyerhessem.

Peregrinusom, miután az utóbbi szavakat szakadozottan kitördelé, hirtelen elhagyott, s amint a legközelebbi utcába befordult, pillanatra észrevettem, hogy egyik kezét arcához tartja, s e mellől egy kockás tarka zsebkendő sarka lebeg ki. Az utóbbi napokban nedves, szeles idő járt, nekem is négy nap óta már náthám volt.

A távirda-hivatalhoz értem. Ha már eddig voltam, föl is mentem.

— Táviratom lenne Temesvárra, — mondám a távirdai hivatalnoknak.

— Temesvárra ma nem lehet táviratozni, — válaszolá az, a temesvári vonal be van fagyva; a fagy megrongálta:

— No, úgy hát már semmiképen sem akarja a sors, hogy ezek a számok Temesvárra menjenek, — mondám félig magamban, s örültem egy részt, hogy eszerint visszakaphatom még négy forintomat a lutriboltban. (Mert az igazat megvallva, már bizonyosnak kezdtem tartani, hogy magamnak kell viselnem az egész vállalat költségét, a peregrinus bizony meg nem hozza a 2 frt 40 krját holnap reggelre).

A távirda-hivatalnok meghallotta dörmögésemet és érdekkel kérdé:

— Micsoda számokról beszél ön?

— Három számot óhajtottam volna táviroztatni Temesvárra a holnapi húzásra.

— Micsoda számok ezek? — kérdé ismét a hivatalnok.

— 5, 10, 30, — felelém.

A hivatalnok, mintha jóféle rhumot ivott volna, egyszeriben úgy kifényesedtek a szemei : valami lutri-bolond szegény ördög lehetett ő is.

— Fölséges téli számok, — mondá hévvel, — e számoknak okvetlen Temesvárra kell érniök még ma, és pedig távirda utján, mert holnap a huzás, s postával csak a huzás után érkezhetnének meg.

— De mit csinál ön, ha a temesvári sodrony meg van fagyva és használhatlan, mint az imént mondá?

— Mindjárt megmondom. A pest-eszéki vonal rendben van; most tehát kérdést távirok az eszéki állomásra, vajon az eszék-temesvári vonal szintén rendben van-e, s ha igen, nyomban táviratozom ön számait Eszéken át, s még idejében Temesváron lesznek.

— És ha az eszék-temesvári sodrony is megfagyott? — kérdém.

— Akkor lehetetlen ön számainak Temesvárra érkezniök, — viszonzá lehajtott fővel.

— De nincs veszteni való idő, mondá élénken fölkapva fejét, — rögtön megkérdem Eszéket. Meg akarja ön várni a választ? — kérdé felém fordulva. —

Miután a vonal ép működésben van s még néhány elküldendő sürgönyünk van, tehát körülbelül egy félóra mulva tudhatom meg a választ.

— Addig nem várakozhatom; úgyis az üzletbe kellett volna már mennem két óra előtt. Hanem itt hagyom a távirda díjt, 80 krt, ott vannak a számok is, tessék. Legyen szives távirni kegyed, ha lehet, s majd délután, vagy holnap eljövök, megkérdezni, elmentek-e a számaim.

— Jól van. Ha nem mentek volna el, visszakapja kegyed 80 krját, s a lotto-hivatalban is visszaveheti pénzét.

— Alásszolgája!

— Alásszolgája!

Mentem az üzletbe. Ez sem esett még meg rajtam, hogy valamikor ily későn mentem volna. De hogy bebonyolódtam ebbe a lutri-historiába! Üsse kő az egész historiáját. Nem is mentem biz én délután a távirda-hivatalba kérdezősködni. Sőt egészen meg is feledkeztem napi-dolgom közben az egészről, s csak másnap délelőtt, 11 óra körül jutott eszembe, midőn némi végzendőkből pár órai távollét után üzletembe térve, segédeim azzal fogadnak, hogy egy fakóöltözetű fiatal ember kérdezősködött utánam, s nem várhatván meg visszatértemet, 2 frt 40 krt hagyott hátra számomra, nagyon kérvén segédeimet, el ne felejtsék átadni, ha hazajövök.

Tudtam, hogy a peregrinus volt. No, hát mégis elhozta a pénzt. Ezt ugyan nem hittem volna. Nagyon

össze-vissza szedett-vetett pénz volt az a 2 frt 40 kr; csupa rongyos papir hatos, meg kongó krajcár, ugyan hogyan szedte össze?

— Nem mondta az a fiatal ember, hogy visszajő-e? — kérdém segédeimtől.

— De mondta, csak a lottós-boltba ment, várni a temesvári huzás kifüggesztését.

Félegykor ragyogó arccal toppant a boltba, kezében kis papirszeletet tartva. Alig tudott szólni izgatottságában. A kis papirt felém tartva, alig tudott reszkető hangon annyit mondani.

— Nyertünk, uram, nézze, itt vannak számaink!

Olvasám a kis papirszeletet:

— 5, 10, 30!

Peregrinusom elkezdett táncolni a boltban.

— Eveline boldog lesz! Ferdinand boldog lesz!

Ezt mondogatta folyton ujjongva.

No, magam is örültem, az igaz. Siettünk a lottosboltba. Azt mondták, mutassuk elő a távirda-hivatal nyugtáját, hogy a számok csakugyan el lettek küldve tegnap.

Siettünk a távirda-hivatalba.

Azt hittem, soha sem érek föl a második emeletre.

A tegnapi hivatalnok azon értesitéssel fogadott, hogy az eszék-temesvári vonal is meg volt fagyva, számaim nem küldethettek el.

Majd a guta ütött meg! A hivatalnok is tépelődött, mert hiszen a mára már kiengedt távirda utján közöltetvén a temesvári huzás eredménye, már tudta azt. Ki nem mondhatom, mennyit káromkodtam.

A peregrinus meg azalatt hirtelenében leugrott az ablakon át az udvarra. Nem rak többet a lutriba soha.

Nem tudom, férjhez megy-e mármost valamikor Eveline kisasszony.

Az ezüst sarkantyu.

— Elbeszélés. —

Egyik este beültem a „Magyar király“ előtt állomásozó társaskocsik egyikébe, hogy a császárfürdőbe menjek. Még senki sem ült ben.

Nem sokára jött egy nő, és sietve igyekezett beülni. Egészen sötét volt, de egy távoli lámpa futólag ráeső világánál körvonalokban mégis fölismerém, hogy az iparos osztályhoz tartozó, mintegy negyvenéves nő lehet.

Valami csomagot tartott kezében, melyet, amint gyorsan belépni akart, majdnem elejtett, én azonban még jókor utána kaptam.

— Az Istenért, uram, — kiáltá ijedten, amint visszarántám a csomagot, — össze ne zuzza, ami benne van!

— Teringettét, — mondám, magam is szintén megijedve, miközben odanyujtám a csomagot, oly vigyázva, mintha tojások lennének benne, s a külső fogásról csakugyan erre is lehetett következtetnem; hát olyan féltő portéka van benne?

— Hogyne! — mondá a nő velem szemben helyet foglalva, s gondosan ölébe helyezve a csomagot. — Csupa vajas pogácsa!

— Vajas pogácsa? Az nagyon jó!

— Ugy-e bár? Férjem is nagyon szereti, neki viszem. Szegény, beteg.

Itt nagyot sohajtott. Arcát nem láthattam, mert a befagyott kocsiablakokon át semmi világosság sem birt bejőni a távoli utcalámpától.

Aztán lassan felém hajolt és halkabb hangon folytatá:

— Budán van szegény, már nyolc esztendeje, az őrültek házában.

— Istenem!

— Igen, uram, már nyolc esztendeje. Talán ismerte is őt, uram: Rabe Dániel, hites alkusz.

— Nem ismertem.

— Derék, becsületes, szorgalmas ember volt. Tizennégy esztendőt töltöttünk egymással, gyakran nélkülözésben, de boldogan. Nem volt egy órai viszály sem köztünk soha. És ha most minderre visszagondolok!

Ismét sohajtott.

Habár tapasztaltam, hogy a társaskocsikon ismeretlenek közt is nagyon könnyen megy a beszélgetésbeeredés, mégis meglepett volna az ismeretlen nő közlékenysége, ha közleményei különössége mellett eszembe jutott volna gondolni arra. Zavarban voltam, nem tudván, mit mondjak, pedig az ismeret-

len nő, úgy tetszett, megszólamlásomra vár. Csak jönének már más vendégek is az omnibuszba.

— Hát hozzá megy most kegyed? — mondám.

— Igen.

— Ily késő este?

— Oh, engem akár mikor bebocsát a kapus; már jól ismer nyolc esztendő óta. A hét órai omnibuszszal aztán megint visszajövök. Aztán, különben is csak este jöhetek; egész nap varrnom kell, hogy a mindennapit megkereshessem.

— És férje megörül látogatásának?

— Oh, igen nagyon. Alig, hogy megpillant, hozzám jő, s mosolyogva megszoritja kezemet. Én aztán rögtön átadom neki a vajas pogácsát, mit egész életében legjobban szeretett. Ha látná, uram, mily hálásán köszöni. Bevezet kis szobájába, s gyöngéden leültet maga mellé. Aztán beszélgetünk mindenféléről. Mert tudnia kell önnek, hogy hónapjában csak háromszor-négyszer vannak önkivületes órái, máskor teljes eszméletnél van. Gyakran haza is eresztik velem egy pár napra, ha kivánom, s ilyenkor eljárunk sétálni, ha szép idő van, a városligetbe. Senki sem hinné, aki igy velem látja, hogy mily borzasztó betegségben szenved. Csak sarkantyut ne lásson, mert ennek látása azonnal előidézi rohamát. Az borzasztó. Nem visel ön sarkantyut, uram?

— Nem.

— Férjemnek gyönyörű ezüst sarkantyuja volt...

Most valami szatócsné-féle nő szállt be kocsinkba, s amint mellettem nagy kosarával elhelyezkedett, hallottam, hogy dörmögé magában:

— Gott s' 'lob, kane Cigarren!

A jó asszony hihetőleg nem szerette a szivarfüstöt, mit valósággal nehéz kikerülni a társaskocsikban. Dörmögéséből következtetve, a szatócsné asszony is tudni látszott ezt tapasztalásból.

Öröme nem sokáig tartott, mert egy férfi lépett be, még pedig égő szivarral.

— No, hab' mer schon a Cigarre! — dünnyögé magában a szatócsné.

Alig dörmögte ezt el, megint egy szivarozó úr ült be.

— Hm, schon zwei Cigarren! — dörmögé fokozódó boszusággal. — I mein, der Kerl könnt schon fahren.

A szatócsnénak ma szerencsétlen napja volt: ujra egy szivaros úr ült be.

— Na i dank schön! Drei Cigarren! — dörmögé hallhatólag, és — sogar vier Cigarren!! — kiálta föl elkeseredve, amint az érkező mögött még egy negyedik szivarozót pillantott meg, ki szintén beült, közvetlen a háborgó szatócsné mellé.

Az urak füstöltek, a mellettem ülő szatócsné hihetőleg egész ruhatárt az orrára fogott, — (a sötétben nem láthatta senki) — legalább úgy tetszett, mintha akár egy garderobeból dörmögné:

— Da wird a Rauch!

Képzelődés volt-e, de mintha a szivarozók nevetést fojtottak volna magukba, hanem a szivarozást nem hagyták abba, úgy, hogy a szatócsné csakhamar beteljesülve is érezhette jóslatteljes kifakadását, mert tompán hangzott almáriumából:

— Herr Jé, da is' á Rauch!

A szivarozó urak nem fojthatták tovább el nevetésüket, elkacagták magukat. A szivarozást egyikük sem hagyta abba.

A kocsi indulni készült, még csak egy üres hely volt.

Erre is érkezett pályázó, szintén a szépnemből. Ezt is szatócsnénak lehetett volna tartani, hanem miután szomszédnőmre már ráfogtam ezt a titulust, hadd cimezzem az ujonérkezettet kulcsárnénak. Elfoglalta az egyetlen üres helyet.

— Tessék fizetni, — szólt be kocsisunk a nyitott ajtón.

Sietett mindenki odanyujtani 12 krajcárj át csakhogy mihamarabb induljunk már.

— I hab schon gezahlt, Szé! — hangzott valahonnét a kocsi alul, pincéből, vagy honnét, t. i. mellőlem a szatócsné ajkairól, ki folyton ruhatárába volt bujva, vagy talán magával hozott roppant kosarába, nem tudhatta senki a sötétben, elburkolt hangja pedig minden lehetőt és lehetetlent hihetőnek gyanittatott.

— Igenis, asszonyság, nem felejtettem el, — mondá magyarul a kocsis.

— Was sagt er? Was fehlt ihm? — dünnyögött a garderobe.

Megmagyaráztatott a szatócsnénak, hogy nyugodt lehet, a kocsis nem felejtette el, hogy fizetett.

— Gott sei dank', also fahr mer schon amol, i erstick glei!... Herr Jé, was für á Rauch!... Vier Cigarren!...

Mindenki fizetett már, kivévén a kulcsárnét, ki kapkodva keresgélt táskájában, zsebeiben, keblében.

— Nem találom a pénzemet — — hová tettem — —? Aztán, tudja-e maga kocsis, a bombatéren álljon meg, ott kiszállok — —

— Tessék meghuzni a zsinórt, amely a kocsiban lóg, majd aztán megállok.

— Hagyjon békét nekem maga! Tegnapelőtt is figyelmeztettem, mikor fölültem, hogy álljon meg majd a bombatéren, s maga bolondjában egész az irgalmasokig elvitt.

— Bizonyosan elfelejtettem; nem juthat az embernek eszébe minden. De hát miért nem tetszett meghuzni a zsinórt, mi a kocsiban lóg, mikor látta asszonyság, hogy a bombatérhez értünk?

— Hogyan huztam volna meg, hallja maga, mikor tudja, hogy künn ültem maga mellett a bakon.

Mindenki nevetett.

A kulcsárné megtalálta valahára valahol a pénzét.

— No, itt van egy pengő, adjon vissza.

— Csengő pengő ezüst sarkantyu, — mormogá halkan magában szemközt ülő elbeszélőnőm, kivel a kocsi legbelsejében ültem, — csengő-pengő tarajos ezüst sarkantyu, drága ezüst sarkantyu...

A kulcsárné fizetett, s miután a kocsis megigérte, hogy a bombatéren megáll, elindultunk.

A garderobe alól valami hálaadó dörmögésforma hallatszott, — a szivarozó urak beszélgetést kezdtek; az omnibusz-ló csengetyüje behallatszott, amint kocogva előre ügetett.

— Csengő-pengő ... drága ezüst sarkantyuja volt férjemnek, — mondá halkan s felém hajolva, elbeszélőnőm. — Gyönyörü drága dolog! Rajtam kivül legdrágább kincse volt. Hanem soha sem viselte, csak esküvőnk napján ütötte föl csizmájára, mikor ünneplő ruhájába öltözött, szegény. Különben szent ereklyeként tartotta szekrényünkben... Édes apjától örökölte, kit nagyon szeretett, s ki pandurkáplár volt valamikor a vármegyénél... Nem kóstolja meg uram, ezt a vajas pogácsát?

— Köszönöm. — —

Mit is mondhattam.

Ezalatt egyet a kezembe erőszakolt. Mondtam, hogy haza viszem kis hugomnak. Úgyis mindig kutatja zsebemet.

— Magam sütöttem, épen úgy, ahogy Dániel szereti; majd megkóstolhatja ön. Oly omlós, hogy szinte olvad. Akkor is épen vajas-pogácsát akartam sütni, mikor nyolc esztendő előtt férjemmel az a sze-

rencsétlenség történt. Mert hát épen esküvőnk évnapja volt... Hanem tudnia kell önnek, hogy akkoriban nagyon szegények voltunk, nagyon szegények... Férjem több hétig sulyos betegen feküdt, s csak mintegy két hét óta járt fön... Betegsége alatt mindenünkből kifogytunk... Minden holmink után, hogy Dánielnek orvossága legyen, legdrágább kincsét, a gyönyörü ezüst sarkantyút is zálogba kellett tennem... Ő nem tudott róla semmit!... Rettenetes, ha megtudta volna!... Nekem is majd a szivem szakadt meg, amint a zálogházba vittem... Ugy tetszett, mintha megloptam volna Dánielt... Mert hisz nem lehet kimondani, mily szent ereklyeként tartotta azt a gyönyörü ezüst sarkantyút... Azt hiszem, sőt bizonyosan mondhatom, magam sem láttam soha olyan szép ezüst sarkantyút... Aztán semmi más emléke nem volt édesatyjáról!...

(— Aber, — vier Cigarren! — dörmögött a szatócsné, — vier Cigaren!... Áne saub're G'sellschaft!)

Az urak hallották, nem hallották : szivaroztak háboritlanul. Azt hiszem, mégis hallották, mert akkora füsttengerben lélegzettünk, mintha csak készakarva akarták volna bosszantani elkeseredett szomszédnőmet. — Annyi igaz, hogy nevetgélve beszélgettek maguk közt, úgy, hogy a zajban csak magam hallhattam — Rabenét, ki időnkint el-elhallgatva, ismételve megszólamlott, anélkül, hogy ösztönzésemre várna. Részemről sajátságosan éreztem magamat

szokatlan közlékenysége folytán. Magamban legőszintébb részvétet éreztem, de nem tudva, mit szólni, csak mindennapi részvevő megjegyzésekkel töltém ki elbeszélése szüneteit.

— A világért sem mertem volna megmondani neki, hol a sarkantyú, mikor fölgyógyult, s folyton reszkettem, hogy minden pillanatban keresni találja... Három hónapnyira volt még esküvőnk évnapja; föltettem magamban, hogy odáig mindennap félreteszek, ha meg is koplalnám, négy krajcárt, hogy akkorra megtakarítsam a két forintot, mit a gyönyörü ezüst sarkantyúra a zálogházban adtak... Mert, képzelje, uram, nem kölcsönöztek többet arra a drága ezüst sarkantyúra... Értettek is ott hozzá!

A kocsi megállt — a bombatéren voltunk. A kulcsárné kiszállhatott ahol akart, a nélkül, hogy meg kellett volna rángatnia a zsinórt (nagy költői föllengzés zsinórnak nevezni azt a megviselt kötőfékszár-darabot), mit bajos lett volna megtalálhatni a sötétben.

Kocsink, egy embertehertől megszabadulva, tovább döcögött.

(— Saub're G'sellschaft! — dünnyögött mellettem a szatócsné, — pfüh!)

— Mire elérkezett esküvőnk évnapja, — folytatá Rabené, — meg volt takaritva két forintom a sarkantyú kiváltására, s a hét krajcár kamat is. Az utósó krajcárt épen az utósó előtt való napon tettem félre, mert ah, minden igyekezetem mellett sem te-

hettem félre mindennap negyet... Hálát adtam az Istennek, hogy Dániel az egész idő alatt egy szóval sem hozta elő a sarkantyút... és én mint rettegtem! soha sem mertem nyugodt lelkiismerettel a szemébe nézni... De volt is ideje egy szóval is előhoznia!... Nagy szükségben voltunk, s napestig a házon kivül lótott-futott mások ügyleteiben, hogy estére összelóssa-fussa valahogy a másnapra valót... Ah, uram, keserves a kenyere egy szegény becsületes alkusznak!... Amit én kereshettem varrásommal, nagyon csekélység volt, s fölment nem sok, de terhes adósságunk kamataira...

(— Saub're G'sellschaft).

— Korán reggel meggyurtam a vajas-pogácsának való tésztát, — (ez volt ünnepi ebédünkre szánva a kappanon kivül, mit szegény férjem az ünnepély előtti este hozott haza a mai nap ünnepélyesebbé tételére) — s miután még előbb férjemmel kölcsönösen fölköszöntöttük egymást, s minden jót kivántunk, s örökké tartó szeretetet fogadtunk egymásnak: valami ürügyet mondva, vittem a 2 forint 7 krajcárt a zálogházba, hogy mire férjem délben haza jő az ügyletekből, s ünnepien föl akar öltözni, a szekrényben találja a sarkantyút... Szaladtam — igazán, repültem, hogy lakásunkról (a hársfa-utcában laktunk) mihamarább a zálogházhoz érjek... Tudja ön, hogy ez majdnem egy félórai ut... Lélegzetvesztve érkeztem meg... elömutattam a zálogjegyet — oda akarom adni a két forint 7 krajcárt, — a két forint

hét krajcárt elvesztettem!... kerestem mindenütt — nincs, nincs!... futok haza — pedig tudtam, hogy magammal vittem; fölhányok mindent — — férjem már elment az ügyletek után — — a pénzt nem találom sehol!... Szaladok vissza a zálogházhoz vivő utcákon — kérdezősködöm — sirok — azt hittem, meg kell őrülnöm... megint vissza haza — aztán ismét a zálogházhoz — — ujra haza, a kapu előtt összerogytam... mikor magamhoz tértem, lakásunkban feküdtem az ágyon... férjem ágyam mellett ült — ránézek: már őrült volt!... Hazatérve kereste édesatyja sarkantyuját, s a ruhámból kihullott zálogjegyből megtudván, hogy én ez általa oly szent ereklyeként tartogatott kincsét kegyelet nélkül elzálogositám, fájdalmában megőrült... De hát, én szerencsétlen, tudhattam volna ezt előre, — minek zálogositottam el a drága szép sarkantyut!... Inkább akármit mást!... De mikor már ágyiruhámat is elzálogositám előbb, és egyáltalában nem volt már semmi elzálogosithatónk!... Hát meghagytam volna őt orvosság hijján halni!... Mindegy!... Ő megőrült!...

Rabené zokogva szoritá arcára kendőjét.

Utas-társaink semmit sem hallottak szavaiból, élénk beszélgetésben voltak. Szivaraik folyton füstöltek.

(— Saub're G'sellschaft!)

Kocsink most megállt, egészen közel egy utcalámpához.

Kocsisunkkal egy férfi — mint az utca-lámpa világánál jól kivettem, torzonborz szakállu, szürke öltözetü éltes egyén — beszélgetést kezdett, több kérdést intézvén hozzá.

Aztán egészen a kocsihoz lépve, az ablakon át, épen Rabenének szemközt, betekintett.

— A férjem! — kiálta föl Rabené, amint a férfi jól megvilágitott arcát megpillantá.

Ezzel fölugorva helyéről, s keresztül furakodván a vendégek közt, hirtelen kiugrott a kocsiból, s az emlitett egyén keblére borult.

Kocsink megindult.

Uti társaim nem értvén semmit a jelenetből, csipős megjegyzéseket tettek az oly feleségi gyöngéd ragaszkodásra, mely miatt másoknak tyukszemtiprásokat kell kiállani, aztán füstöltek tovább.

Én sajátságos lelki hangulatba mélyedve a hallott történet és látott jelenet fölött, igyekeztem kilátni valahogy a kocsiablakon, hanem a sötétség minden ügyekezetemet meghiusitá.

A szatócsné eközben kibontakozott a garderobeból, s mármost egészen elfátyolozatlan, illetőleg elnagykendőzetlen hangon dörmögé: „Saub're G'sellschaft!“ — és pedig nem mint eddig öt, — hanem két percenkint.

Az urak már nem is fojták el nevetésüket.

Végre úgy látszott, megérkeztünk ama tájékra, hová szomszédnőm vágyakozott, mert megkapta a zsinórt, s irgalmatlanúl megrángatta.

A kocsi megállván, kiszállt, hanem mikor már a földön volt, visszafordult, s behajolván az ajtón, nyomatékkal mondá:

— I dank' für die G'sellschaft!

Nem szünt meg az átalános kacagás, mig csak a császárfürdőhöz nem értünk.

* * *

Másnap reggel nyolc óra tájban Pestre indultam egy császárfürdői omnibuszszal.

Reggelenkint egy személylyel is megindulnak e kocsik, remélvén, hogy útközben mindig akadnak beszállókra.

Egyedül levén, mig kocsim lassan döcögött a kegyetlen kövezeten, amely akkoriban is volt ily jó, mikor még nem hozott a város Amerikából polgármestert, — egy reggeli lapot olvasék.

Nem sokára, amint az őrültek házát elhagytuk, a kocsi megállt, s belépett a tegnapi torzonborz szakállu, szürke-öltözetü egyén, Rabené férje.

Becsapta maga után az ajtót, mire a kocsi tovább ügetett.

Összeborzongtam. Képzelhető.

— A szerencsétlen kiszabadult! — gondolám, majdnem, vagy talán igazán is, reszketve.

Kezem, melylyel az ujságlapot tartám, megmerevült.

Nem birtam levenni szemeimet az arcáról, mely sápadt és láthatólag kimerült volt.

Tekintetét merőn reám szögzé. Szemeiből végtelen szomoruság látszott, de én valami borzasztóbbat képzeltem látni azokban.

Szükségtelen mondanom, hogy leirhatlan izgatottság fogott el. Véremet hülni éreztem.

Még mindig merőn reám nézve, megfogta az ülés párkányát, s lóditást adva testének, egészen a velem szemközti helyre csuszamlott a hosszu bőrülésen.

Térdei az enyimet érinték — nem mertem, s most bátran mondhatom, nem is tudtam megmozdulni.

Lélegzetem elállt.

— Megismertem önt, — mondá tompa hangon, — szeretem, hogy találom. Tegnap este ön együtt jött nőmmel az omnibuszon, nemde?

— Igen, — hebegém.

— Tegnap este a nőm felől való oldalról néztem be először az omnibusz ablakán, s jól láttam ön arcát, ezért ismertem most önre... Nőm egy történetet mondott el önnek?

Nem tudtam, mit lenne tanácsosabb válaszolnom.

— Oh, dehogy, — mondám.

— Ne tagadja... Nőm maga mondta ezt nekem...

— Ő mondta?...

— Igen, ő maga. Vallja be már most, úgy-e, egy történetet mondott el önnek?

Mintha türelmetlen kezdett volna lenni.

— Igen, — válaszolám.

— Rólam?

— Igen.

— Meg egy ezüst sarkantyuról?

— Meg arról.

Végig simitá arcát.

Aztán elmélyedni látszott.

Én — én mozdulatlan ültem helyemen.

— Ön igaz történetet hallott, uram, — folytatá kis vártatra föltekintve, csakhogy, tevé hozzá nehéz sohajjal, némi eltéréssel. Nem én vagyok a beteg, hanem ő, szegény nőm.

Tanácsosnak tartottam, tetetni magamat, mintha hinném. Csak meg merném rántani a zsinórt, gondolám magamban. De ily kockáztatás vakmerőség lett volna.

— Legyen nyugodt, uram, — folytatá; — ne féljen tőlem, — tevé aztán hozzá szomoru mosollyal... Igazat mondok önnek... Szóról-szóra tudom a történetet, amit nőm önnek mondott Szóról-szóra elmondja azt akárkinek, amint rohama közeledőben van. Szóról-szóra igaz az, egészen azon pontig, midőn nőm, saját szavai szerint is, lakásunk előtt összeroskadt... Amint néhány homályos pillanatra magához tért, fájdalmasan győződtem meg szomoru betegségéről... Az a rögeszméje támadt,

hogy kis ereklyénk elzálogositása, s annak esküvőnk évnapjára való vissza nem szerezhetése miatt én kétségbeestem és megőrültem... E rögeszmével küzd, szegény... Időnkint, egész egy hétig is világos napjai vannak, s ilyenkor néha pár napra el is viszem szállásunkra, hol háboritlanul tesz-vesz, mignem egyszer csak hamuból gyurt vajas-pogácsa sütéséhez fog, s ekkor tudom, hogy az intézetbe kell őt hoznom. Tegnap szerencsétlenségre nem voltam honn, a házmesterné pedig, kit fölügyeletére fölkértem, lebetegedett. Háboritlanul megsüté számomra hamupogácsáját, s mikor én hazaértem, már el is indult vele, hogy az intézetbe hozza. Én egy bérkocsiban már hamarább jártam az intézetben, s minthogy oda még nem érkezett meg, gyalog visszafelé indultam, hogy nem látom-e meg valahol jöni, s az omnibuszokat is megállitgatám.

Tépelődni kezdtem magamban, hátha csakugyan igazak szavai... hisz, most láttam, hogy tiszta szemeiből csak szomoruság látszik. — — De a nő is oly értelmesen beszélt tegnap!

Az Isten irgalmazzon nekem, valóban nem tudtam, melyik hát a szerencsétlen... Szorongásom azonban, amint Rabe nyugodt bánatos arcára néztem, tünni kezdett ugyan, de nyugodtságom nem tért vissza.

— Ön tudja, — folytatá, — hogy az omnibuszban megtaláltam nőmet... Bevezetém az intézetbe... Ellenállás nélkül jött; az én szavam mindig csilla-

pitólag hat reá, csak rohamaiban nem. Akkor nem ismer meg engem sem... Tegnap még csak közeledőben volt iszonyu betegsége, s beérve az intézetbe, még közlé velem, hogy a vele szemben ült urnak elmondta a történetet... Az éjjel tiz óra tájban nyugtalanabbb kezdett lenni — — tizenegy órakor végkép kitört a rettentő betegség... Iszonyu éjszakája volt és van még most is, mert hisz reá nézve most nappal is éjszaka van!...

Rabe könyezett.

— Isten önnel, uram, — mondá kezet nyujtva.

Én gépszerüleg nyujtám oda az enyémet.

Aztán megállitá a kocsit és kiszállt.

Elbeszélése alatt eszembe jutván, hogy tegnap zsebemben feledtem a nejétől kapott pogácsát, most, amint magam voltam, amit Rabe jelenlétében nem mertem tenni, feszült kiváncsisággal vettem elő a pogácsát.

Hamuból volt.

— Szegény asszony! — mondám magamban.

Kocsink a bombatérnél haladt.

Kinéztem az ablakon, — láttam, mint fordul be Rabe a térre.

Nyolcórai reggeli misére harangoztak. Rabe belépett a templomba.

Szüreti mulatság.

(Megénekli egy feketevérü fővárosi gavallér.)

Van nekem egy vidéki jó barátom, aki rendesen minden öszön megszokott híni szüretre. Az idén végre rászántam magamat, hogy engedek a szives meghivásnak s kimegyek hozzá mulatni.

Meguntam a fővárosi zajt, a zsibongó néptömeget, meguntam minden lépésnél oldalba löketni magamat valamely polgártárs által, vagy oldalba lökni valamely polgártárst, meguntam az egyforma házakat és egyforma embereket. Meguntam bámulni a városerdő sovány fáit, melyek ép oly unalmasak és kiaszottak, mintha a városban sétáló ifju urak képeit vették volna föl.

Ki tehát falura mulatni!

A meghatározott napon barátom értem jött, s reggeli három órakor fölvert álmomból, tudtomra adván, hogy hat órakor indulni fogunk. Mai napig sem tudom, hogy miért volt szükséges ezt nekem három órával előbb tudtomra adni, valószinüleg azért, hogy azon három óra alatt időm legyen ott-

hon kipipázni magamat, mert utközben csak szivaroztunk.

Mikor megérkeztünk barátom falusi lakására, már egy sereg vendéget találtunk ott. Közép számitással az egész házban, ha kissé összeszorulunk, elfért 10—12 vendég, az én barátom meghitt vagy harmincat.

E szép vendégszeretetnek következménye aztán az lett, hogy egy embernek sem jutott hely, hova lefeküdjék.

A nők valahogy beszorultak két szobába, melyeket nagy küzdés után sikerült elfoglalniok a lovagias ifjuságtól. Az ajtók bezárattak, s az asszonyok és kisasszonyok alhattak tetszésükre, ha ugyan ebbeli szándékukban nem gátolta a nemes ifjuság, mely tiszteletükre egész éjjel hallatlan lármával huzatta a csárdásokat az ablak előtt.

A férfiak, kiket a virrasztás gondja illet, mig a nő alszik, e kötelességüknek hiven megfeleltek. Alvásról szó sem lehetett. A vidám társaság előkészítette magát a holnapi szüretre.

Néhány ur az asztalhoz ült s kezébe vette a kártyát. Négyen voltak s három közülük már oly állapotban, hogy a makdisznót nem tudták megkülönböztetni a tökdisznótól. A negyedik is csak nagy bajjal tudta megkülönböztetni.

Egy fiatal ur azt a mulatságot találta ki, hogy minden embert sorba ölelgetett, nem vévén ki a cigányokat sem, s mindenkinek égre földre esküdö-

zött, hogy a fejéhez vágja azt a boros poharat, ha az ő barátságára ki nem iszsza fenékig.

Egy másik ur erőnek erejével be akart törni a nők szobájába. Ő a feleségéhez akar menni, neki azt nem tilthatja meg semmiféle emberi törvény, hogy ő saját feleségéhez be ne mehessen. Megesküdött ő az oltár előtt, hogy holtáig el nem hagyja.

Minden ember lármázott — csak a házáért; ittak, kiabáltak a házáért, és a háziurnak legalább husz poharát eltörték a házáért.

Álmos voltam és fáradt, de e pokoli zajban alunni lehetetlen volt. A falusi mulatság kezdett kissé nem tetszeni.

A nők is megunták a tiszteletükre rendezett irtózatos lármát, s gondolván, hogy alunni úgy sem lehet, legalább valami hasznát akarták venni az időnek, kijöttek táncolni.

Kár, hogy néhány perccel előbb nem jöttek; szerencséjük lett volna látni tisztelt férjeiket és drága imádóikat, hogy rohantak mindnyájan versenyezve Juliska szobaleány udvarlására. Most már csak a primás cigánynyal összeölelkezve találták az urakat, s köztudomás szerint a primás meg nem olyan személy, hogy a tisztelt hölgyek félthetnék tőle férjeiket.

Most ujra elkezdődött a tánc. Ha már alunni semmmikép sem lehetett, szomorodott szivvel én is csak a táncolók sorába álltam. No hiszen, ha mulatság kellett, van itt elég, csak győzzem.

Barátom figyelmeztetett, hogy a nők sértésnek fogják venni, ha mindenkivel nem táncolok. Boldogságos isten, de hát udvariasságból agyonöljem magam a táncolással?

— Hja, édes barátom, ez itt így szokás. Akivel nem táncolsz, az elhiresztelí, hogy civilizálatlan vad ember vagy, valami hottentotta, aki nyers hússal él, s eleven kígyót eszik.

Nem volt kedvem kihíreszteltetni magamat vad hottentottának; inkább táncoltam.

De mi volt az én táncolásom a többi fiatal úr táncához képest. Azok izzadtak s forogtak, mint valami gőzgép. Én nem birván ki velük a versenyt, ki nem kerülhettem, hogy vad hottentottának ne tartsanak.

Reggelre mind lángvörösek lettek, urak és hölgyek. A táncnak vége lett. Minden ember meg volt elégedve a más ember feleségével.

Én egy szögletbe huzódva tünödtem azon, vajjon miért volt szükséges nekem Pestről kijöni, hiszen tyukszemeimet ott is épen így összetapostathattam volna.

Nem sokáig engedtek időt a gondolkodásra. Az egész társaság készült kiindulni a szőlőbe, amivel okvetlen sietni kellett, hogy fölhevülten juthassanak ki a reggeli hideg levegőre.

Ha egyedül nem akartam otthon maradni, nekem is a többiekkel kellett mennem, s megkisérteni a társaság többi tagjai által megkisérlett experimen

tumot, vajon mennyire birja ki tánctól fölhevült tüdőnk a reggeli metsző levegőt.

Engem tiszteletből valami báróval ültettek egy kocsira; kivülünk még két vizsla foglalt helyet a kocsiban, igen okos és nemes állatok, s a báró urnak állandó kísérői.

A kis közbirtokos urak csak feleségeikkel és leányaikkal jöttek.

A báró úr érezte, hogy ő itt az egyetlen báró s a két nemes állat, kik velünk szemközt foglaltak helyet, szintén érezték, hogy ők nem valamely közönséges ember kutyái.

Hektor épen előttem ült és nem engedte meg semmiképen, hogy lábamat kinyujthassam. Végre meguntam összezsugorodva ülni, s tetszik vagy nem tetszik Hektornak, megpróbáltam kinyujtani lábamat, de e percben Diána is, ámbár a gyöngéd nemhez tartozott, harcias mogorvasággal támadott rám.

Kénytelen voltam előbbi helyzetembe visszahuzódni, amit a báró is helyeslőleg látszott fogadni.

Útközben aztán a báró elbeszélte mindazt, mi a két nemes állat családfájára vonatkozott. Ebből kiderült, hogy Hektornak anyai ágról származó nagyatyja egy herceg kutyája volt.

E perctől kezdve még nagyobb tisztelettel tekintettem a nemes állatra.

Nem tudom, meddig tartott volna még Hektor genealogiájának elbeszélése, ha meg nem érkezünk a szőlőbe.

A keskeny lejtős uton most egyszerre minden kocsi előre tört, mindenki első akart lenni a megérkezésben az urkocsisok közül. Nyolc kocsi rohant egymásra nyakra főre, lovak összeakadtak, kerekek ropogtak, hámok szakadtak, urak pattogtak, asszonyok sivalkodtak.

Szerencsére csak három kocsi fordult föl.

A szőlőben aztán ketté oszlott a társaság. A hölgyek a csinos gunyhóba vonultak, az urak lehevertek a gyepre a tűz mellé. Mivelhogy most nem táncoltak, semmi közük sem volt egymással.

A tűz mellett nagy bográcsokban főtt a hús. Délfelé Hektor, ki megunta már az ebédre való várakozást, egy alkalmas percben két első lábát óvatosan fölnyujtotta, hogy közelebbről megvizsgálhassa a bogrács tartalmát, s annyit, amennyit elégnek gondolt, előlegezett magának az ebédből.

Nagy lett a sivalkodás az asszonynép közt. E nagy veszedelem idején egyedül az vígasztalta a megszomorodottakat, hogy a másik bográcsból még nem evett a kutya.

Azonban Diana, ki nem tűrhette azt az igazságtalanságot, hogy barátja már ebédelt, ő meg nem, szintén kilesett egy alkalmas percet, melyben a második bográcshoz közelithet. Ő is fölemelte mindkét lábát, de nem birván barátja ügyességével, az egészet fölforditotta s mindenestől a hamuba döntötte.

A két nemes állat ezt elvégezvén, nyugalomra tért.

Annyit már láthattunk, hogy a bográcsos húsból nem fogunk enni. Minden reményünk abban összpontosult, amit a szakácsné fog hozni hazulról.

Némelyikünk már hosszunak kezdte találni az időt, mit a szakácsné várásában eltöltöttünk. Délután egy órakor a háziasszony egy küldöttet menesztett a szőlőből a szakácsné siettetésére.

A küldött meg is találta az ifjuasszonyt otthon ülve szépen s egészen más dolgokkal elfoglalva, mint a főzés mesterségével. A küldött egy forintos bankóért, melyet egy fiatal úrtól kapott, illően elhallgatta a látott dolgokat.

Végre csakugyan kijött a szakácsné is, hozván magával egyetmást, ami történetesen össze nem égett.

Mindenki sietett enni, azt, amit kapott. Nekem egy omlette jutott. Megtaláltam benne Várhelyi Dezső barátom szivarszopókáját.

Hektor és Diána, kik kipihenték már magukat a bográcsos kaland után, ujra étvágyat kezdtek érezni, s fölszólítás nélkül helyet foglaltak a társaság közt. Mivel a báró úr két nagyterjedelmü krinolin által egészen el levén takarva, hozzá nem férhettek, mint régibb ismerőst és utazótársukat engem kerestek föl.

Mellém álltak s fogaiknak mérges vicsoritásával kényszeritettek, hogy minden tálból adjak nekik önkéntes kölcsönt.

Ha Hektornak adtam valamit, Diana fenyege-

tett, ha Diánának adtam, Hektor mordult rám, s ha egyiknek sem, akkor mind a ketten.

Egyéb veszedelem nem ért az ebéd alatt, mert azt a kis tréfát számba sem vehetem, hogy egyik urnőnek két nagyreményü fiacskája két felől oldalzsebeimbe kapaszkodván, mind a kettőt lehasitotta. Mamájok e tettért megdorgálván őket, megparancsolta, hogy kérjenek bocsánatot, és csókolják meg a bácsit, amit nagy rémülésemre meg is tettek. Piszkos volt mind a kettő musttól és mástól, mint valami eszkimo.

Evés után a cigányok amugy keservesen rákhuzták, és ujra kezdődött a tánc, ami, ha őszintén meg kell vallani, nagyon kereszténytelen dolog volt, telt gyomorral táncoltatni az embereket. — A' zene harsogott s nagyobb mulatság kedvéért a szedőnépnek is megengedtetett, hogy ők is kurjongathatnak.

Némely urak vivátot lövöldöztek puskáikból. Nagyon mulatságos volt. Én is kaptam két szem sörétet a vállamba.

Egyik fiatal úr a társaság mulattatására tüzes békákat dobott a táncolók közé. A hölgyek sikoltozva szétfutottak, a lőporos papirosok pattogva és szikrázva ugráltak, a fiatal urak kacagtak. Csak egy hölgynek a ruhája gyuladt meg, azt is eloltottuk.

A zene ujra megszólalt, a tánc ujra kezdődött, a rakétás fiatal úr ujra szétrobbantotta tüzes békáival az egész csoportozatot.

Ez a mulatság mindaddig tartott, mig a fájerwerk ki nem fogyott.

Már déltájban kezdett az eső szemetelni; este felé szakadt ahogy csak szakadhatott. Mindnyájan a gunyhóba szorultunk. Hektor és Diána is közénk jöttek, az egyik épen szakálomhoz dörzsölvén sáros hátát.

Nem vehettem tőle rosz néven. Azt csak nem kivánhattam, hogy ilyen nagyuri kutyák odakünn ázzanak az esőben, mint valami paraszt ember.

Mikor végre az eső szünni kezdett, a hölgyek kocsira ültek és hazamentek aludni. Én szerencsétlenségemre nem lévén hölgy, kénytelen voltam a másik éjt is álmatlanul tölteni.

Az urak elhatározták, hogy egész éjjel künn fognak mulatni a gunyhóban.

Mulattunk is, már tudniillik aki birta ezt a rémséges ivást.

Éjfélután elhuzódtam a gunyhó hátterébe, hol egy csomó zsúppon elnyujtózva végre kezdtem elszenderedni.

Egyszerre csak puff! valami nehéz test rám zuhant.

A fiatal urak egyik bajtársukat, ki már kidölt az ivásban, alunni küldték, azaz megfogták kezét, lábát s hátra vetették a szalmára, hol én feküdtem.

A mulatság tovább tartott. Nemsokára hasonló módon egy másik bajtársat küldtek nyugalomra.

Utoljára agyon nyomnak, gondoltam magamban s célszerűbbnek tartottam kívánszorogni búvhelyemből. No, aztán mulattam én is, mint a többiek. Már elmult egy hete, mégis fáj utána a fejem.

Házigazdám rendkivül örült, hogy ilyen jól mulatok, nem akart még harmadik nap sem elbocsátani, s megigértette velem, hogy jövő őszszel megint kimegyek hozzá szüreti mulatságra.

Egy nagyon mulatságos történet.

Volt egyszer egy ember. Nagyon szerencsétlen flótás volt, nem azért, mintha flótakészitő lett volna, s a flótáknak nem volt kelete, hanem azért, mert humorisztikus novellakészitő volt, s ezeknek nem volt keletük. Nagyon higvelejü fráter volt; ennek bebizonyitásául nem akarunk azon tényre hivatkozni, hogy nem volt tagja a magyar tudós társaságnak, hanem röviden elég annyit mondanunk, hogy ilyen elbeszéléseket szokott irni:

* * *

Két szeretőm volt. Az egyik aranyfürtös, szőke, neve Julia. Oh fölséges Julia! A másik hollófürtös barna leány volt, ki a keresztségben Laura nevet nyert. Oh imádandó Laura!

Az egyik, Julia, a mákos-patkót szerette, Laura a diós-patkót. A hires somogyi Patkó csak patkószeg volt, tekintve azon veszedelmeket, miket ő okozott az embereknek, és azokat, miket az említett mákos- és diós-patkók okoztak énnekem.

(— Kedves férjem, azt üzenik a patikából, hogy a kis gyermek orvossága egy óranegyed mulva kész lesz, 70 krajcár jár érte; az én orvosságomért meg nyolcvan krajcár...

— Összesen egy forint ötven.... Tartozom ugyan a szerkesztőnek hetven forinttal, de egy forint ötven krajcárt még, — azt hiszem, — bizonyosan fog adni a novelláért. Sietek megirni).

Laura a müvészet papnője volt, a budai népszinháznál. Julia személyesen ugyan nem volt semmiféle papnő, azonban volt egy derék káplán unokabátya Szegletfalván. Atyjának igen jóhitelü szappanos-boltja volt a király-utcában. A szép szappanos-hisasszony és a régi jóhitelben álló szappanosbolt meleg sohajokat keltettek nem egy szappanos-legény keblében, hát még az enyémben, aki még csak szappanos legény sem voltam, hanem az „X“ divatlap ujdondásza.

De ha égtem Juliáért, égtem Lauráért is; ha szivembe véstem is Julia arcképét, nem állhaték ellen Laura szemeinek sem, melyeknek fénylőbb lángja volt, mintha Juliáék boltjában egyszerre meggyujtották volna valamennyi gyertyát. Juliáék nem árultak milly-gyertyát.

Szivemben fészkelt mind a két leány, nem tudtam, melyiket szeretem jobban, s e csodálatos kettős szerelem utóbb a diós- és mákos-patkók iránti érzelmeimnek is megfelelő irányt adott, utóbb ezek közül sem tudtam, melyiket szeretem jobban.

(— Uram, ne hoznék fát a szatócstól? A kis György fázik...

— Hozhat, házmesterné, mindjárt, csak hadd fejezzem be irásomat... kapok érte pénzt... nőm tudja.)

Eljött karácson napja. A szép Juliának mákos-patkóval kelle kedveskednem, a bájos Laurának dióssal.

Megvettem mind a kettőt a kigyó-utcai süteményes boltban. Pompás két süteménydarab volt.

Gondosan katulyába téve mind a kettőt, az egyiket elküldém Juliának, a másikat Laurának, egy-egy szerelmet lángoló levél kiséretében.

(— Hallja ön, ha még ma nem fizeti meg a 14 forintban biróilag megállapított perköltségeimet, holnap minden lim-lomját elvitetem.

— Ügyvéd ur! Kérem...!

— Azonkivül 1 forint bérkocsidíjt, amiért ide jöttem. Gyalog jöttem ugyan, de bérkocsin is jöhettem volna.

— Ügyvéd ur!

— Délután 5 óráig elvárom a 15 forintot. Szolgája!)

Szerelmes lovagi kötelességemnek eleget téve, boldogító öntudattal jártam este az utcákon a sokaság közt, melyben boldogabbnak hittem magam, s úgy tetszett, mintha az égen csillagok helyett mind mákos- és diós-patkók ragyognának.

(— Istenem, kedves kis fiam, hogy fázik, mily sápadt! Mindjárt meghal!

— Rögtön kész leszek irásommal, édes nöm, pár percnyi türelemmel légy még. Hozom az orvosságot, azonnal, amint a szerkesztőtől jövök).

Fölpirosnyakkendőzve, ragyogó arccal nyiték be másnap Juliához.

(— Istenem, egyre hidegebb lesz egész teste! Kis fiam, kedves kis György, ne halj meg!)

De mi történik? Julia helyett Laura fogadott, a theátristáné! Nem jót kezdék gyanítani.

— Mit keres ön itt? — kérdé oly hangon, mintha ő lett volna Othello, én meg Desdemona.

— Kedves Laura — — hát... szappant akarok venni!

— Majd megmosom én az ön fejét a nélkül is! Ön nem mond igazat! Beszéljen! Nem szappanért jött.

— Higye meg, Laura, nem egyébért, ha mondom, meg gyertyáért.

— Hah! gyertya! Gyertyát gyujtott ön az én szemeim előtt, csalfa phariseus! De gyujtok már most én is önnek!

Feledém, — mondom, — hogy alkonyat volt. Laura utóbbi szavaira belépett Julia is, égő gyertyával, melynek világánál szemembe ötlöttek az asztalon levő patkóim s leveleim! A küldéskor fölcseréltem a két leány patkóját és a leveleket; e szerencsétlen fölcserélés idézte elő e jelenetet.

(— Ne halj meg kis fiam! Kedves kis György!)

A király-utcai jóhitelü szappanos-bolt és a budai népszinház közt a pad alatt maradtam.

(— Meghalt!... meghalt! Istenem! Istenem!... Ébredj, kis, kedves fiam... György!...)

Miért is nem vagyok én az a platéros?!

1866.

I.

Bizony miért is nem vagyok!

Hogy hát melyik platérost értem? Bizony magam sem tudom én.

Hogy hát micsoda is tulajdonképen az a platéros? Bizony azt sem tudom én. — Hogy hát vitte volna el eszerint az ördög azt az egész historiát? Bizony nem bántam volna én!

Hanem azért csak elmondom. Nem bánja meg aki végig hallgatja. Érdekes egy történet, nem mindennapi, nem történik meg minden jöttment emberen, megéri azt a tiz uj forintot, mit az „Üstökös“ szerkesztője fizetett érte nekem, — ámbár én kétszer tizért sem adnám, ha meg nem történt volna rajtam.

Azon fordul meg az egész, hogy — hogyan, hogyan nem — a mult nyár közepéig senkinek sem jutott eszébe tőlem adófizetést kérni. — Pedig jó

tizenhárom esztendeje vagyok már Pest városának lakosa.

Hanem hát, vannak szerencsefiak, gondolám, bizonyosan a vagyok tudtomon kivül én is, s így kerültem ki eddig e közös honpolgári kötelezettséget. Pirulva vallom be, nem éreztem semmi lelkiismeretfurdalást, hogy eszerint ingyen élvezem az állampolgárságommal, és pesti lakos voltommal járó gyönyörüségeket.

No, hanem egyszer csak, a mult nyáron, eszébe jutottam az adóhivatalnak.

Jő egy adócédula-hordó hozzám, kézbesítvén egy papirost, melyen az adóhivatal fölszólítja „Fürtös Ker. János, platérost", hogy fizesse meg 12 frt adóját, különben jő az exekucio.

— Édes barátom, — mondám, — ön ajtót tévesztett, én nem vagyok Fürtös Ker. János, platéros, hanem Kürtös Kal. József, költő, ezt tudja országvilág, aki csak divatlapot olvas. A dologban tévedésnek kell lenni, mit is ezennel aprehendálok az adóhivatal részéről.

(Könnyen beszéltem, látva hogy az adócédula első megpillantására támadt ijedelmem alaptalan volt: — nem engem, hanem Fürtös Ker. János platérost (mi a mennykő lehet a?) illetvén a memento mori).

Emberem aztán fogta a papirosát, ment vele ajtóról ajtóra az egész házban, s miután sem itt, sem az egész utcában nem találta meg a szerencsét-

len üldözöttet, félóra mulva megint csak visszakerült hozzám, hogy mégis csak nekem kell lennem annak a Fürtös Ker. János platérosnak.

Valahogy sikerült meggyőznöm őt az ellenkezőről, (nem tudom már, egy vagy két hatossal-e?), mire aztán távozott.

Békességben eltelt megint vagy hat hét, mikor egyszer hazamenve, feleségem (no, ha a „Nefelejts“ és a „Divatközlöny“ olvasónői tudnák, hogy van feleségem, bizony nem olvasnák oly osztatlan érdekkel „Hozzá“ „A kegyetlenhez“ stb. cimü, nőtlenséget gyaníttató verseimet), kezembe adja azt az adócédulát, mit a multkori ember nem birt velem elfogadtatni.

— Kedves feleségem, miért fogadtad el ezt az adócédulát?

— Hát azt mondta az az ember, hogy téged illet.

— Hát nem olvastad a nevet?

— Nem.

— Hisz Fürtös Ker. János platéros nevére szól!

— Én biz' nem olvastam.

— Asszonyi tökéletlenség, — sohajtám magamban. (Van annyi eszem, hogy ilyesmit fönhangon ne sohajtsak).

Nem tesz semmit. Én nem vagyok Fürtös, tegyen az adóhivatal amit tetszik, minek küldte hozzám ezt a cédulát. Engem nem illet, Fürtös Ker. János platérost illeti.

Senki sem gondolná, hogy mégis mi történt.

Vagy három hét eltelik békességben megint, midőn a harmadik végével, — gondolom épen Márton napján (onnét gondolom, mert Márton-ludját szerettük volna enni, aztán nem volt), beállít egy fekete-kapcás katona, s azt mondja irásban, hogy ő adóexekució.

Egyszeriben elhittem neki.

— Zaplatyi Fürtös Zwölf Gulden, ik jászom exekutio, zaplatyi.

No, evvel már nehezebb volt beszélni, mint a multkori adóhivatali szolgával.

— Barátom! — mondám.

— Bratye, bratye, zaplatyi, — mondá ő.

No ebből ki nem keveredünk.

A házban lakott egy luthranus ember, a tudott tótul, s így megértette a polák vitéztől, hogy fizessen Fürtös Ker. János 12 frtot adóban, vagy fizessen neki 30 krt napidíjban, akkor ő, az execucio, eltakarodik.

Megfizettem a 30 krt, a polák eltakarodott.

Ördög vigye azt a Fürtös Ker. János platérost, gondolám természetesen, milyen bajba kevert. Miért nem fizeti meg az adóját, most más becsületes honpolgárnak kell szenvednie miatta. Csak tudnám, hol lakik?

Egyébiránt üsse kő, 30 kr. nem a világ, csakhogy ily olcsón megszabadultam.

II.

Csak másnap reggelig lehettem nyugodt.

Másnap reggel megint beállított az én tegnapi polákom, még pedig ezuttal másodmagával, s ismét ugyanazon változatlan refrénnel: „Fürtös Ker. János zaplatyi.“

Ennek már fele sem tréfa.

Ki akarom fizetni a 30 krt, hogy majd megint elmegy pajtásával együtt, hanem azt mondta polákul, hogy: nix. Magyarul ez azt tette, hogy fizessek hatvan krt, mert a másik vitéz pajtásnak is dukál harminc.

— A manót! Hát addig nem mennek el az urak, amig meg nem fizetem a 60 krt?

— Nix.

— De hát holnap is eljőnek?

— Holnap is eljövünk négyen.

— Hát holnapután?

— Holnapután is eljövünk nyolcan.

— Hát azután?

— Mindig eljövünk — duplán.

E már iszonyatosan sok. Kifizettem a 60 krt (hamarjában a „Divatközlöny számára sohajtottam másfelet, s mindjárt megvolt a 60 kr; ez a hölgyujság husz krjával fizet egy sohajtást); aztán mentem az adóhivatalba igazságért.

— Uram, mondám, s előadtam panaszomat, hogy engem bizonyos Fürtös Ker. János platéros nevében adóexekucióval illetnek, mikor én Kürtös Kal. József, költő vagyok, e már mégis hallatlan sok.

— Hm, hm, — mondá a hivatalnok, — hát kinek nevére szól az adócédula?

— Fürtös Ker. János platéroséra, tessék.

— Hát uraságodat hogy híják?

— Kürtös Kal. József, költő.

— Minek fogadta el hát a cédulát?

— Nem voltam otthon, mikor hozták.

— Hm, hm. — Ez a cédula, nekem úgy tetszik, mégis uraságodat illeti. Ugyebár uraságod a Babérlevél-utca Nr. 11 lakik?

— Igenis.

— Lássa, Fürtös is így van beirva. Nem lakik ott valami Fürtös nevü ember?

— Nem, csak egy Kittenberger nevü szappanfőző lakik még ott kivülem, az is kopasz.

— Mi is a neve uraságodnak?

— Mondtam már, hogy Kürtös Kal. József.

— Hm, Kürtös; — ez nagyon rokonhangzásu azzal, hogy Fürtös. Menjünk tovább. (Itt elővette az adócédulát és olvasta) Fürtös Ker. János. Hm. Hát a keresztneve micsoda kegyednek?

— Kal. József.

— Ecce! Mindegyre világosabb lesz előttem a dolog. Kal. József nagyon hasonlít ehhez: Ker.

János. Valóban könnyen keletkezhetett összetévesztés. Uraságod maga is bevallhatja, hogy könnyen támadhatott összetévesztés : Ker. János helyett igen könnyen irhatott az illető hivatalnok Kal. Józsefet. A Kürtös-Fürtös lehető összetévesztéséről nem is szólok. Ami a lakást illeti, ez iránt nem is forog hat fön kétség, miután az adócédula a Babérlevél utcára szól, s uraságod csakugyan ott lakik. Eddig tehát tisztában vagyunk, még csak egy kérdés marad fön.

Nekem szemem-szám elállt ezen a magyarázaton. Már-már magam is elhittem, hogy nem vagyok én Kürtös, hanem Fürtös.

Be kellett látnom, hogy a szín ellenem bizonyít.

Ki is fejeztem bámulatomat az adóhivatalnok úr bölcs okoskodása fölött, hanem mindazáltal kértem, hogy miután mindezek dacára hátha mégsem én vagyok az a kérdésben forgó Fürtös Ker. János platéros — — —

— Platéros? — kérdé ő, — hát ennek nevére szól a cédula?

— Igenis. Ebből is tetszik látni, hogy nem én vagyok a kérdésben forgó áldozat.

— Hát uraságod nem platéros?

— Bocsánatot kérek, én költő vagyok, hanem egyuttal kérdeni bátorkodom, mi az a platéros?

— Nem tudja?

— Nem én.

— Hát platéros máskép ezüstölő.

— Micsoda, ezüst-ölő? Láthatja tehát ön, hogy nekem csakugyan Kürtösnek a költőnek kell lennem, mert ha platéros, ezüst-ölő lennék, de ha csak bankó-ölő lennék is, bizonynyal rég megfizettem volna az adómat!

Az adóhivatalnok úgy látszik helyes fogalmakkal birt a poétákról, mert most homlokára ütve mondá:

— Igaza van önnek, ön nem platéros.

— Valahára hát tisztában vagyunk. Eszerint már most föl vagyok mentve a katona-exekuciótól?

— Ön igen, de Fürtös platéros nincsen fölmentve.

— Bánom is én; mit tartozik az én rám!

— Nagyon is tartozik. Én privatíve meggyőződtem ugyan, vagy legalább mindenesetre kénytelen vagyok elhinni, hogy ön nem Fürtös, platéros, de ez hivatalosan még nincs beigazolva, s én nem is vehetem hivatalosan tudomásul. Az idevágó igazolásnak rendszeres utja van, mely más hivatali osztályra tartozik, s míg ez osztály bizonyítványát megszerzi ön, addig Fürtös platéros nevére, miután már elrendeltetett, érvényben is tartatik a katonai végrehajtás, mit ön az igazolásig viselni, vagy naponkint minden katona után fejenkint 30 krt fizetni tartozik.

— Hisz e szörnyüség!

— Ez hivatalos Vorschrift. Azonban, fizesse ön ki Fürtös platéros 12 frt adóját, azzal egyszerre végét vetheti a dolognak.

— Más adóját fizessem? A már mégis nagyon fura dolog lenne tőlem.

— Nincs egyéb mód megmenekedni az alkalmatlanságtól.

— Nem lehetne alkudni? — kérdém némi tünődés után.

— Hogyhogy?

— Ha a 12 forintnak csak egy harmadát fizetném meg?

Most a hivatalnok tünödött.

Utóbb is azt mondta, hogy tekintetbe véve a sajátságos esetet, ajánlatom elfogadható.

Kifizetvén a négy frtot, megkaptam az utalványt a katonai végrehajtás fölfüggesztésére.

A hivatalnok megjegyezte, hogy Fürtös Ker. János platéroson kereshetem a 4 frtot, mit helyette fizettem.

Ugyan hol keresném?

III.

Elmult megint vagy két hónap békességben.

Persze, hogy én ez idő alatt feléje sem mentem az adóhivatalnak, hogy hivatalos uton, vorschriftmässig szereztem volna bizonyítványt arról, miszerint csakugyan nem vagyok Fürtös Ker. Já-

nos platéros. Azt hittem, a 4 frt lefizetésével mármost egyszer mindenkorra megmenekedtem minden bajtól.

Alig mulik el azonban két hónap, egyszer megint találok lakásomon cédulát, melyben az adóhivatal fölszólítja Fürtös Ker. János platérost, fizesse meg a még hátralék 8 frtot.

No, ami sok, sok.

Futok a városházhoz, egyenest azon hivatalnok urhoz, kivel multkor megismerkednem szerencsém volt.

Maga jött velem a többi hivatali osztályokba, hogy végleg utána járjon a tévedés eredetének, melyből ez az egész bonyodalom kerekedett.

Fölütöttek hat-hét esztendő előtti nagy könyveket, melyekbe be van irva az egész város neve. Kikérdeztek : ebben meg ebben az esztendőben hol laktam, s így nyomról-nyomra menve, egyszer csak végre hivatalosan rájöttek, hogy nem én vagyok a Fürtös Ker. János platéros, s nem is tartozom fizetni annak a 12 frt adóját.

No, hála Istennek, csakhogy hát nem én vagyok az a platéros!

Nem sokáig kellett örülnöm ezen.

Miközben azokból a nagy könyvekből kisütötték, hogy nem én vagyok a platéros, egyuttal azt is konstatírozták, hogy én, Kürtös Kal. József a költő, sohasem fizettem adót, s eszerint a magam kontójára netto 29 frt 48 krral tartozom.

Tisztelt olvasó közönség! Történetem e szomorú fordulópontjára érvén, azt hiszem, méltánylásra találhat elérzékenyülésem, s kérhetem, hogy mentessem föl annak további fölösleges folytatásától, s csupán ezen visszatarthatlan sohajban törhessen ki elkeseredésem:

— Oh, miért is nem vagyok én inkább az a platéros!

Egy börtönőr tréfás elbeszélései.

(Elbeszéli Fenyves Áron, volt profosz.)

I.

Az utolsó vendég.

Harminchat esztendeig ettem a császár kenyerét, s enném maig is, ha a nagyravágyás ördöge belém nem bujik. Huszonnégy esztendeig becsülettel káplárkodtam a Hannover-huszároknál, tizenkét esztendeig tisztességes profoszi hivatalom volt híres Josephstadt várában, ahova bizony nem jut be minden limlom ember, s hova én is csak nagy pártfogás mellett eshettem be.

Jó dolgom, gyöngy életem volt, hanem persze belém fészkelte magát a veszekedett... Engedelmet kérek, nagyon nehéz ám leszokni az embernek megszokott módjáról.

Elég az hozzá, hogy az asszony (már hogy a feleségem), Bécsbe akart menni. Van egy testvérbátyja ott, rajxrát, majd csak betesz a rajxráthoz kapusnak, amint hogy magyar vagyok. Uccu, mint aki bolondgombát eszik, lemondok a drága hivatalról, s ime, most két szék közt itt vagyok az izében.

Bezzeg az asszony ott flangirozik Bécsben. Van neki rajxrátja, kettő is, az igaz, csakhogy üsse meg a kő ezt az atyafiságot. No de, nem illik tisztességes helyen ilyen rosz csontról beszélni. Aztán, legalább csak becsinált volna kapusnak! Hanem persze 270 aspirans között nem esett rám a lutri. Hogy legyek privatdienere a rajxrátnak? Lesz biz-a... Inkább irok történeteket, ha csakugyan igaz amit a principális beszél, hogy csupa gyönyörüség hallgatni a történeteimet. Ha csak a kell, vagyon a nekem elegendő, cifrábbnál cifrább.

Ez a mostani, az én utolsó vendégemről, nem épen valami csodálatos ugyan, de minthogy épen ezt szemelte ki legelsőnek a principális, hát csak elmondom.

Hát a biz' úgy történt, hogy már épen kétségbeesénk, hogy mi lészen immáron mibelőlünk, ha így gyérül a vendég. Mert a profosz is csak olyan, mint a fogadós, vendégből él mindakettő.

Mondom, már csak úgy emlegettük a régi jó időket, mikor még százával érkezett a sok drága uraság, s a viceprofosz, az a sanda morva, már jóformán csufolni is kezdé az én szülőföldemet, hogy még jóravaló vendég sem kerül már ki belőle, s mármár magam is röstelni kezdém a dolgot, mikor uccu, egyszer csak betoppan a kommandans káplárja, s jelenti, hogy csak siessek ő excellentiájához, mert madár érkezett Magyarországról.

Mert így neveztük ott az urakat.

Épen jókor. Majd megpukkadtam nevettemben a sanda morván, úgy ette a bajuszát mérgében, és — csakhogy jobban bosszantsam, hát a legfényesebb láncos perecet (már tetszik érteni hogy mi a?) akasztattam le, mely már három grófot s egy bárót szolgált ki, kik mindannyian dietális emberek voltak.

Ámbátor kárba veszett e kedveskedés, mert az uj madár nemcsak hogy gróf meg báró nem volt, hanem olyan ágrólszakadt módra nézett ki, hogy szinte röstelkedtem a kommandans előtt magyar voltomért. Még a szép fényes láncot is sajnáltam, de már csak fölvertem rá; — egy a, hogy rösteltem visszafáradni selejtesebbért, más meg, hogy igazán megvallva, megszántam a szegény ördögöt, olyan ütött-kopottan nézett ki. Hadd legyen legalább valami kis gyönyörüsége szegénynek. (Gyöngeszivü ember voltam teljes életemben). Aztán meggondoltam, hátha csak rá akar szedni bennünket, s gazdag az atyafisága.

Furcsa egy istenteremtése volt, sohasem felejtem el szegény fejét.

Kisded törpeteg ember volt, de meg a hátát is olyan görbén tartotta, mintha puttonos lett volna egész életében. Haja nem volt, de nem is volt szüksége rá, mert nagy fehér szakálla, mit minduntalan cirógatott, mint feleségem a macskáját szokta, meg ráncos, beesett szemei megmondták, ha nem is kérdezte az ember, hogy biz' a hatvanon is jóval túl van ökelme.

Viselt szürke ruháján egymást érte a folt, s ha a kommandans ott nincs, bizony nem állok jót magamról, hogy nem szidom-e jól le, miként merészel ilyen öltözetben megjelenni tisztességes helyen. Így azonban csak lenyeltem mérgemet, s szó nélkül vezettem le szeminariumomba, (már tetszik tudni, így hivatik a hivatal a hivatalban), s csak mikor a numeró elvébe érkeztünk, akkor szólaltam meg, hogy már jövendőre ez lészen a szállása.

Tisztességes szoba volt, annyit mondhatok. Nem nagy, de csinos. Sétálhatni benne amennyit tetszik, hosszában is hat, széltében is hat láb hosszat.

Ablakán ujdonatuj volt a vastábla, a tetején meg akkora a nyílás, hogy kivált ha egykét hét alatt megszokja az ember, fölfödözheti a szögletben azt az izmos pókot, melyet, hogyis híják csak no, miféle püspök kedvéért hagytam meg ott, aki hét esztendeig volt vendégem, s nagyon szerette a házi-állatokat. Amellett kályha sem volt benne, hogy foglalná a helyet, s az ablak sem nyilt valami lármás utcára. Nyugodalmasan lehetett aludni benne. Szóval, olyan takaros egy szobácska volt, hogy igazán még a híres Kufsteinban sem láttam különbet, pedig én ott is feküdtem két esztendeig.

Már csak lestem, hogyan fog örülni neki!

Körülnézett, s aztán sohajtozni kezdett, mint a kárvallott cigány. No de, e már régi nóta. Mindegyik így kezdi. Sokat elmélkedém magamban, hogy hát már minden vendégem szerelmes lenne? — mert

hát hogy mindegyik sohajtozik, mikor uj szállására vezetem. Isten bocsássa meg, még az a püspök úr ő méltósága is azon kezdte.

Látva, hogy nem szól, hát már csak magam szólítottam meg az istenadtát.

— Nos, hát hogy tetszik a szállás, atyafi?

Rám meresztette apró szürke szemeit s csak nézett, de mit sem szólt.

— Nohát, néma kend, atyafi? kérdém megint; mondja meg előre, ha néma, mert nem szeretem a tréfát.

Ekkor még nagyobbat sohajtott, még jobban rám meresztette szemeit, s aztán rekedt, gyönge hangon megszólalt:

— Hát magyar ember kend?

— Magyar hát, aki lelke van, még pedig a javából!

— Hogy a magyar emberből minden kitelik! — mondá nyöszörögve.

— Ki hát, — mondám egyet pödörve bajuszomon, — sőt, ha igazság lenne a világon, hát ma én lennék itt az első profosz. Amint hogy bizony megérdemeltem volna.

Ezután megint elkezdett valamit beszélni, de hirtelen úgy megszállta a hurutja, s olyan köhögés fogta el, hogy nem juthatott többet szóhoz.

Nekem meg le kellett mennem, mert várakozott rám az ordinánc.

Több napig nem beszélt egy szót is. Mikor a

porcióját bevittem, hát csak fejével bólintott, s akár mennyit példálóztam, hogy hát nem olyan elátkozott hely ám ez, mint amilyennek rágalmazzák; s hogy lehet biz' itt jó pénzért bort is, pálinkát is, de még dohányt is kapni: ő mit sem szólt, csak sohajtozott, s úgy meregette a szemeit, hogy úgy segéljen, szinte megijedtem tőle.

Nincs ennek egy lélek atyjafia is — gondolám magamban, — mert ha volna, a dohányra csak megszólalna.

Néhány nap mulva azonban mégis csak megszólalt. Kiváncsi voltam, mit kér előbb: pálinkát-e vagy dohányt.

— Nincs valami könyve kigyelmednek? Vagy ujságlapja? Isten irgalmából adjon be hozzám.

— De már azzal nem szolgálhatok, azt nem engedi a régula. Mégis tán jó pénzért a morva tudna keríteni valahogy, hanem isten irgalmából itt mit sem kap az úr.

Minthogy erre nem felelt, magam is kifordultam.

Azután megint eltelt néhány nap, anélkül, hogy egyetlen szót is váltottunk volna egymással. Hanem ezalatt furcsa szokást vett föl, meg nem állhattam kacagás nélkül.

Le-leült a padlózatra, szürke kis szemeit rámeresztette a vastábla nyilására, s úgy bámulta a semmiséget. Mindig így kaptam.

— Mit néz kend, atyafi? — kérdém egyszer tőle.

Csak nézett, mint valami — és mosolygott hozzá.

— Nézze csak kelmed azokat a felhőket, mind kelet felől jönek... Magyarországról...

Odatekintettem a nyilásra magam is, gondolván, hogy a vendég bizonyosan valami astrologus.

Láttam is felhőt eleget, de úgyse' nem volt azon egyen is stempli, már hát hogyan lehet tudni, hol jártak, hol nem jártak.

Hanem hát csak hadd töltse kedvét az istenadta, csak el nem röpül a felhőkkel, mert biz azon a kis nyiláson kéthetes korában sem fért volna keresztül.

Egyszer jókedvében találtam —; annyira beszélhetnékje volt, hogy még marasztott is, s minduntalan ültetett volna, ha lett volna mire. Mert — nem tudom, említettem-e már, — ami a karos-széket illeti, a biz ott nem igen volt bőviben.

Gondoltam, hogy hátha valami vallomást tesz, mert amint tetszik tudni, ezért külön diurnuma jár a szegény profosznak, azért csak maradtam, de nem ültem le melléje...

Na hisz aztán hallottam is sok furcsa badarságot. Hát legelőbb is azt kérdezte, gondolkodom-e néha az emberi jogokról.

Már mit feleltem volna erre a bolond kérdésre. De ő nem is várta, hogy feleljek, hanem csak beszélt, mintha könyvből olvasta volna.

Beszélt valami jó félóráig, csupa mulatság volt hallgatni.

Hogy mit beszélt? már azt engedelmet kérek, bizony nem tudom én elmondani, csak annyit tudok, hogy minduntalan Krisztus urunkat emlegette, meg az egyenlőséget, meg a szabadságot. Hogy nem a népeket teremtette az Isten a kormányok kedvéért, hanem a kormányok vannak azért, hogy a nép jólétéről gondoskodjanak. Hogy ő mindezekről sokat gondolkodott és irt is, és ezért itélték akasztófára, s kegyelem utján huszesztendei börtönre.

De már ezt nem állhattam meg szó nélkül.

— De már hallja az úr, — mondám neki, — bolondítsa apját, nagyapját, de engem biz ne bolondítson, mert mondtam már, hogy nem szeretem a tréfát. No bizony, mintha az ilyen bolond beszédekért vesztegetnék az ingyen kosztot, szállást; 24 órai kurta vas vagy 24 bot ennek a strófja, tudom én a régulát.

Hanem ő csak nem tágított és bizonygolá, hogy szóig igaz, amit beszél.

Jaj, — gondoltam magamban, — hisz sült bolond ez, akit nem ilyen tisztességes helyre kellene csukatni.

Ott is hagytam, s két egész hétig nem álltam vele szóba.

Bánta is ő, csakhogy ott ülhetett a nyilás alatt, s bámulhatta stemplitlen felhőit.

Ez időtájt érkezett meg a feleségem bolondja,

s bujt belém a hetvenhetedik ördög, rajxráti kapus képiben.

Gyönyörü tavaszi idő volt, az ég kék, mint az uniformisom gallérja.

A feleségem azt mondta, hogy ilyenkor mindig repülni szeretne, mint a madár. Bárcsak akkor repült volna el a jó madár : tán ma is profosz vagyok még a josefstadti várban, hol, amint hallottam, megint készítgetik a vendégszobákat.

De hogy visszatérjek együgyű történetem végére, hát amint illett, bucsut vettem vendégeimtől is.

Mikor az astrologus szobájába nyitottam, ott találtam szokott helyén.

Ismét föllegeket lesett a jámbor.

— No atyafi, — mondám megveregetve vállát, — jó egésséget, én már megyek!

Rám meresztette szürke kis szemeit, s gyönge hangon azt kérdezte, mért van oly soká éjszaka.

Majd csak megvirrad valaha, — feleltem neki biztatólag, — mert úgy segéljen, nem volt bátorságom megmondani neki az igazat, hisz akkor azt kellett volna mondanom, hogy : m e g v a k u l t k e n d, a t y a f i!

Másnap aztán utra keltünk a feleségemmel; — a többit már elmondtam. Hogy mi a neve a jámbor astrologusnak? Ejnye, nem is tudom én már... de igaz, ha jól emlékszem, úgy nevezte magát, hogy T... Mihály.

II.

Irzukán Bogdán esete.

Apró ajándékocskák szorosabban füzik a szíveket.

De igaz a!

Magamon, de meg Irzukán barátomon tapasztaltam leginkább, hogy milyen egy bölcs mondás ez.

Mert mikor az én Irzukánom Josephstadtba nagy juhászbundájában megérkezett, s a kommandans ő excellentiája átszolgáltatta nekem táplálтatás végett, nemcsak hogy a jövendőbeli barátságnak legkisebb szikráját sem éreztem szivemben, hanem csak épen olyaténformán szemlélgettem, amint csak a morva embereket szoktam szemlélgetni, akiket pedig, de tán mondtam is már, csak úgy szemlélgetek, mint a levesemben a legyeket.

Pedig olyan egy gavallér volt, hogy csak úgy nézték az ordináncok.

Minden ujja tele volt gyürüvel, s lajblija zsebéből akkora óralánc fityegett ki, hogy biz' isten, meg kivánta az ember. Szép, magastermetü karcsu uraság volt, csak a bőre volt egy kicsit fekete, no de, e már az örményeknél szokásban vagyon.

Irzukán pedig nem is tagadta, hogy örmény.

Épen azért nem nézhettem jó szemmel. Ebesfalván fektemben gyülöltem meg őket. Hosszas lenne

elbeszélnem, hogy s mint történt a dolog, csak annyit mondok, hogy vászoncseléd volt a konc, amiért Dajbuktinak egy maroknyi szép göndör haját a markomban felejtettem, amiért aztán persze magam is megkaptam a magam tizenkét pálcáját.

Mit szeretnék hát rajtuk.

De ezt az egyet idővártatra aztán mégis megszerettem, már akkor tudniillik : mikor az a sok szép gyürü az ujjairól mind a feleségem satuljába csengett-pengett. (Eddig bizonyára a rajxrátja gavallérkodik velük.) Azt a bizonyos óraláncot pedig mások kivángatták az én lajblimon.

Fáin egy úri ember volt.

Mikor extrájába vezettem, sohajtott ugyan egyet-kettőt, de csakhamar magához tért, s kitudakolván, hogy pipás vagyok-e vagy sem, azon kezdte, hogy megkért szépen, fogadnám el tőle örök emlékül azt a nagy mennykő tajték pipát, amelyet, ha nem vagyok olyan szemfüles, mint amilyen vagyok, hát az egyik ordinánc okvetlenül magánál felejt.

Persze, hogy elfogadtam. Már miért sértettem volna meg minden igaz ok nélkül.

Hisz mikor nekem az a bizonyos örmény processusom volt, az ő hitvány feje talán még a világon sem volt.

Mert nem volt több az egész ember 28—30 esztendősnél.

Pénzért nem járt a szomszédba, mert olyan egy ágyat meg kosztot parancsolt magának, aminőnél

különbhez az ebesfalvi polgármester sem szokott, tudom.

Elég az hozzá, hogy csakhamar jóbarátságba keveredtünk, mert szeretem a tisztességes embereket, s úgy tapasztaltam, hogy még jóravaló arestans sem kerül ki olyan emberből, akinek pénze nincsen. Ezt a profosz tudhatja legjobban.

Föl-följárogattam hozzá diskurálgatni, mert hát igen jó borokat hozatgatott magának, attól pedig magam sem iszonyodom.

Búra bánatra nem volt valami nagy oka, mert mindössze is csak négy esztendő volt a strófja, s ebből is másfelet tulajdon Erdélyországban huzott ki. Az a sok mennykő auditor sem tudja, kit kell többre, kit kell kevesebbre itélni. Aki szegény : bot meg akasztófa; aki gazdag : áristom, mert győzi. S legalább a szegény profosznak is csöppen valami.

Borozás közben aztán kivettem belőle egész állapotját és familiáját.

Disznó egy gazdag ember volt örményben, csak az aradi pusztán három gulyája legelt akkor tájban.

Hibája sem volt valami nagyon nagy, de biz' abból egy ügyes auditor tudott volna valamit csinálni. Hát szállást adott egy éjszakára valami atyafiának, akinél Kossuth-bankót találtak volt, s aki a miatt vette a nyakába a világot, s akit később aztán csakugyan fólakasztottak.

Beszéd közben aztán az is kisült, hogy neki

olyan szép felesége van, hogy csupa gyönyörűség, s hogy ez a szép asszony itt lesz ám néhány nap mulva Josefstadtban.

No, Fenyves, — gondolám magamban, — ha csak smukk kell, hát lesz ám; mert lelátogattatom ám az ujjairól azt a sok szép gyürűt, ha addig élek is.

Miféle profosz lettem volna, ha még ezt sem tudtam volna véghez vinni?

És csakugyan, akár mosónő képiben jött, akár meg dézsát hozott a fején, hogy a padlót fölsúrolja, az én gyürüm megvolt, mert kimondtam ám kereken, hogy gyürü nélkül nincs menyecske.

De meg a bundát is féltettem a molytól: azt is megkivántam. Azt is megkaptam. Egy ügyes profosz még a kőből is olajt facsar, nemhogy egy bundát ne tudna a nyakába keríteni. De meg egykét babás papirosocska is került.

Hanem hát az én Irzukán Bogdán barátomnak nemcsak szép asszony felesége, de egy olyan tulajdon édes uraöcscse is volt, ki csupa testvéri szeretetből szintén följött Josephstadtba, csakhogy kedves Bogdánját láthassa.

Nincs is szebb a világon az atyafiságos szeretetnél! Nekem legalább úgy jövedelmezett 200 frtot mint egyet, az alatt a rövid kis idő alatt.

Jó testvér volt, szó sincs róla, de mégis kellett hibájának lenni, mert sehogy sem tudott meglenni a familiájával.

Szegény Irzukán Bogdán egyebet sem siratott ha részeg volt, csak Salamon öccsét, s mindig csak azt panaszolta, hogy Salamon meg Katica (már tudniillik a felesége), halálos ellenségeskedésben állnak egymással, s hogy ez az ő szivének egyetlen szomorusága.

Vigasztalgattam amint lehetett, itatgatván a jámbort, de minél többet ivott, annál jobban kesergett.

Hogy hát el van-e átkozva az ő háza, hogy tulajdon édes öcscse nem meri átlépni a küszöbét, s hogy mi dolog a, hogy az ő szép Katicája úgy megutálta, gyülölte tulajdon egyetlen sógorát.

Nem mondanék valót, ha tagadni akarnám, hogy minden vendégem közt (pedig akkoriban szép számmal voltak, hála Istennek), leginkább szerettem ezt a nevezett Irzukánt, s alig mult el nap vagy est, hogy föl ne szóltam volna egy pár pohár gumperskirchenire.

Hej, de nem sokáig tartott, mert hisz minden olyan mulandó ezen a világon.

Egyszer, amint legjobban kocintgatnánk, hát csak betoppant a sanda morva.

— Iziben a kommandánshoz, mert amnestia érkezett.

— Meg is üthetné a tüzes mennykő! — kiáltám rémülten.

Pedig csakugyan amnestia volt, még pedig milyen! Majd megütött a guta: Irzukán Bogdánra szólt.

Hogy veszett fejszének legalább a nyele forduljon, hát még tulajdon azon éjjel szabadon bocsátottam az örményt. Rám is hagyta ezért egész butorzatát, arra kérve csupán, hogy vezessem el a felesége szállására, mert ő nem tudja a járást.

Már csak megtettem neki.

Ott meg a pesztonka nem akart bebocsátani, mert hát nem tudta, kikkel van dolga, de Irzukán sem látott, sem hallott, csak rohant. Én is utána a nyitott ajtón.

Szerencséjére Irzukánnak, mert ha ott nem vagyok, hogy fölfogjam, hát a kásztli szegletén zuzza össze a fejét.

De ki tudja, hátha jobban is szerette volna ezt, legalább örökre elfelejtette volna amit látott.

No, ha mindig azon panaszkodott, hogy nem látja őket együtt, most betelt a kívánsága. Látta most, magam is láttam.

Másnap sem Salamonnak, sem Katicának híre pora sem volt Josephstadtban. Irzukán pedig mint valami fatuskó, úgy feküdt két hétig az ágyban; alig tudott a sok doktor lelket verni bele. Már megijedtem, hogy magamnak kell eltemettetnem.

Most úgy hallom, hogy kibékült a feleségével s összeköltözött Salamonnal.

A jövő tavaszszal magam is meglátogatom, ha csak addig a jó isten ujra be nem csinál valahova profosznak.

III.

Az öreg Vidra.

Mintegy másfél évig sáncrabok fölügyelője is voltam.

Tessék meghinni nekem, hogy ez a legcudarabb állapot minden hivatal közt.

Sem nem csordul, sem nem csöppen, csak a nagy strapáció. Tudja a kő, egyiknek sincs csak egy szál atyjafia is, mégis annyi a gond és baj velük, mintha mindegyik egy-egy herceg lenne.

A várfoglyok — a már egészen más. Ezek közt csupa gyönyörüség az élete egy ügyes profosznak.

Mindegyiknek megvan a maga extrája. Akivel baj lenne, pénze van annak; akinek pedig nincs, ugyan mi baj lenne vele? Megkapja a porcióját, aztán fülelhet.

Bezeg, a sáncrabokkal másképen áll a dolog. Mind szemét nép, mégis úgy kell az embernek őrizni mindegyiket, mintha tulajdon édes leánya lenne.

Reggel este, mikor munkára sétálnak meg hazatérnek, csak úgy meg kell vizsgálni őket mint a bányászlegényeket; éjszakára pedig össze kell őket füzni négyesével, hatosával, már aminő a prics minéműsége. Aztán úgy hogy a perecnek meg a láncnak semmi hibája ne essék, mert az is csak a szegény profosz baja lenne. Ezeket kéne aztán fölaggatni —

mind amennyien vannak, hogy ne keserítsék a profoszéletet. Mert tetszik tudni, az ilyen népnek, ha volna is különben, mind konfiskálja a fiskus a vagyonát.

Volt vagy száznyolcvanöt a kezem alatt, egyik nagyobb bünös mint a másik. Ki honvéd, ki képviselő, ki meg kormánybiztos. Kinél pedig egész halommal találták a Kossuthbankót, és a generálisok arcképét, kik Aradon láttattak el.

Nyolc osztályra voltak elosztva, de tessék elhinni, a héttel összesen nem volt annyi bajom, mint az egy mennykő nyolcadik osztálylyal.

Voltak vagy huszonketten együtt, és sokszor egész féléjszakán át nem tudtam nyugodni tőlük, mintha csak mindegyik kántor lett volna, egyre kornyikáltak. A szavazót vagy mit énekeltek, tetszik tudni, azt az izét, amiről azt hiszik Magyarországon, hogy csak olyan mint a tömjén, amivel ki lehet az ördögöt füstölni.

Eleinte azt gondoltam, hogy tán a sok ételtől van, s természetesen szükebbre vettem a porciót, de hogy e sem használt, biz' megsokaltam én a dolgot, s jelentést tettem a kommandans úr ő excellentiájánál. Meg is kapta mindegyik a maga porcióját, de ekkor meg aztán más fikciót találtak ki a szekirozásunkra. Tempóra kezdték csörgetni láncaikat éjszakánkint, úgy hogy a sok strázsa meg ordinánc alig győzte szemfüleléssel.

Majd megütött a guta a bosszuság miatt, de

senkit sem büntethettem közülök, mert tetszik tudni, ha az egyik megfordul a pricsen, bizony forgolódni kell ott mindegyiknek. De hát melyik volt az egyik, amelyik mindig forgott?

No iszen, megállj, majd kisütöm én, — gondoltam magamban, — s rendre vettem őket, értésére adván egyenkint valamennyinek, hogy aki a csendzavarót megnevezi, annak az ételbeli porciója megnagyobbittatik, és strófjából félesztendő elengedtetik. Ebbe a kommandans úr is beegyezett.

Azt gondolnák, hogy tán e használt valamit? Akadt csak egy jóérzelmű is a huszonkettő közt? Egyik érettebb gyümölcse volt az akasztófának, mint a másik; mind csupa rebellis.

No iszen aztán, meg is koplaltattam őket úgy, hogy tudom teljes életükben megemlegetik.

A láncscörgés azonban csak folyvást tartott, mintha csak a kisértetek birodalmában feküdtünk volna.

Egy napon az egyik maródinak jelentette magát, s otthonn maradt a munkáról.

Csakhamar azonban tudatta a strázsával, hogy velem kíván beszélni.

Ahá, — gondoltam magamban, — fogott a porció, megtudjuk ki a garázda.

Szobámba kísértettem.

Beesett szemű, kétrét járó öreg ember volt, s az ábrázatja olyan fehér, mint valami igazi kísértetnek.

Hosszu litánia után, hogy neki felesége meg öt gyermeke van, kik a legnagyobb inségben szenvednek otthonn, (mintha szükség lett volna mondania nekem ezt!) kinyögte valahára, hogyha kegyelmet eszközlök számára, valami nagyon nagy titkot fog fölfödözni előttem.

Persze, hogy kaptam rajta; megigértem mindent, s még azzal is kecsegtettem, hogy 500 frtot kap pengőben, ha fontos a dolog, s mindent kimond igazán.

Ostoba paraszt volt, mindent elhitt, s megvallott mindent.

Képzelhetni elszörnyedésemet amint megtudtam, hogy miféle komplótba elegyedtek az istentelenek.

Hát meg akartak szökni, mind ahányan vannak, s az éjszakai lárma csak arra való volt, hogy annak örve alatt furhassanak, faraghassanak, és a falat vágják. Már kötelük és létrájuk is volt, hogy a falon leereszkedhessenek, miket föl nem tünhető apró darabokban hordogattak be magukkal esténként, s állitottak össze másfél esztendei szakadatlan fáradsággal. Mindez egy kis üregben volt eldugva, mit a prics alatt vágtak. Épen a következő éjjel akartak szerencsét próbálni.

No, Fenyves, — gondolám magamban, — ha kisül, hogy te ilyen hanyagul vigyázasz, nemcsak a jó profoszságnak vége, hanem magad is profosz keze alá kerülsz.

Rá is ijesztettem a parasztra, hogy csak úgy hüledezett bele, s lelkére kötvén, hogy úgy beszéljen a kommandans előtt, mintha már énnekem régen jelentést tett volna a dologról, máskép a többivel egyenlőképen fölakasztatik, — siettem ő excellentiájához.

Szintúgy elhalványodott a szörnyü eset hallatára, de mikor biztosítám, hogy én már régóta tudomással birok a komplottról, s hogy csak azért hallgattam maig, csakhogy tetten kaphassuk a gazokat: hát megveregette vállamat, mondván, hogy nem fog elmaradni a jutalom. Én kaptam az alkalmon, s megpendítém, hogy szeretnék a várfoglyok profoszává áthelyeztetni.

Ő exja megigérte ezt, s megtette a szükséges intézkedéseket, hogy a jó madarakat tetten érhessük.

Richtig úgy volt, amint az öreg Vidra beszélte, már a láncok mind le voltak reszelve.

Midőn rajtuk ütöttünk, mindegyik csak Vidrát átkozta, aki mellém huzódott, ezáltal is elárulván magát.

Áruló! — kiálták mind, — ezért nem kerülöd ki az Isten büntetését. Légy is átkozott mindörökre.

Az egyik meg épen főbe is üti, ha az egyik strázsa ki nem csavarja kezéből a bilincset.

Kénytelen voltam hát külön záratni az öreget éjszakára. Extrát kapott, mint valami gavallér várfogoly.

Másnap aztán kijött a szentenciájuk: száz bo-

tot kapott mindegyik. Három ugyan megszökött közülök már a 70 és 80 között, mert nem birta ki a természetük. Már azt értem, hogy azok bizony elpatkoltak.

Ekkor neveztettem ki a várfoglyok profoszává, s ezt a kis keresztet abbeli jutalmamúl viselem.

Ami az öreg Vidrát illeti, azt bizony másnap reggel ott találtuk az ablak rostélyán. Ingéből kötözött magának nyakravalót, azon lóggott.

A vén szamár. Pedig ő csak ötven botra volt télve.

IV.

Az a sebhely balpofámon.

E már aztán igazán tréfás egy eset.

Még most is halálra nevethetném magamat, ha visszagondolok, hogy milyen ügyesen főztem le azt a kis menyecskét.

No de, e nem ujság nálam. Dicsekedés nélkül legyen mondva, az asszonyoknál nagy szerencsém volt teljes életemben. Nem tudom mit kaptak rajtam, de annyi bizonyos, hogy mindenütt, ahol kopogtattam, „szabad"-ot kiáltottak.

De a dologra.

Egy napon csak hivat ő exja a kommandans.

Vendég érkezett, még pedig milyen vendég! Egy urhölgy, gyönyörüséges, takaros menyecske, akinél szebbet sohasem láttam.

Csak úgy pödörte a bajuszát még ő excellentiája is, magam pedig a legszebb extrát tártam föl a számára, s igyekeztem nyájasnak és szeretetreméltónak mutatni előtte magamat.

Persze hogy észre sem vette; sem látott, sem hallott a nagy büszkeségtől. Mint valami királynő, úgy sétált végig a folyosókon.

Jó, jó, — gondoltam magamban. Majd megszelidülsz te is, mint a többi.

Úgy is lett, megszelidült mint a galamb, csakhogy kicsit későcskén.

Mert eleinte nemcsak feleletet nem adott kérdezősködéseimre, hanem még hátat is fordított, valahányszor a szobájába léptem. Még csak látni sem akart.

Hanem én annál inkább megszerettem, minél durcásabb volt; mi férfiak, tetszik tudni, már csak jobban szeretjük a dacoskodókat, mint aki maga futkos utánunk. Már én legalább ilyen voltam teljes életemben.

Egyszer azonban elérkezett az én órám is. Megszólalt a büszke madár, még pedig oly nyájasan, oly édesen mosolygva, hogy egyszerre táncra kerekedett bele minden vérem.

— Jó ember, — mondá oly csodálatosan tekintve rám nagy fekete szemeivel, hogy szinte megreszkettem bele, — nem tudakozódott valaki magánál? Nincsen levelem?

— De bizony tudakozódott egy szép, sugár fia-

tal úr, ki oly nagyon kért, hogy ezt a levelet szolgáltatnám át a nagyságos asszonynak, hogy úgy segéljen, nem volt szivem megtagadni kérelmét. (A tiz darab aranyról, mit érte kaptam, persze nem szóltam).

Látni kellett volna, hogy kigyuladt a szép asszony arca erre az ujságra. Már csak vártam, hogyan vet lobbot a szeme.

— Adja, oh adja ide, jó ember, s e gyürűt tartsa meg örök hálám jeléül.

Gyönyörű gyürű volt, megért legalább tiz aranyat. Elfogadtam persze, s átadtam a levelet, mely olyan szerelmetes volt, mintha csupa galambbúgás lett volna. (Később sör mellett olvasgattuk a sanda morvával, ki majd megpukkadt rajta nevettében).

— Istenem, — mondá végigolvasva azt, — hisz már több nap óta a kezénél van a levél, mért késett ily soká az átadással?

— Mert nem szeretem a durcásságot, — feleltem olyat hunyorítva szememmel, hogy egész arcát elfutotta a vér.

Ekkor aztán magára hagytam, mert nem akartam mohósággal elrontani a dolgot.

Másnap meg ő kért tőlem papirost, s ő válaszolt galambjának, olyan hosszu és tüzes levélben, majd meggyuladt a zsebemben.

Ez a levél megint tiz aranyat jövedelmezett, valamint a többi is, miket azután irkálgattak egymásnak.

Így ment jó darabig, mert hát nagyon szerették egymást. Hisz mindössze is kéthetes házasok voltak csak, mikor megtalálták az asszonynál azon karperecet, amelyre Kossuth neve volt vésve, amiért természetesen ide került.

Egy napon azt mondá a fiatal úr, hogy valami nagyon fontos beszédje van velem, s meghítt magához uzsonnára : bor között, — úgymond, — jobban elvégezhetjük a dolgot.

Szinte előre tudtam, miben töri a fejét, elfogadtam hát az invitálást.

Csakugyan úgy is volt. Meg akarta szöktetni a fris menyecskét, s kétszáz aranyat igért, ha segédkezet nyujtok arra. Úgy főzte ki magában a dolgot, hogy én majd az asszonyt valamelyik éjszakán kicsempészem az intézetből, de hogy bajom ne essék, ablakára egy nagy kötelet kössünk, mintha azon ereszkedett volna le.

Az én malmomra való viz volt ez, azért egy darabig tetettem magamat, mintha nagyon vonakodnám ilyesmitől, ami mellesleg mondva még extra ötven aranyat jövedelmezett, mire aztán természetesen beleegyeztem.

Az együgyű fiatal úr a nyakamba borult, jótevőjének nevezett.

Azután levelet irt az asszonynak, tudatván vele a tervet. A volt a szándéka, hogy Párisig meg sem áll galambjával, s olyan sok szép dolgot irkált össze arról a híres városról, s olyan boldognak föstötte le

jövendőbeli életüket, hogy csupa mulatság volt olvasni (később sör mellett olvasgattuk a sanda morvával, ki majd megpukkadt nevettében rajta).

No hisz látni kellett volna az asszonyt, mikor ezt a levelet elolvasta, meglátszott rajta, hogy nagy megerőtetésébe került, hogy a nyakamba ne ugorjék és össze ne csókoljon.

Hanem szemérmetes volt, hát végre beérte annyival, hogy megszorította a kezemet.

Másnap este kilenc órakor nálam volt már a férj. Mindenekelőtt lefizettettem vele a honoráriumot, s mondván, hogy várakozzék, az asszonyhoz mentem.

— No, nagyságos asszony, itt van a nagyságos úr!

Az asszony csak úgy reszketett az örömtől.

— Menjünk, oh menjünk gyorsan!

No Fenyves, — gondoltam magamban, — itt a kritikus pillanat, most vagy soha.

Amilyen hosszu vagyok, a lábaihoz vetettem magamat.

— Nagyságos asszony, — kiáltám kezét megragadva, — a fejemet kockáztatom nagyságodért, de nem vonakodom tenni azt, mert szeretem nagyságodat, s csak szerelemből teszem rizikóra életemet.

Olyan nyájasan beszéltem, mintha akár ő excelletiájával beszéltem volna, de azért a kis menyecske úgy megijedt, hogy fehérebb lett a falnál

is, s úgy kezdett reszketni, mintha csak a hideg borzogatta volna.

— Menjünk, — mondá remegve, — menjünk, ne várakoztassuk férjemet.

(Hát én senki sem vagyok, hogy csak a férjét emlegeti?)

Ez úgy fölharagított, hogy egyszeriben talpra ugrottam, s értésére adtam, hogy de bizony nem megyünk innen máskép, ha csak egy csókot nem kapok tőle, de hosszut, forrót!

Darabig csak szótlanúl bámult rám, mintha kísértet állt volna előtte; azután meg ő rogyott térdre előttem.

— Ha Istent ismersz, ember, — kiáltá fuldokolva, — légy irgalommal, és ne kíván ezt!... Hálás leszek jóságodért egész életemben, és gazdaggá teszlek, csak állj el irtóztató kívánságodtól!...

Értésére adtam, hogy nincs szerencsém az istent ismerni, s azért hát megmaradok kívánságom mellett.

— Ugy hát távozzál, gonosz ember, s mondd meg férjemnek, hogy az Isten nem engedi szabadulásunkat.

Hohó, nem ily könnyen szabadulsz éntőlem, galambom.

— De nem úgy asszonyom; vagy csók lesz, vagy pedig katonai törvényszék elé kerül a kedves tubicája, mint aki egy státushivatalnokot esküsze-

gésre akart csábítani. Csók, vagy akasztófa kedves férje ura számára; tessék választani.

Asszony volt, könnyen ráijeszthettem.

Ujra lábaimhoz borult, könyeivel áztatva bagaria csizmáimat. — Irgalom, irgalom!

Darabig gyönyörködtem rimánkodásán, aztán vállat vonva, egyet léptem az ajtó felé.

— Nos, tetszik, nem tetszik? Szaporán, mert nincs sok idő, mindjárt jő az őrjárat, s akkor aztán még a csók sem segít.

Sokáig nem felelt, csak meredten bámult maga elé, aztán fölszökve, megragadta kezemet.

Esküdjél meg jövő üdvösségedre, hogyha teljesítem irtóztató kívánságodat, megszabadítasz bennünket.

Persze hogy térdre omoltam, s megesküdtem nagy hirtelen.

— — Ah, milyen édes csók volt, még most is dobog a szivem, ha rá gondolok.

— Most már jer, — suttogá, — félig magán kivül, vezess, menjünk.

— Előbb kitekintek az őrök után?

Mire felelhetett volna, már künn voltam.

Na iszen várhatott, nem látott engem másnap reggelig.

A férj urat pedig rögtön vasra verettem, s jelentést tettem ő exjának. Megdicsért, s amellett a kapott honorariumot is, előre tudtam, nekem ajánt-

dékozta, hűségem jutalmául. Hanem az az átkozott feleségem ezt is magával vitte.

A szerelmes frater meg négy esztendőt kapott nehéz vasban.

De a volt a legszebb, mikor másnap reggel a szép asszonyhoz beléptem.

Már messziről megismerhette lépésemet, mert az ajtó mögött lesett.

Amint beléptem, dühös tigrisként rohant rám, s ollójával, mit én adtam a hálátlan teremtésnek, ezt a sebet ejtette itt a balpofámon. A szivem felé is szúrt vagy kettőt, de nem sebesíthetett meg, mert ezzel a nagy pecsétnyomóval itt az ujjamon, egyet adtam a koponyájára, hogy elalélt bele.

Én lesiettem sebemet bekötni.

Két-három óra mulva csak rohan be egy őr, jelentván, hogy tán megbolondult a numero kilenc, mert mind csak hahotázik, s veri magát az ajtóhoz.

Utána néztünk — hát biz' a csakugyan meg volt bolondulva.

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

Az Athenaeum irod. és nyomdai r.-társulat kiadása Budapesten.

SZERELMESEK KÖNYVE.

Az ATHENAEUM r.-társulat kiadásában megjelent:

SZERELMESEK KÖNYVE.

Szerkesztette: DURA MÁTÉ.

Költemények, gondolatok, szerelmi nyelvek, levélminták, felköszöntők, társas-játékok népdalok, emlékezetők, stb. kincsesháza.

Ezen gazdag tartalommal rendelkező izléses, színes borítékba kötött könyv ára 2 korona.

KÁRTYA-KÓDEX.

KÁRTYA-JÁTÉKOK KÖNYVE.

Jókai Mór, Rákosi Jenő, Mikszáth Kálmán, Herczeg Ferencz Rákosi Viktor, Bródy Sándor és Ambrus Zoltán közreműködésével

. . . szerkesztette . . .

SZOMAHÁZY ISTVÁN.

Ára csinos vászonkötésben 2 korona 40 fill.

A szépség művészete.

Irta és idegen források után összeállította ***

Ára diszes vászonkötésben 4 korona.

Az Athenaeum irod. és nyomdai r.-társulat kiadása Budapesten.

AZ ATHENAEUM SZÓTÁRAI.

Magyar és Német Kéziszótár.

Tekintettel a két nyelv szólásaira.

Szerkesztette **Kelemen Béla.**

I. rész: **Német-Magyar.** II. rész: **Magyar-Német.**

Egy-egy rész erős félbőrkötésben **7 korona 50 fillér.**

Magyar és Német Zsebszótár.

Tekintettel a két nyelv szólásaira.

I. rész: **Német-Magyar.** II. rész: **Magyar-Német.**

Szerkesztette **Kelemen Béla.**

3. kiadás.

Minden rész külön csinos vászonkötésben **2 korona.** — A két rész erős félbőrkötésben **4 korona.**

Franczia és Magyar Zsebszótár.

I. rész: **Franczia-Magyar.** II. rész: **Magyar-Franczia**

Szerkesztette: **UJVÁRY BÉLA.**

Minden rész külön csinos vászonkötésben **2 korona.** — A két rész erős félbőrkötésben **4 korona.**

Latin-Magyar Zsebszótár.

I. rész: **Latin-Magyar.** II. rész: **Magyar-Latin.**

Szerkesztette: **SCHMIDT JÓZSEF.**

Minden rész külön csinos vászonkötésben 2 korona.
A két rész egy erős félbőrkötésben 4 kor.

Latin tulajdonnevek tára.

Kiegészítésül latin-magyar zsebszótárához. Szerkesztette: **Schmidt József.**

Ára csinos hajlítható egész vászonkötésben 80 fillér.

Az Athenaeum irod. és nyomdai r.-társulat kiadása Budapesten.

Horvát-Magyar és Magyar-Horvát SZÓTÁR.

Szerkesztette: **MARGALITS EDE.**

Ára csinos vászonkötésben **2 korona.**

Háziasszonyok figyelmébe!

MEGJELENT A

HÁZTARTÁSI KÖNYVTÁR

ELSŐ ÖT KÖTETE.

Szerkeszti: **KÜRTHY EMILNÉ.**

I. KÖTET:
Vegyes sütemények (tojásnélküli sütemények, habsütemények, sóssütemények) 175 recepttel (ára 60 fillér).

II. KÖTET:
Különféle italok (hideg és meleg italok, szörpök, pezsgők) 182 recepttel ára 60 fillér).

II. KÖTET:
Gyümölcs befőzés 175 recepttel (ára 60 fillér).

IV. KÖTET:
A kenyérsütésről számos recepttel (Ára 60 fillér).

V. KÖTET:
Crémek és fagylaltok (ára 60 fillér).

Egy-egy kötet ára csinosan bekötve **60 fillér.**

Kapható **minden könykereskedésben** és a kiadó »**Athenaeum**« irodalmi és nyomdai részvénytársulatnál Budapest, VII., Kerepesi-út 54. szám.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

AZ ATHENAEUM R.T. KÖNYVKÖTÉSZETE